

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BAVUL

Hayat bir yolculuktur, yanınızda bulunsun.

ARALIK 2022
Sayı: 87
Fiyatı: 20 TL
KKTC: 22 TL

Takvim, ayaç,
bardak altlığı
ve poster
hediye!i!

ISSN 2149-8113

9 772149 811007

Hayat yakından bakıldığında trajedi,
uzaktan bakıldığında komedidir

Charlie Chaplin

Ataol Behramoğlu • Ayşen Şahin • Şükrü Erbaş • Zehra Çelenk • Haydar Ergülen • Evrim Kuran • Gökhan Horzum • Ümit Alan • Işıl Kasapoğlu
Celine Symbiosis • Emre Kongar • Murat Ertel • Erdal Güney • Pınar Ergün • Ali Deniz Uslu • Arzu Erkan • Almula Türedi • Emine Uçar Ilbuğa • Tekin Deniz
Kecati İosurer • Aydılgözü • Halil İbrahim Sağlam • Fahrettin Engin Erdoğan • Gül Çetin • Sama Bada • Fulya Özlem • Barış Akpolat • Yiğit Kerim Arslan
Merve Küçükşarp • Hidayet Daş • Bener Bulduklu • Yunus Emre Ceren • Önder Abay • Oğuz Alkan

Bana hayalperest diyebilirsiniz
Ama bil ki yalnız değilim
Umuyorum ki bir gün sen de bize katılırsın
Ve dünya tek yürek olarak yaşar

John Lennon

Mehmet Ali & Akşamsefası

BAVUL

"Çok fazla düşünüp
çok az hissediyoruz."

Charlie Chaplin

Çizim: Ahmet Karakaya

AHMET

Ocak
Van Gogh

P	S	Ç	P	C	Ct	Pz
					1	
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Şubat
Sabahattin Ali

P	S	Ç	P	C	Ct	Pz
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28				

Mart
Meral Okay

P	S	Ç	P	C	Ct	Pz
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Nisan
Cem Karaca

P	S	Ç	P	C	Ct	Pz
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

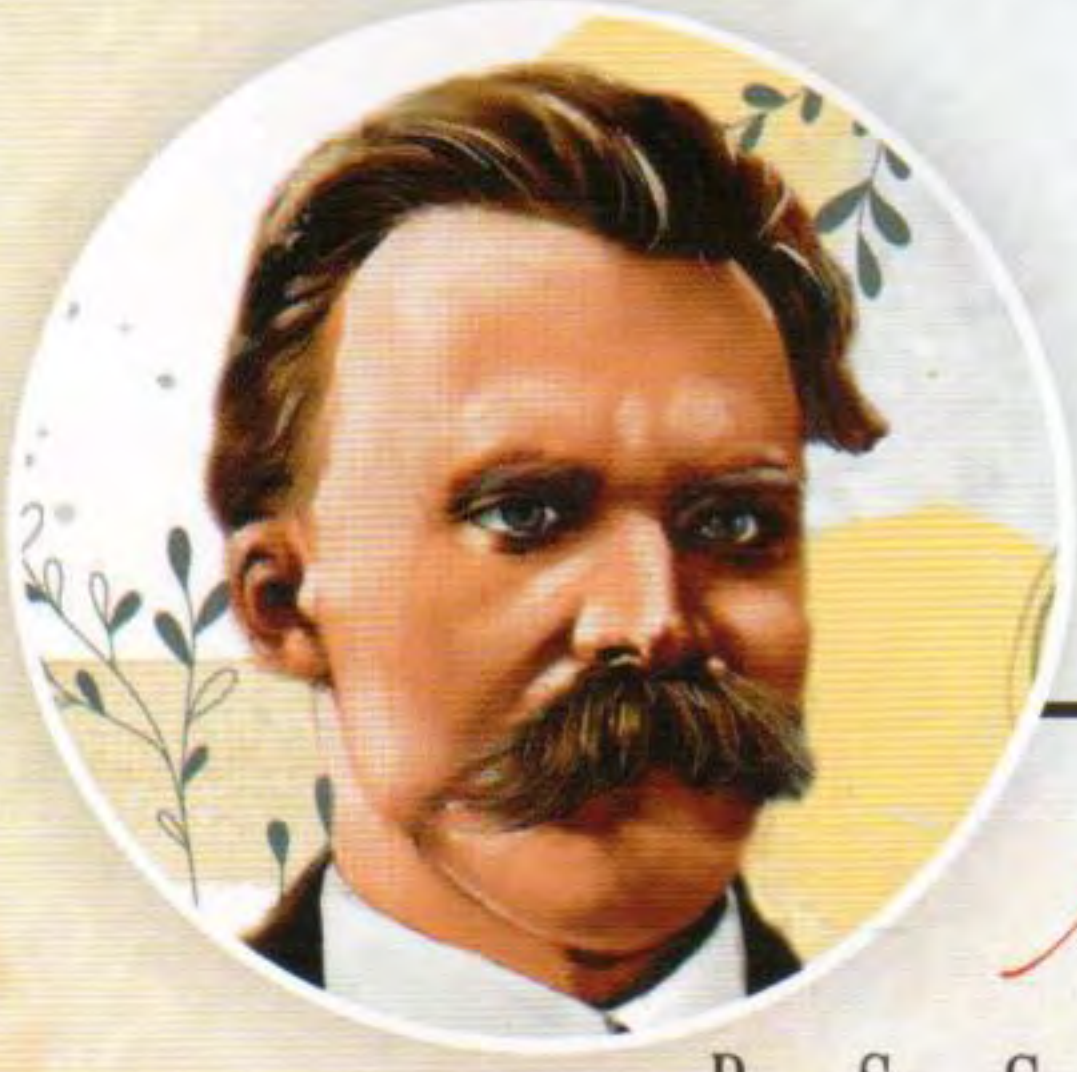
Mayıs
Tarık Akan

P	S	Ç	P	C	Ct	Pz
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Haziran
Gülten Akın

P	S	Ç	P	C	Ct	Pz
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Temmuz
Nietzsche

P	S	Ç	P	C	Ct	Pz
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Ağustos
Salvador Dali

P	S	Ç	P	C	Ct	Pz
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Eylül
Didem Madak

P	S	Ç	P	C	Ct	Pz
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Ekim
Nilgün Marmara

P	S	Ç	P	C	Ct	Pz
					1	
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Kasım
Mustafa Kemal Atatürk

P	S	Ç	P	C	Ct	Pz
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

Aralık
*Adile Naşit
Hulusi Kentmen*

P	S	Ç	P	C	Ct	Pz
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

EVRİM KURAN

Perspektif

Hayatımızda perspektif olmazsa filleri olduklarından küçük, bitleri olduklarından büyük sanabiliriz.

Bir süre önce düş kırıklıklarım oldu. Elimi omzuma koydum ve kendime şefkat gösterdim. Düşüm olmasa kırılır mı? Hem kökü bende. Yeni düşler kurarım. Bir süre önce kalp kırıklıklarım oldu. Elimi kalbime koydum ve yaradana şükrettim. Bir kalbim var demek ki sevmeye aşına, kırılmaya teşne. Sevmenin bir duygu değil bir eylem olduğuna inandığımdan, yaşamda edilgen değil etken olmayı önemseydiğimden tesadüf ve tevacuk kavramları üzerinde çokça düşünüyorum. Tesadüf, olayların denk gelmesi ise tevacuk olan bitenin eşzamanlı gelişip örtüşmesi. Tesadüf rassal, tevacuk bağlantısal. Jung bu durumu senkronizasyon (eşzamanlılık) diye açıklıyor.

Tevafuka -ya da eşzamanlılığa - inancım hayatıma perspektif katıyor. Perspektif düş kırıklıklarını da, kalp kırıklıklarını da onarır. Bilhassa onarma işi kırana değil kırılana kalmışsa. "Fil olduğundan küçük, bit ise olduğundan büyük çizilir hep." der Jonathan Swift. Hayatımızda perspektif olmazsa filleri olduklarından küçük, bitleri olduklarından büyük sanabiliriz. Sanmamak lazım. Varsaymamak.

Piaget'ye göre insan canlısının somut işlemler dönemi 7-11 yaş arasında gelişir. Somut işlemler dönemindeki çocuklar oyun çağının da sonuna geldiklerinden mantıksal hareket etme kabiliyeti kazanmaya başlar. Bu dönemde birey perspektif almayı öğrenir. Yani çocuklar odaktan uzaklaşabilir, başkasının yerine kendilerini koyabilir, benmerkezcilikten uzaklaşabilir ve ötekini bakış açısıyla olay ve olguları anlayabilirler. Yaşım 46. Perspektif kazanma yetisini çoktan edinmiş olmalıyım. En azından bilim öyle söylüyor. Hayat ise bazen bilime nanik yapıyor.

Doğrularla, yanlışlarla değil gerçeklerle ilgilenmek istiyorum. Gerisi lafugüzaf. **Gerçeklik algımız, nesnel ve öznel koşulların birleşimi.** Bir bilgisayar oyunu gibi bir mücadeleden diğerine saniyeler mertebesinde sıçradığımız, bir bilgisayar oyununun tersine kaç canımızın kaldığını bilmediğimiz günlük yaşamda, gerçekliği nesnel olarak görmek gerçekten zor. Yarisında su olan bardak dolu mu boş mu tartışmalarından azade olmak için ihtiyacımız olan şey perspektif. Çünkü yaşamda sadece iki boyut yok. Bir zamanlar sevdiğim bir insan iki kişiye her şey çok kolay demişti. Farklı insanların, geçmişlerin, farklı inançların, farklı değerlerin olduğu bir haritada yaşam iki boyutlu değil. Bardağın yer aldığı bağlamı kavramadan boş mu dolu mu kararını vermek anlamlı değil.

"Baykuşun, yarasanın, bohem ve hırsızın bakış açısına göre, günbatımı kahvaltı saatidir. Yağmur turist için bir talihsizliktir, köylü için iyi haberdur. Yerli halkın bakış açısına göre, turist görülesi bir şeydir. Karayip Yerlilerinin bakış açısına göre, tüylü şapkası ve kırmızı kadife ceketiyle Kristof Kolomb o zamana kadar görülmemiş boyutlarda bir papağandı. Güney'in bakış açısına göre, Kuzey'in yazı kıştır. Bir solucanın bakış açısına göre, bir spagetti tabağı orjidir. Hinduların kutsal bir inek gördüğü yerde, başkaları koca bir hamburger görür. Hipokrat'ın, Galeno'nun, Maimónides'in ve Paracelso'nun bakış açısına göre, hazımsızlık diye bir hastalık vardı, ama açlık diye bir hastalık yoktu."

Eduardo Galeano "Tepetaklak-Tersine Dünya Okulu" isimli kitabında perspektifi böyle anlatır. Hayat, hangi açıdan baktığınızla ilgilidir. Perspektif düş kırıklıklarını onarır. Kalp kırıklıklarını da.

Mehmet Ali & Akşamsefası

ÜMİT ALAN

Aradığınız bağlama şu anda ulaşamıyor

Rahmetli Ruşen Amcam, babamla karşılıklı oturdukları rakı masasında, tam da babam mezelere yumulduğu sırada, tahminen üçüncü dubleden sonra, aniden hayatımda aldığım ilk iş teklifine zemin hazırlıyor: "Yaz tatilinde ne yapacaksın?" Tam "hiiiç" diyeceğim ama ama onu bile diyemeden sorusunun cevabını başka bir soruyla yine kendisi veriyor: "Sokaklarda köpek mi taşılayacaksın?" "Hayır" bile demeye kalmadan babama dönüyor ve ilk iş teklifim dolaylı yoldan geliyor: "Dükkâna gönderse-nize Ümit'i bu yaz; چراغımız olsun." Babam mezelerden kurtulup bir cevap veremeden Ruşen Amcam devam ediyor: "Sokaklar-da köpek taşılayacağına..." O zamanlar da köpeklerle hiçbir derdim yoktu oysa. Onları taşlamayı değil, sevmeyi veya korktuysam kaçmayı tercih ederdim. Rahmetli bu kısımla ilgilenmiyor. O bir kere 'sokaklarda köpek taşıladığım fikrine' tutkuyla inanıyor ve aylıklığının kesin bir simgesi olarak bu fikri rakı masasına bırakıyor. Yine de bir gözlükçü dükkanında yaz tatilini çirak olarak geçirme fikri aklıma yatıyor. Tatille birlikte çiraklığım da başlıyor. Böylece hayatımın sonraki 8 yılının okul harici tüm vakitlerini kapsayacak ve sonraki 30 yılında da gözlükten anlayan adam olarak ortalarda dolanmamı sağlayacak bağlamımı buluyorum.

KAAN TANGÖZE GÖZLÜĞÜ GELMİŞTİR

Dükkânda en bezdirici iş sürekli tozlanıp duran gözlüklerin tozunu almak. Uzun süre satılmayan gözlüklerle aramda bir inatlaşma başlıyor. Onları vitrinin en görünen yerine koyuyorum ki bir an önce satılsınlar. O sıralar geçici bir süre için modası geçmiş bir güneş gözlüğü modeli var. Otobüs ve kamyon şoförleri bu modeli çok seviyor normalde ama onlar da o sıra değişiklik aramışlar demek. En az üç yaz satamıyoruz o gözlüğü. Dördüncü yazın başında bir rock grubu aniden parlıyor. Solisti sürekli bu gözlüğün aynısıyla dolaşıyormuş. Grubun adının Duman, solistin adının Kaan olduğunu öğreniyorum. Tozunu almaktan usandığım o gözlük bir anda satılıyor. Devamını getirtiyoruz onlar da satılıyor. Gözlüğün yenileri geldikçe vitrine "Kaan Tangöze gözlüğü gelmiştir" diye yazı asmak bile aklımdan geçiyor o derece. Bir türlü satılmayan o gözlük de bağlamını bulmuş oluyor böylece.

KİRLİ GÖZLÜĞÜN BAĞLAMI

Yine o yıllarda bir gün dükkâna yaşlı bir amca geliyor. Gözlüğünün artık iyi göstermediğini

söylüyor ve kendisini muayene edip, gözlük çerçevesine yeni cam takmamı istiyor. Göz doktoru olmadığımı, bunun için bir doktora gidip muayene olması gerektiğini anlatmaya çalışıyorum ama dinlemiyor. Sonunda sırf bir şeyler yapıyormuş gibi görünmek için gözlüğünü alıp mevcut gözlük camlarının numarasına bakayım diyorum. Gözlüğü elime alır almaz dehşete kapılıyorum. Çünkü kirden camın kendisi bile görünmüyor. Gözlüğü yıkayıp camlarını siliyorum. İade eder etmez amca çocuk gibi seviniyor. "Ne çabuk camlarını değiştirdin, pırıl pırıl görüyorum şimdi" diyor. "Camları değiştirmedim bu gözlüğün camlarını arada silmeniz lazım" diyerek bir cam silme mendili hediye ediyor ve gözlüğün silinmesi gereken bir cisim olduğunu öğrendiği için bir aydınlanma yaşayan amcaya uğurluyorum. Böylece kirli gözlük de bağlamını buluyor. Gözlüğümün camını her sildiğimde geri çağırabileceğim bir bağlam.

SÖZ UÇMADI, YAZI KALMADI

Üzerinize kamyonla boca ettiğim bu anıların hepsi sosyal medyada sokak hayvanlarıyla ilgili tartışma sırasında aklıma zincirleme olarak düştü. Önce aklıma sokak köpekleri geldi, sonra taşlama mevzuu ve en az 20-25 yıl geride kalmış anılar. Hepsi birer bağlamla birbirine tutturulmuş ve geri çağırınca geldiler. Size de oluyor mu bilmiyorum. Sosyal medyada bazen yıllar önce yazdığım tweetler veya anı haline getirilmiş Facebook iletileri düşüyor. Çoğunun bağlamını hatırlamıyorum. O an için iş görmüşler, sonra unutulup gitmişler. Büyük kısmını çocukça buluyorum ki bu anlaşılır bir şey. İnsan üzerinden 10-15 yıl zaman geçince aynı kalamıyor. Ancak yazılan bazı parçaların bağlamlarını hatırlayamamam, yani "ne olmuş da böyle yazmışım acaba" tarafı aslında bir şeyler anlatıyor. Bunların hepsi yazılı olarak kaydedildiği halde bir tortu oluşturmamış. "Tüm bunları boşuna mı yaşadık o zaman?" diye sormuyorum ama insanı kendi yazdığı şeye bile yabancılaştıran bu bağlamsızlık üzerine biraz kafa yormamız gerekli diye düşünüyorum. Çünkü burada bir tutarsızlık var. Hani söz uçar yazı kalırdı? Rahmetli Ruşen Amcamın 30 yıl önceki bir rakı masasında

söylediği ve hiçbir yere yazmadığım bir söz bile belleğimden uçmayıp bir yere bağlanırken, daha 7-8, bilemedin 10 yıl önce, üstelik yazıyla ifade ettiğim bir düşünce nasıl da bir yere bağlanamıyor?

BAĞLAM YOKSA ANLAM VAR MI?

Bu biraz yeni medyanın her şeyi haplaştırmaya çalışan doğasıyla ilgili. Bir fikri 140 ya da 280 karakterle ifade etmeye çalışmak, belki ilk bakışta iyi bir fikir olsa da yıllar sonra dönüp baktığınızda hiç iyi bir fikirmiş gibi gelmiyor. Belki buna yazmak bile denemez

çünkü bağlamını bile hatırlayamadığınız bir metnin yazılı halde bulunmasının bir anlamı

yok. Oysa yeni medyanın doğası bunu zorluyor. İnsanların dikkat süresi kıaldığı için, görüntülü bile olsa bir fikri birkaç saniyede vermeniz lazım. Yani benim bu yazıda yaptığım gibi üç paragraflık bir giriş yapmanıza asla imkân yok.

Bazı şeyleri, böyle bir girizgâh yapmadan, tortu bırakacak

şekilde anlatmak mümkün değilse bile buna imkân yok. Sadece bugün anlaşılacak kadar anlatmanız yeterli. 10 yıl sonra dönüp bakmak ve anlamlandırarak anımsamak kimin umurunda. Öyleyse yazılmış olmalarına rağmen bunların tümüne yazılı bir kültür diyemeyiz.

ŞİMDİKİ ZAMANIN YOK OLAN BAĞLAMI

Öyle ki bu bağlamsızlık sadece geçmişte kalan şeyler için bugünlerde olan şeyleri yanlış yorumlayıp, kendimizi saçma sapan hareketler içinde bulmamızı da sağlıyor. Hector MacDonald'ın Hangi Doğru (Domingo, 2020) kitabında rastladığım örnek bunu güzel anlatıyor. 2014 yazında, Twitter'da bir protesto ve alay dalgasına sebep olan bir resim dolaşır. Resimde görülen şey 'Global Kadın Zirvesi 2014' yazan bir sahnede bir grup erkeğin tartışmakta olduğudur. Haliyle bu görüntü, alaylara, protestolara sebep olur. Öyle ya, Kadın Zirvesi'nde bile sadece erkekler konuşmaktadır. Sosyal medya ahalisi herhangi bir bağlam aramadan bu zirvenin düzenleyicilerine sövüp sayar. İşin aslı fotoğrafta görüldüğü gibi değildir elbette. Organizasyon kadınlar tarafından yönetiliyor, panelleri de tamamen kadınlar-

dan oluşan bir komite düzenliyordur. 70'den fazla ülkeden 1000 kadının katıldığı zirvenin konuşmacılarının da katılımcılarının da çoğu kadındır. Sadece fotoğrafta görülen panel tamamen erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Çünkü panelin amacı, iş dünyasındaki kadın ilerlemesini destekleme deneyimine sahip erkek CEO'ların fikirlerini duymaktır. Tabii bu bağlamla kimse ilgilenmez. Bugün 8 yıl sonra biz bu olayı tüm bağlamlarıyla anlatan bir kitaptan okuyup aslını öğrenebiliyoruz. O gün tweetleri atanların çoğu için bu olay hâlâ "mansplaining faciası" olarak hatırlanıyor.

Öyleyse soralım: Yeni medya çağında her şeyi kısacık metin parçalarına, 24 saat sonra yok olan hikayelere, birkaç saniyelik görüntülere indirgiyorsak aradığımız bağlama ulaşabilir miyiz? Birbirimizin yüzüne bile bakmadan, durmadan dünyada olup bitenler hakkında atıp tutarken yaşadığımız ânın içinde neleri kaçırıyoruz? Daha önemli bugün bile etrafımızda gelişen olaylara bağlamını bilmeden tepki verip, bunun üzerinden bir kültür oluşturuyorsak, bu kültür bizi nereye götürür? Bu zor soruyu şuracığa bırakıyor ve yılın bu son Bavul yazısında, aradığınız bağlama yeni yılda ulaşmanızı diliyorum. Yani, rahmetli Ruşen Amcamın hiç unutmadığım bağlamıyla, sokaklarda köpek taşıyacağıma yazmayı denedim, elimden gelen başka da bir şey yok. En azından yazının bir bağlamı var, soruları da size emanet.

GÜL ÇETİN

- 3. YIL -

GÜME GİTMEK

Bir söz ya da bir davranışın anlaşılamadan boşa gitmesi.

Karşınızda: bu deyim'in ilginç hikayesi:

Zamanında Osmanlı Devletinin en önemli askerleri olan yeniçeriler, savaşlar dışında halk arasında çıkmış olaylara da müdahale ederler, suç işleyenleri de hapse/zindana götürürlermiş.

Suçlular ya da zanlılar hapse koyulacağı zaman, yeniçeriler hep bir ağızdan "Hoppppp..... Gümmmmmm....." diye bağırırlarmış.

O yüzden halk arasında, suçu olmamasına rağmen yanlışlıkla hapse/zindana atılan kişiler için aynı "kurunun yanında yaş da yanar" atasözünde olduğu gibi falanca kişi "güme gitti, yazık oldu..." denilirmiş.

Bu arada günümüzde "Hooooop... Gümmmmmm" diye bağırmaya hala devam ediyoruz farkında mısınız? Nerede mi? Voleybol maçlarında tabii ki. Voleybol oyuncusu servis atarken taraftarlar önce "Hooooop..." top fileyi geçince de "Gümmmmmm..." diye tezahürat yaparlar. İşte bu sözlerinin de kaynağının taa yeniçerilere dayandığını böylece sizlerle paylaşmış oluyorum.

O zaman:
"Hooooop... Gümmmmmm..."

IGUL_BATMANOGLU_CETIN

Çizim: Ahmet Karakaya

Çizim: Başak Aksoy

AYŞEN ŞAHİN

Bir lastik bir sarı bez

gecesi ya cüzdanı tokatıyorlar, ya kavga çıkıyor ya bir taciz. İlla karakoldasın gece. Ne gerek var diye diye kapanmıştık yıllardır evlere. Çok oldu bir sokak partisi görmeyeli.

Gideyim dedim, insana tahammülüm hepten mi bitti bir görmüş olurum. Hem mahallenin insanları sonuçta, onlarla ne kadar mutsuz olabilirim?

Gittim.

Bizim bakkal, kırtasiyecisi, muhtarlar, elektrikçi, anahtarcı, kedileri köpekleri besleyen abimiz, tarihi çeşmeyi haftada bir silip temizleyen teyze, dört manavın hepsi, tanıdık garsonlar, terzi, otoparkçıya varasıya mamahalle, arkadaşlar, dostlar tek mil-i birden orada. Kafeler ve restoranlar da kocaman kaplarda bir şeyler yollamışlar; karton bardakta çorba, kağıt tabakta zeytinyağlılar, simit, sandviç ne ararsan var. Ben de zencefilli kurabiye yapmıştım, ne bileyim işte yeni yıl ruhu gibi kartı

görünce, yakışır diye düşündüm. Yakıştı da.

Tanıdık tanımadık herkesle konuşuyoruz, çardağa hoparlör koymuşlar, birileri dans ediyor orada inceden. Anlık bir rahatlama hissettim. Sanki biri serumla, yüklü bir ağrı kesici vermiş de o ana kadarki tüm dertlerim bitmiş gibi.

Kendimi yokladım; gerçekten nicedir sırtımın ağrımadığı ilk an galiba. Keyif denilen şey cisme

bürünmüş de sanki ılık ılık yükseliyor ayaklarımdan başıma doğru, iyileştire iyileştire.

Yüzüme yayılan gülümsemeyi tutamıyorum.

Bir zil çaldı, Hababam sınıfında Hafize Ana'nın elindekine benzer eski bir şey. Bizi bir araya çağırdı.

Kuru temizlemeci abla çıktı bankın üzerine, yaşı da hayli var, ellerinden tuttu, destek oldu etrafındakiler.

"Dostlar, bazılarınızın bildiği gibi bu semtte

**Oturuyoruz
öyle evlerimizde.**

**Çıkıp ne
yapacaksın?
Dışarısı güvensiz,
dışarısı çok pahalı,
evler zaten pahalı,
evde kaldıkça en
azından parası
çıkıyor.**

Aralık'ın ilk günü cep telefonuma, mahallenin dayanışma grubuna bir davetiye geldi.

"Yeni Gün Kutlaması" diye.

Mahallenin parkında, aralığın ilk pazarında, herkes dilediği kadar atıştırmalık ve istediği içeceği alıp gelsin, bizler de sıcak şarap yapacağız. Herkese açık yeni bir haftayı, yeni bir günü karşılama kutlaması yapacağız, yazıyor.

Yeni yıl görselleriyle süslemişler. Çam ağacı, kar taneleri, kardan adamlar...

Hiçbir işim yok, hafta sonları genelde artık hiçbirimizin bir planı yok. Oturuyoruz öyle evlerimizde. Çıkıp ne yapacaksın? Dışarısı güvensiz, dışarısı çok pahalı, evler zaten pahalı, evde kaldıkça en azından parası çıkıyor. Eğlenecek mecal de yok, canımız da çekmiyor ama o kadar uzun zaman olmuştu şöyle mahalle ortası eğlenmeye. Hele yılbaşıları, ne güzeldi eskiden meydanlar doldururduk, konserler, ışıklandırmalar vesaire.

Zamanla hışırlaştı insanlar, çıkıyorsun yılbaşı

Seyahat Sanatı

çok eskiyim, 50 yıldır buradayım, babamın dükkanında.

Çoğunuzun düğün kıyafetlerini temizlemiştir, bazılarının bebeği elimizde büyüdü. Neden kalma yorganlarınız elimden geçti. Niyetim dükkanı kızım devredebilmektir ama yine bazılarının bildiği gibi gurbet girdi araya. Zorla kal diyecek değilim. Geldiğimiz noktada haklı da çıktı çocuk. Biliyorum, anlıyorum ne temizletmeye değer giysiler alınabiliyor artık ne de zamandan tasarruf edebilmek için çamaşırı dışarıda yıkatacak durum var. Bazılarınız üç kuruş borcu yüzünden selam veremez oldu, üzülüyorum, selamımızın ederi olur mu? Olduğunda ödediniz zaten bunca yıldır, gönül koyacak değilim. Ama dönmüyor artık. Dükkanı açmamak, açmaktan daha ekonomik.

Alışmışım her sabah evden çıkıp dükkana giderken hepinizle selamlaşmaya hal hatır sormaya. Herkesin de bir şekil yolu düşerdi dükkanımıza. Ben teker teker merak ediyorum hepinizi. Kimsenin ağzını açması gelmiyor bir süredir. Ayaklarınızı hem sürür gibisiniz hem de hızlı hızlı geçip gidiyor herkes yollardan. Şöyle bir demlik çay demleyip gelen geçeni taburede bir bardak çaya davet ettiğimiz, konuşacak güzel şeyler bulduğumuz günler geride kaldı. Nasılsın demek isterim her gördüğüme ama yanıtları kalbim kaldırmıyor, yorgunum üzüntülerden.

Her sabah tek tek tekmi almam mümkün değil, kapı kapı zillerinizi çalamam. Dükkan kapanacak olsa da ev buralarda. Şuraya koca bir kutu paket lastiği koydum, rulolarca da sarı bez.

Bir ricam var; bir paket lastiği takar mısınız bileğinize? Görünce anlayacağım ki dağılmadınız, dağılmadık, hala tutunacak gücünüz var, kalplerimiz hala beraber. Sarı bezi de balkonlarınıza mandallarsanız, geçerken bakarım. Bilirim ki hala buralardasınız, bana da bir güç, bir güven olur. Bu meslek de bu hayat da sizlerle, selamlarınızla, güler yüzünüzle güzeldi. Birbirimize güç olalım, varlığınızı, sağlığını, iyiliğinizi bilirsem 50 yıldır kapısından girdiğim dükkana kepenk indirmeye dayanmak benim için daha kolay olacak. Hem de diyorum ki bugün olduğu gibi yeni bir yıla, yeni bir döneme, her şeyi yeni ve büyük bir güne ertelemeyen, kendimiz hemen bugünden başlayalım iyi ve güzel bir şeylerin fitilini ateşlemeye. Umdukça küçüldük, bunaldık, içimize kaçtık. Yeni bir dönemi beklemiyor ki kötü şeyler, işte yeni yılı bekleyemedi bizim

kepenk. Ummayalım da artık yapalım bir şeyler birbirimiz için. Bu kadarıçığını yapar mısınız benim için?"

Çaktırmadan göz yaşlarımızı siliyorduk. Bilmiyordum kapanacaklarını. Haklıydı, benim de en son para ödeyebileceğim şeydi kuru temizleme artık.

Sonrası hepimiz biraz sarı bez kesip aldık cebimize, birer ikişer de paket lastiği taktik bileğimize.

Kucaklaşıp durduk bir süre daha. Hava iyice ayaza dönünce dağıldık birer birer.

Hemen astım sarı bezi. Apartmanda birkaç daire gelmemişti parka, sordular neden beşinizin birden balkonunda sarı bez var? Dedik böyle böyle oldu geçenlerde.

Üzülüler gelemediklerine, onlar da astı birer sarı bez.

Yolda yürürken ben de kuru temizlemeci gibi balkonlara bakıyordum artık. Geçerken de insanların bileklerine.

Gördükçe iyi geliyordu. İyiler demek ki diyordum. Sonra bu his "bunlar bizimkiler"e dönüştü. Sanki "İyi ve zararsız bir insanım ve diğerlerini önemsiyorum" demekti bir lastik, bir sarı bez.

Geceleri geç saatte sarı bezli balkonları yoğun yolları seçiyordum, her geçen gün daha artıyor gibiydi sarı bezler.

Gördüğüme de anlatıyordum hislerimi, ne güzel diyorlardı, keşke bizim mahalle de böyle yapsa...

Bir gün işte arkadaş ziyareti için 3 vasıta ile bir buçuk saat yol gittiğim semtin sokaklarında gördüm sarı bezleri, bir ay sonra da ailemi ziyarete gittiğimde 600 kilometre ötede başka şehirde. Kendiliğinden yayıldı gitti üç beş ay içinde.

Olaylar böyle gelişti işte, o örgütlü hal böyle akışında başladı. Kim derdi ki bir lastik, bir sarı bez ülkenin en kitlesel hareketinin önünü açsın, siyasi muhalefeti önüne katsın, sandık başlarını tutsun, sokaklar doldursun. O dünyanın konuştuğu iki simge böyle çıktı ortaya. Bir devri sildi süpürdü sarı bez, kirini aldı. Bir paket lastiği bir arada tuttu bizi, birbirimize bağladı.

Geçmiş iktidar kimin projesi diye iddia ederse etsin, komplo teorileri üzerinde tepinsin dilediğince, kuru temizlemeci Münevver'in aklındır aslında. Siz asıl onunla yapın röportajı. Birazdan gelir, hemen üç yüz metre ileride dükkanı. Açtı kepengi yeniden, mahalleli desteğiyle.

Beraber gidelim isterseniz, benim de battaniye vardı temizlemede, onu alacağım zaten.

NUE IST

Nürnberg döngümlü haşşalarında bağaşın taktı.

Görvli bawula astı ve içindeki kitaba baktı.

Kitabın içinden tüm seyahatin boyunca topladığım yaprakları etrafı saçıldı.

Ve görvli tasınması yasakları listesi "tabelasını isaret etti:

ES IST VERBOTEN, HERBS UND TRAURIGKEIT ÜBER DIE LANDESGRAZEN HINWEG ZU TRAGEN!

Masmavi bir Orhan Veli

TEKİN DENİZ

"Yazının bir yerinde benim büyüklerle dost olduğumdan bahsediyorsunuz. Ben büyük insan diye bir kimse tanımıyorum. Cumhuriyetle idare edilen bir memlekette, üstelik halkçı bir memlekette, herkesin birbiriyle eşit olduğunu unutmamanızı rica ederim."

İşte Orhan Veli'yi ve dünyaya bakışını anlatan cümleler. Orhan Veli ve arkadaşlarının kurdukları şiir dilinin her ne kadar halktan ve toplumdan kopuk olduğu söylene de bu, kopukluktan çok, başka tür bir bakış, yeni, yepyeni bir söylemdi.

Cumhuriyetle sokaktaki yurttaş, kendini ilk defa eşit bir varlık olarak görmeye, üstelik yasalarca da bu şekilde tanındığını fark etmeye başlamıştı. Bunun yarattığı sevinç ve coşkuyu duyabiliyor musunuz? Padişahın kulu olmaktan, birer birey, birer kişi olmaya doğru giden o eşsiz ideal! Bu öyle bir sevinçti ki en basit, en yalın, en sıradan bir söyleşiyi satırlara dökülmeli ve bu şekilde olabildiğince çok insana ulaştırılmalıydı. Çünkü cumhuriyet, aklı hür, vicdanı hür kişiler yaratmalıydı. Böylelikle yeni yazının da edebiyatın da daha özgür, daha aydınlık bir şekilde taşıyıcılığı yapılacaktı. Öyle de oldu. 1940 kuşağının toplumcu dilinin paralelinde, ellerinde bayraklarla koşturan çocuk sesli bir bayram günü olarak serilip serpildi Garip Şiiri.

Orhan Veli'yi Orhan Veli yapan, bana kalırsa şiirinden önce söyleyişiydi. Söyleyişinin ardındaki birikim ve sözdü. Ciddi bir tabanı olan, oldukça sağlam bir kökü olan, pırıl pırıl bir Türkçesi vardı. Onu kendisinden sonraki kuşaklara en süsüne kaçılmamış bir biçimde, en yalın, en duru bir halde taşıdı, sevdirdi.

Bugün, yani ölümünden 72 yıl sonra bile kime "Orhan Veli" diyecek olsanız, dudaklarda tuhaf bir tebessüm oluşur. Bunun nedeni Orhan Veli'nin bu dünyaya insan veya şair olmazdan evvel bir sevinç olarak gelişiyi ilgilidir. Toplumdan kopuk muydu Orhan Veli? Neye göre söylenir bu? Zira Niğdeli köylülerin çoraplarını bilecek, Niğde valisini alaya alacak kadar haberdardır Anadolu'da olan bitenden. Mahmut Makal tutuklandığında, vali köylülerin durumunun fazla abartıldığını, bahsedildiği gibi bir açlık ve yoksulluk olmadığını söylemiş ve eklemiş: "Ne yoksulluğu yahu, bakın, köylülerin çorapları bile var." demiş.

Orhan Veli Orhan Veli olur da böyle bir vaziyetle alay etmez mi? İnsan insan olur

**1940 kuşağının
toplumcu dilinin
paralelinde, ellerinde
bayraklarla koşturan
çocuk sesli bir bayram
günü olarak serilip
serpildi Garip Şiiri.**

da böyle bir hâl ile dalgasını geçmez ve bu biçim idarecilerin zavallılıklarına bir çift söz söylemez mi? Söylemiş işte Orhan Veli. Diyeceğini demiş. Adına aydın duyarlılığı dediğimiz mesele de zaten, yanılsa hayır demek, ışığını insanlardan sakınmamak değil midir?

Orhan Veli, gerici odakların İstanbul'u ve Anadolu'yu nasıl istila ettiklerini ilk görenlerdendi ve bu korkunç tehlikeye karşı taaa o günlerden cephe almış, Laiklik karşıtı saldırılara barikatlar oluşturmuş,

Cumhuriyeti, aydınlığı, eşitliği, yurttaşların temel hak ve özgürlüklerini savunmuştu.

"Bir İslâm Birliği hayali peşinde koşmak, dolayısıyla dinin devlet işine karışmasını kaçınılmaz hale getirmek, prensiplerinden biri de laiklik olan bir rejimde, bir geriliktir. Fabrikaya karşı el tezgâhı, traktöre karşı karasaban... okula karşı medrese..." derken de topraklarımızda içten içe hazırlanan karanlık girişimler hakkında toplumu ve sorumlu idarecileri uyarıyordu.

Oktay Akbal, bir yazısında Orhan Veli'nin öldürüldüğüne dair şüpheleri olduğundan bahseder:

"Çünkü oldukça kuşkulu bir biçimde öldü Orhan Veli. Demokrat Parti (Menderes Hükümeti) iktidarının ilk aylarında irtica (Devlet içinde kadrolaşmaya çalışan cemaat ve tarikatlar) başkaldırır gibiydi. İktidar laiklikten ödün vermeye başlamıştı." der. Bu yazı sahiden ilgi çekicidir zira Oktay Akbal'ın söyledikleri ile Orhan Veli'nin ölmeden veya öldürülmeden kısa süre önce yazdıkları birbirlerini tamamlıyor. Şüphe uyandırıyor.

Orhan Veli'nin doğrudan kendi imzasıyla çıkan yazılarının yanı sıra Yaprak Dergisi bünyesinde çıkan diğer yazılar da gerici odakları kızdıracak cinstendi. Ayrıca halk partisini de hedef alıyordu bu yazılarda. Ortada bir danışıklı dövüş olduğundan dem vuruluyordu.

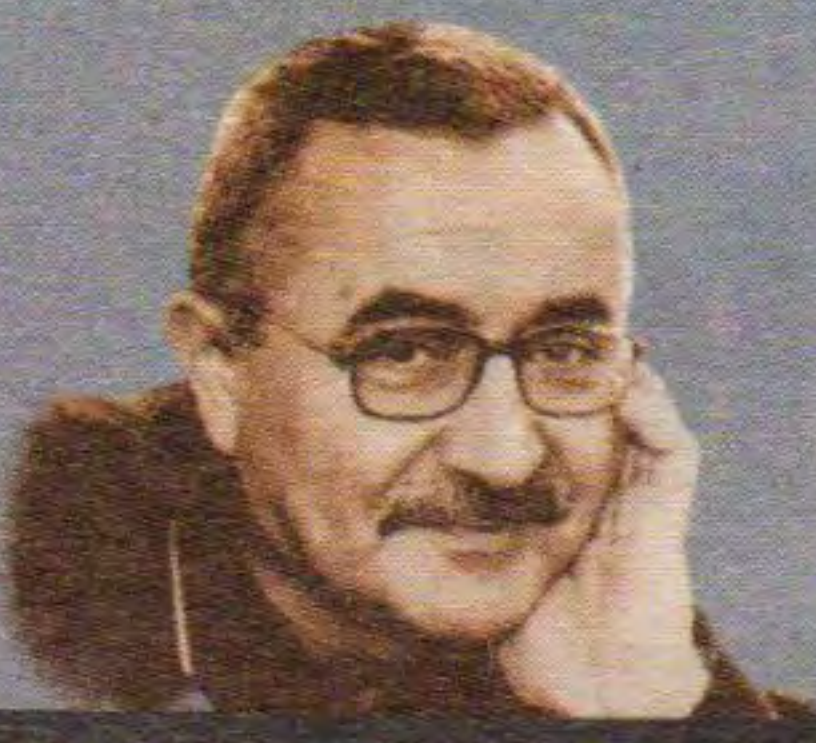
Şair Orhan Veli tamam, insan Orhan Veli tamam ama bir de halkçı ve laik Orhan Veli bilinsin isterim. Atom Bombası, Hiroşima ve Nagazaki'ye düşünce mi uyandı Orhan Veli'nin şiiri? Dilindeki toplumsal ve enternasyonal duyarlılık bu olaydan sonra mı asıl kimliğine kavuştu? Bence büyük bir etkisi olmuştur ama müstakil olarak sadece bu yüzden demek, Orhan Veli'ye ve onunla birlikte Oktay Rifat'a ve Melih Cevdet'e de büyük haksızlık olur.

1940'larda, köylülerin çoraplarından tutun da devrin gerici yapılanmalarına kadar pek çok meseleyi gören bir bakıştır Orhan Veli'nin bakışı. Bugün araştırın, edebiyat ve siyaset dünyasını şöyle etraflıca bir gezin, çorap şöyle dursun, köylünün bizzat kendisini dahi görebilen pek azdır.

Bizler bugün elbette Orhan Veli'ye yapılan haksızlıklara ses çıkaracak, bu Beykozlu güzel şaire her daim sahip çıkacağız. Şayet yolunuz Âşîyan'a düşerse eski Kayalar Mezarlığı'nın hemen yanındaki parkta, başında martı dolanan bir adam göreceksiniz. İşte onun yanına gidip selam edin, bir de fotoğraf çektirip şöyle diyiverin:

- Ey Orhan Veli, değil mi ki bir büyük sevinç olarak doğdu senin şiirin, asla ama asla ölmeyecek hatıramızdaki güzelliğin!

Ha bir de şunu iletin, can dostu Sait Faik bir gün mezarlığın önüne kadar varmış da yüreği el vermemiş kabrinin başına kadar gelmeye. Diyiverin, diyiverin işte, onların iyiliği, onların güzelliği dolanıyor hâlâ bu masmavi denizlerde...

ŞÜKRÜ ERBAŞ

SİTEM TAŞLARI – 7

İki ağızlı bir bıçakla

İnsanın hayal hanesi varlık içinde işlemez. Beş duyumuzu kör eder varlık. Olanaksızlıklar kurar cenneti. Arzu etmeyi, uzakların çağrısını, kendini sevmeyi olanaksızlıklar öğretir bize. İki ağızlı bir bıçakla yaratır büyüsünü. Yıkarken de kurarken de yara açar. İyilik ve güzellik ancak böyle bir yürek acısıyla yaratılır. İnsanın yüceliği, yaratıcılığı bu çarmıhta gerilidir.

Biz, başkalarının yarattığı varlıkları

Kendimizden başlamazsak söz söyleyemeyiz. Söz söyleyemezsek dünya bizim olamaz. Büyüdükçe, yazdıkça anlarız ki bizim sandığımız hayatımız gerçekte herkesin hayatıymış. Yalnız kendi hayatımız olsaydı yaşadığımız, hepimiz ne kadar eksik kalırdık. Biz, başkalarının yarattığı varlıkları ve biz başkalarını yaratan varlıkları. Bu yüzden sığınmak bizim en güzel var oluş hallerimizden birisidir.

Kimsesizler mezarlığı

Yabancılaşma, insanları kimsesizler mezarlığına çevirdi. Bencilleş-tirdi. Küçük düşürdü. Belleksiz yaptı. Dilsiz yaptı. Kötücül yaptı. Bu yıkıcı döngünün tabii ki geleceği olamaz. Bir boğuntu mührüyle mühürlenmiştir her sözü. Kalbi gövdesinde susmuştur, soğumuştur. Hiçbir zaman bilemeyeceği şudur ki, tanrısı onu, bu dünyayı sevmeden ölmekle cezalandırmıştır.

İnsanın lekesiz belleği

Çocuk, biz onu eğip bükene, kendimizden bir kalıba dökene, hayal hanesini aptal bir ortalamaya oturtana kadar pırıl pırıl bir şairdir, ressamdır, müzisyendir. Bize akıl dışı gelen ne varsa çocuk için bir sevinç kaynağıdır, yeni bir dünya bilgisidir, sonsuzluğun keşfidir. Çocuk, insanın lekesiz belleğidir. Korkmayın, onun kadar cesur sözler söyleyin ona, söylediğinizden ötesini anlayacaktır. Çocuk bizim ders vereceği-

Yıkarken de kurarken de yara açar. İyilik ve güzellik ancak böyle bir yürek acısıyla yaratılır.

miz, hayatı öğreteceğimiz bir cahil değildir. Kurduğu oyunlarla bize hayatı öğreten bir bilgedir, güzellik büyücüsüdür, yaratıcı dehadır.

Anlaşılmak ve sevmek kaygısının ötesinde bir merak bu

Okurların şiirlerimi nasıl anladıkları, yorumladıkları, hayal hanelerinde nasıl canlandırdıkları... bunu kim merak etmez ki? Anlaşılmak ve sevmek kaygısının ötesinde bir merak bu. Ruhunuzun hangi aklın, acının, arzunun, yalnızlığın içinde nasıl bir yolculuk yaptığını; neleri giyinip neleri soyunduğunu; kendi anlamının bir başka anlam içinde nasıl bir değere ya da anlamsızlığa dönüştüğünü... çok insani bir merakla bilmek ister. Bu hem çoğalmanın, hem başka hayatları anlamının, hem kendi varlığını sevmenin büyülü bir yolu. Bazen şöyle oluyor; diyelim ben, sessizliği içimle, suskunluğu dışımızla çok örtülü bir biçimde ilişkilendirerek art arda kullanıyorum. Bu ince ayırımın algılanıp algılanmadığını merak ediyorum. Algıların istiyorum. Ama nasıl algılandığını bilmenin, yazma sürecindeki tutumumu zerre değiştirmeyeceğini de derinlemesine biliyorum.

O metni şairin, yazarın dışında yeniden yazmak

Konuşmalarında çok söyledim; ben, iyi bir okumanın o metni şairin, yazarın dışında yeniden yazmak olduğuna inanırım. Bu, okurun kişilik yapısıyla, etik ve ideolojik değerleriyle, tam anlamıyla farklı bir okuma yapması demektir. Farklı bir anlam üretebilmesi demektir. Elbette şairle / yazarla benzer şeyleri de düşüneceğiz ama o metni kendi dünyamızda bir daha yaratacağız. Yoksa bütün bir edebiyat, bir okumada biten birer tüketim nesnesi olur çıkardı. Okurun, oluşturduğumuz imge dünyamızı nasıl algıladığının, yazdıklarımızı bize bir başka ruhla öğretmesi açısından önemi vardır. Yoksa bizim okura göre yazmamızla, okura göre tutum almamızla ilgili bir önem değil bu.

(2023 başlarında yayınlanacak olan Sitem Taşları kitabından)

Obruğa düşmek ya da düşmemek, Karanlık Gece ve Kurak Günler

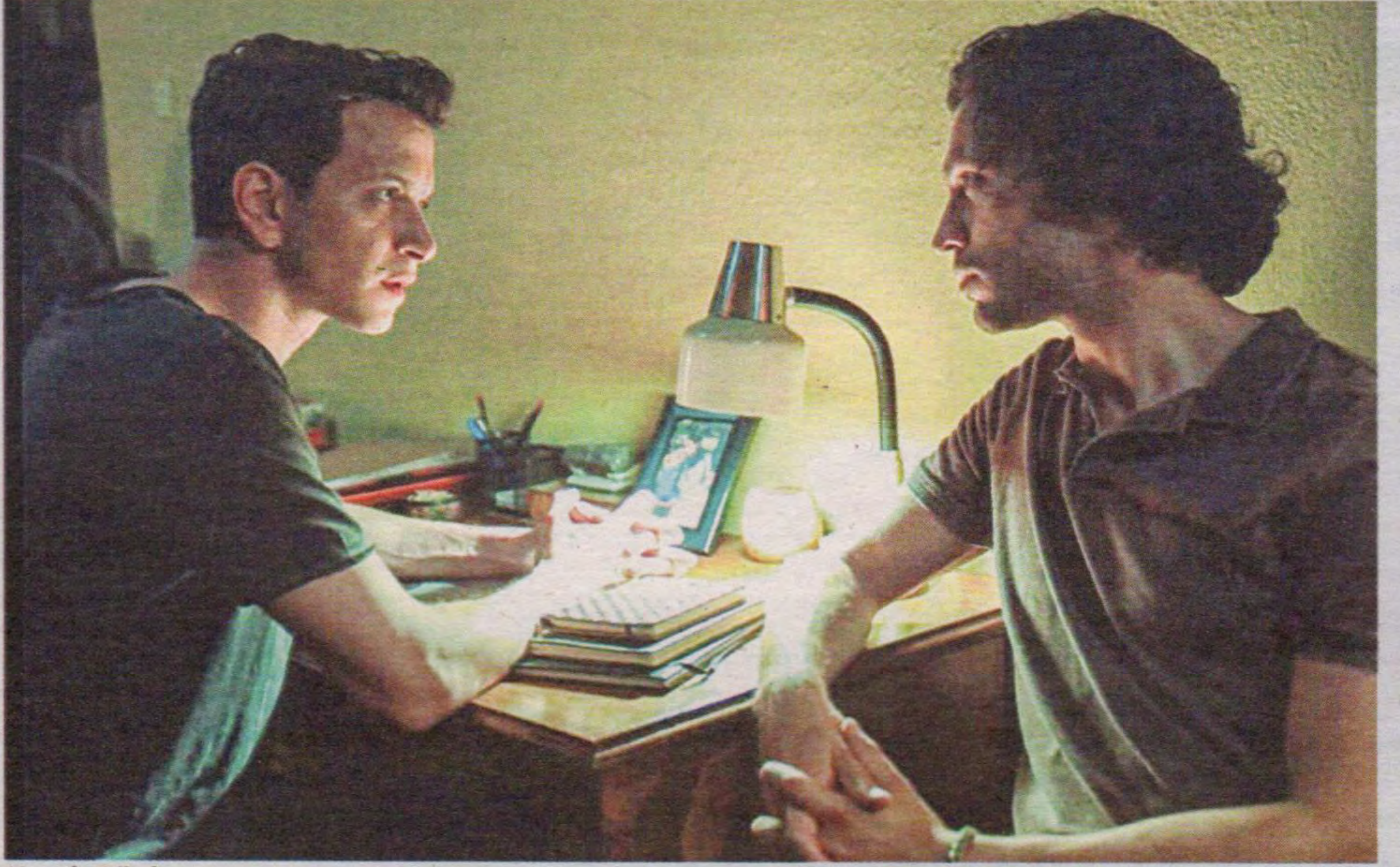
ZEHRA ÇELENK

Biz bir travmalar toplumu. Bastırılmış olan, yüzleşilemeyen, üstü örtülen öğeler o kadar hayatın içinde ki, görünür gerçekliğin yırtık muşambasından taşıyorlar

sık sık. Haksızlık ve adaletsizlikleri daha büyük haksızlıklar ve adaletsizlikler izliyor. Yaralar içte hiç kapanmadan kabuk bağlıyor. Dış kabuklu, içi açık yara bir toplum, üstelik de her geçen gün birbiriyle ilişkilenenin bildik yollarını, yöntemlerini de yitiriyor. Düşmanlık giderek daha çok öne çıkıyor. Sistemden, muktedirden hesap sormak zor. İnsanın sorunların kendine ait yanılla yüzleşmesi de güç iştir. Başkalarını suçlamak, düşman ötekiler ve onlara karşı sahte "bizlik"ler yaratmaksa çocuk oyuncağı. Toplumsal, dini, kültürel baskıların çanak tuttuğu ikiyüzlülük, bu düşman yaratma kolaylığıyla birleşerek linç kültürünü egemen kılıyor. Farklı düşüneni, farklı olanı, çoğunluk karşısında görece "zayıf" olduğu halde kendini açıklıkla ve cesaretle ortaya koyanı linç etme eğilimi giderek yaygınlaşıyor. Gerçi günümüzde linç kültürü ellerinde meşalelerle yürüyen kalabalıklardan çok sanal alemin, karşısındakinin etten kemikten bir insan olduğunu unutmayı çok kolaylaştıran karanlığında işliyor. Çok kötü sözler söyleniyor, acımasızlık bir anda çiğ gibi büyüyor ama kimse ölmüyor sonuçta. Adalet hissi ve şefkatse çok yaralı. Bu yaralar hayata ve umuda uzattığımız köprüleri delik deşik ediyor.

Günümüz insanı için linç deneyimi çoğunlukla sanal olsa da, uzak ve yakın tarihimiz linçlerle dolu. Linç, bizde çok sık uygulanan bir etnik, dini, toplumsal şiddet biçimi. İşte şiddetin bu en yok edici yüzlerinden biri son yıllarda hikayelere daha çok sızmaya başladı. Hakan Günday ve Onur Saylak ikilisinin bence hala en etkileyici ürünü olan "Şahsiyet" dizisi ve Ceylan Özgül Özçelik'in "Kaygı" filmi, Madımak'ın travmatik etkilerini hafıza üzerinden süren, birbirinden çok farklı yapımlardı örneğin. Bu yıl Altın Portakal'a ve Ankara Film Festivali'ne damgasını vuran "Karanlık Gece" ve "Kurak Günler" filmleri ise, linç meselesi ve linç kültürünü, üstelik de şaşırtıcı tematik ve olay örgüsel benzerliklerle ele aldıkları halde bambaşka ve çarpıcı iki film olarak dikkat çekti.

Özcan Alper ve Emin Alper, ilk filmlerinden bugüne çok severek takip ettiğim iki yönetmen. Emin Alper sinemasını kendime daha yakın bulsam da her iki yönetmen de güçlü filmlerinin yanı sıra gerçek hayattaki karakterli duruşlarıyla da takdir hak ediyor. Aynı zamanda iki iyi arkadaş olan soydaş yönetmenler, kültür ve sanat dünyamıza hakim, "ne seninle ne sensiz" türü toksik ilişkilenenin de çok uzağındalar. Aynı alanda iddia sahibi, aynı kuşaktan iki sanatçının birbirinin ayağına çelme takmaya çalışmadan, kendi izleğini sürdürerek geçinip gitmesi kulağa

Kurak Günler

geldiğinden daha değerli. Bu nedenle iki film festivallerde boy göstermeye başladığı anda konuşulan benzerlik meselesinin farkına varılmış bir tür tatlı oyun, gizli/açık bir tür iddia olduğunu düşünmeden edemiyor insan. İki film arasında gerçekten de üşenmeden sayılırsa 40 benzerlik bulmak çok mümkün, bazılarında bahsedelim.

- "Karanlık Gece", hikâye zamanından yedi yıl önce yaşanmış ve örtbas edilmiş bir linç hikâyesini anlatıyor, "Kurak Günler"se bir lincin adım adım örülüşünü.
- İki film de taşrada, bazı açılardan benzer mekanlarda geçiyor, obruklar her iki filmin de ana karakterleri arasında.

"Karanlık Gece"nin finalinde masalsı bir atmosferin güzelliğinde normun işbirlikçi kötücüllüğü kazanırken "Kurak Günler"ın çarpıcı finali koşullar ne olursa olsun dünyanın dikine gitmekte umut var, diyor.

Karanlık Gece

- İki filmde de ikiyüzlü, dışa kapalı, görünürde huzur dolu, alttan kıvıl kıvıl taşra kasabası atmosferine dışarıdan bir "yabancı" sızıyor ve tüm dengeleri alt üst ediyor. İki yabancı da kentli, taşra ortamında göze batacak denli "sarışın" ve cesur. "Karanlık Gece"nin doğa düşkünü, idealist orman mühendisinin (Cem Yiğit Üzümoğlu) yerini "Kurak Günler"de idealist genç savcı (Selahattin Paşalı) alıyor. Bedenleriyle barışık, kendilerini taşranın tekinsiz sularına atmaktan çekinmeyen, eril bir yakışıklılıktan ziyade "güzellik"e sahip bu adamlar daha ortamda belirdikleri anda bıyık altından gülümsemelere neden oluyorlar. Dolayısıyla kent/taşra ve toplumsal yozlaşma karşısında hakikatin yanındaki birey çatışmalarına bir de güçlü homofobi ögesi ekleniyor.

- İki filmde de kentli karakterin karşısına bir "taşralı ama farklı" adam çıkıyor. "Karanlık Gece"de gezgin müzisyen rolünde Berkay Ateş, "Kurak Günler"de ise korkusuz gazeteci Ekin Koç, belirgin bir homoerotizmin daha erkeksi görünen tarafını temsil ediyor. "Karanlık Gece"de homofobi, heteronormatif olanın dışına kalan, farklı olanı yaftalamaya müsait muhafazakarlığın bir yanlış anlamasının ürünü olarak sunulurken "Kurak Günler" konuya bir açıklık getirmeye girişmiyor. Aksine, Emin Alper'in daima bir gizem kurma becerisiyle birlikte seyreden atmosfer kurma başarısıyla bir kabus ürpermesini iliklere dek hissettiren "Kurak Günler"de pratikte bir şey yaşanmasa da ikili arasındaki cinsel gerilim neredeyse elle tutulur halde.

- Filmlerin giriş sahnelerinde neredeyse bire bir aynı olan bir kısım ve finallerde de bir obruk ortaklığı var. Öte yandan şaşırtıcı benzerliklerine rağmen bu iki filmin ayrırlığı finalde iyice belli ediyor kendini. "Karanlık Gece"nin finalinde masalsı bir atmosferin güzelliğinde normun işbirlikçi kötücüllüğü kazanırken "Kurak Günler"in çarpıcı finali koşullar ne olursa olsun dünyanın dikine gitmekte umut var, diyor.

İki filmi benzerlikleri aracılığıyla anlatmak cazip gelse de bu benzerlikler filmlerin iyiliğine, güzelliğine asla zarar vermiyor. Hatta bir noktada iki yönetmen tamamen aynı öyküyü senaryolaştırıp yönetse bile ortaya ne kadar farklı iki film çıkarmış diye düşündüm. Bakış açısı, senaryo ve rejinin önemini anlatan cazip bir deneyim oluyor bu iki filmi art arda izlemek...

"Kurak Günler" 9 Aralık'ta vizyonda. Her iki filmi de imkân bulduğunuz anda izlemenizi öneririm. Travmalarla örülü bir toplumda bizi obruklarımıza indiren, kendimizle ve hakikatle yüzleştiren, iyi anlatılmış hikayelere çok ihtiyacımız var. Hikayelerin de hikayelerle direnmenin de sağaltıcı bir yanı var.

Mehmet Ali & Akşamsefası

Çizim: Emir Çoruh Durmuş

Büyüsü gizli

YİĞİT KERİM ARSLAN

başka bir tacı takmaya vaktin var
aynada yabancı, gecede her an ağrı
tenimiz aynı orman, içimizde sanki
kendini kıyıya vurmuşların ferahlığı
uyumaksa hatırlamanın yarısı dedim
arzulamak bir tabut... bize istekli...
bütün bunlar kün ya da öl der insana
dönmedim, tıknafes, hiç dönmedim

zehrime yakut bir kolye yaptın niye
derim yitirmenin derisiyle değişti
kalayım sükût içinde desem de seni
unutmadı ruhum kutlu törenlerle bile
uykum uçtu ve sözcüklerse kangren
sen ikimizin kurduğu yeni gezegeni
eriyen bir cisim gibi attın teninden
en güçlü uğurlamaydı sessizliğin

büyüsü gizli periydin berrak suda
şimdi bambaşka evrenlerde sevil
beni düşürdüğün yerin rahim değil
beşik değil, salıncak değil, unutmama
belleğin olduğunu... uçurtmamızı
kendi kendine uçur artık ve anımsa:
o çocuk solmak için çiçek olmuştu
hayra yorulamayacak uykularıyla

olsun, âb-ı hayat aşk değil sonuçta
birbirinden bıkebilir ten ve ruh da

Asi doğası, çekiciliği ve zekasının yanı sıra Man Ray gibi tarihin en büyük fotoğrafçılarından biriyle kıyaslanan Dora Maar, Sürrealist hareketin kurucusu André Breton'un çevresindeki en yetenekli sanatçılardan biri ve 1930'ların avangart fotoğrafçılığının bir simgesiydi. Bunlara rağmen ismini ünlü ressam Pablo Picasso'nun birçok sevgilisinden biri ya da onun "Ağlayan Kadın" resminin ilham perisi olarak duymuş olabilirsiniz. Arkasında binlerce fotoğraf, yüzlerce kolaj ve onlarca tuval bırakan Maar, fotoğraf reklamcılığının öncülerinden olarak bir kurbandan çok daha fazlasıydı.

Dora Maar

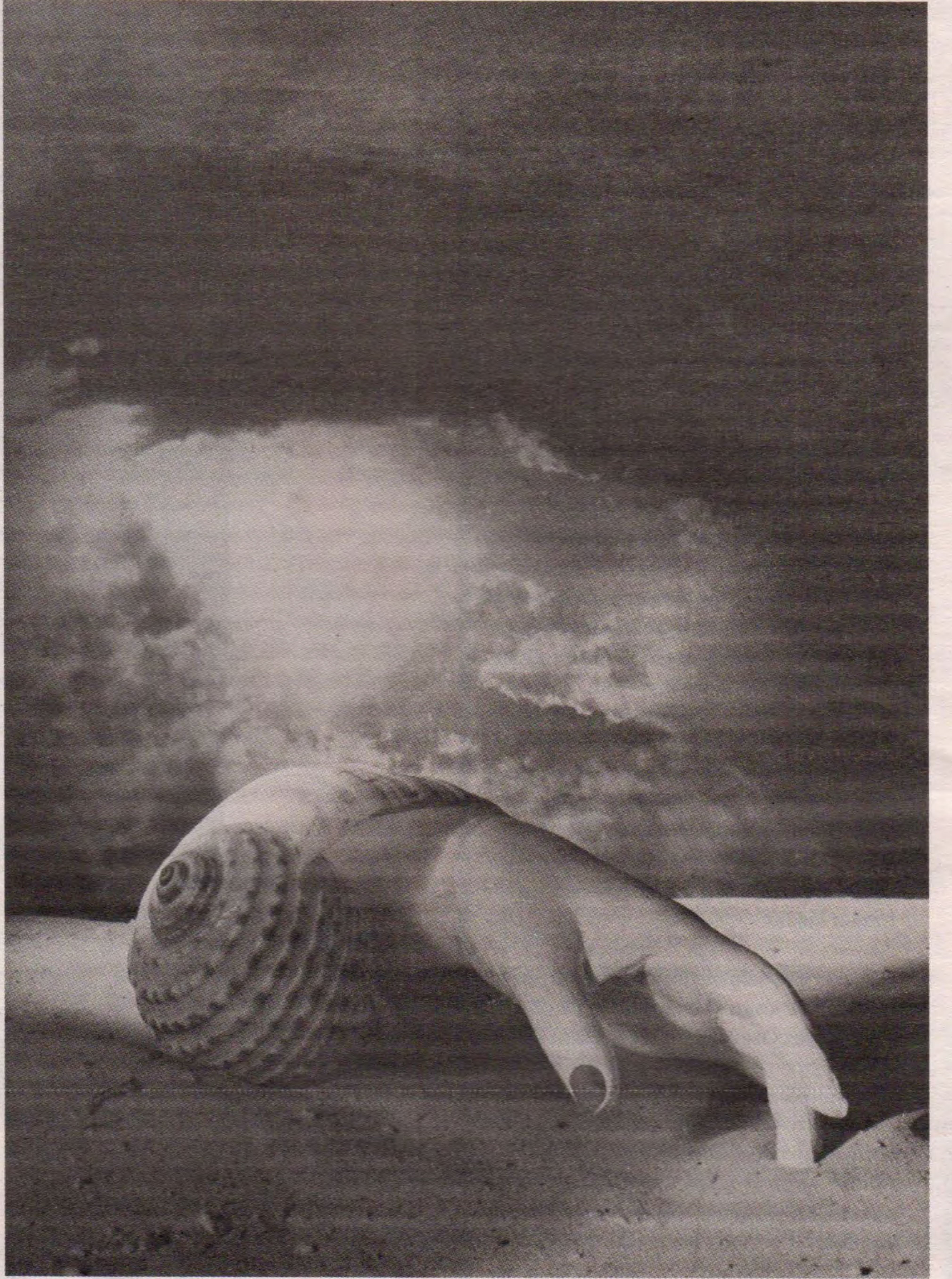
CELİNE SYMBIOSIS

Henriette Théodora Markovitch, bir moda butiği olan Fransız bir-anne ve Hırvat mimar bir babanın

çocuğu olarak 1907'de Paris'te dünyaya gelir. O üç yaşındayken ailesinin Buenos Aires'e taşınması yapacağı ilk ve son yolculuğu değildir. Ailesiyle birlikte yıllar boyunca Avrupa ve Güney Amerika arasında mekik dokurken en sevdiği şey ona hediye edilen küçük fotoğraf makinesiyle deniz yolculuklarını fotoğraflamaktır. Bu tutkusu bir hobiden fazlasıdır; 1926'da babasının yüklü bir servet kazandığı Buenos Aires'ten temelli olarak Paris'e döndüklerinde Ecole Photographique Passy'de ve kadınların sanat dünyasına katılmasını destekleyen Ecole d'Art Décoratif Julian'da okur. Paris'teki ilk yıllarında ressam André Lhote'un Montparnasse'deki stüdyosuna çalışırken bir gün ziyarete gelen ünlü fotoğrafçı Henri Cartier-Bresson isminin akılda kalması için kısaltmasını önerir. İşte o gün markasının ismi olan Dora Maar doğar.

Babasının ekonomik gücünü her zaman arkasında hisseden Maar, seçimlerini bu özgüvenle gerçekleştirir. Maar başlangıçta hem resim hem de fotoğraf ile ilgilenmesine rağmen 1930'larda kariyerine foto muhabiri olarak devam etmek ister. 1929'daki ekonomik kriz nedeniyle Avrupa ve ABD'de sosyal koşulların kötüleşmesiyle, kendi kuşağının birçok fotoğrafçısı gibi Maar da toplumun dezavantajlı üyelerini gözlemleme ve kaydetme dürtüsünün peşinden gider; Londra, Paris ve İspanya'nın Katalonya bölgesindeki Costa Brava sokaklarındaki yoksulluğu fotoğraflar. 20. yüzyılın en önemli fotoğraf sanatçılarından biri olan Man Ray'in etkisiyle deformasyonlar, çift pozlama, fotomontaj ve kolaj gibi deneysel çalışmalara yönelme cesaretini gösterir. 1930'larda basın ve reklamcılığın gelişmesiyle, film seti tasarımcısı Pierre Kéfer ile birlikte portre, moda fotoğrafçılığı, reklamcılık ve hatta erotik dergiler için de hizmet veren oldukça başarılı bir stüdyo kurar. Son derece disiplinli olan Maar, Jeanne Lanvin, Elsa Schiaparelli, Jean Patou, Madeleine Vionnet ve Chanel gibi büyük moda evleri için titizlikle çalışarak önemli işlere imza atar.

Dönemin reklam fotoğrafçılığı, modern kadının özgür ve maceracı olduğu fikrini

Dora Maar, "İsimsiz (El kabuğu)", 1934.

aşılmasına rağmen gerçek dünyada kötü şartlarda fabrikalarda çalışan kadınlar bu ayrıcalıklara sahip değildir. Maar cazibe dolu moda dünyasında çalışırken bile bu gerçeğin her zaman farkındadır; politika ve aktivizm hayatının ayrılmaz bir parçasıdır. Sık sık Café de la Place Blanche'daki siyasi toplantılara katılır, Sürrealist hareketin kurucusu André Breton'un faşizmin yükselişini protesto etmek için kurduğu Contre-attaque (Counter Attack) gibi manifestolarda imzası vardır. Aynı devrimci ruhla sol tiyatro topluluğu Groupe Octobre'nin provalarını kaçırmaz, performanslarında yer alır. Maar'ın bu dönemki çalışmaları da eylemleriyle

paralellik göstererek savaş yıllarında politikacılar tarafından halka sunulan sahtekârlıklara göndermeler içerir.

Kanlı eldiven

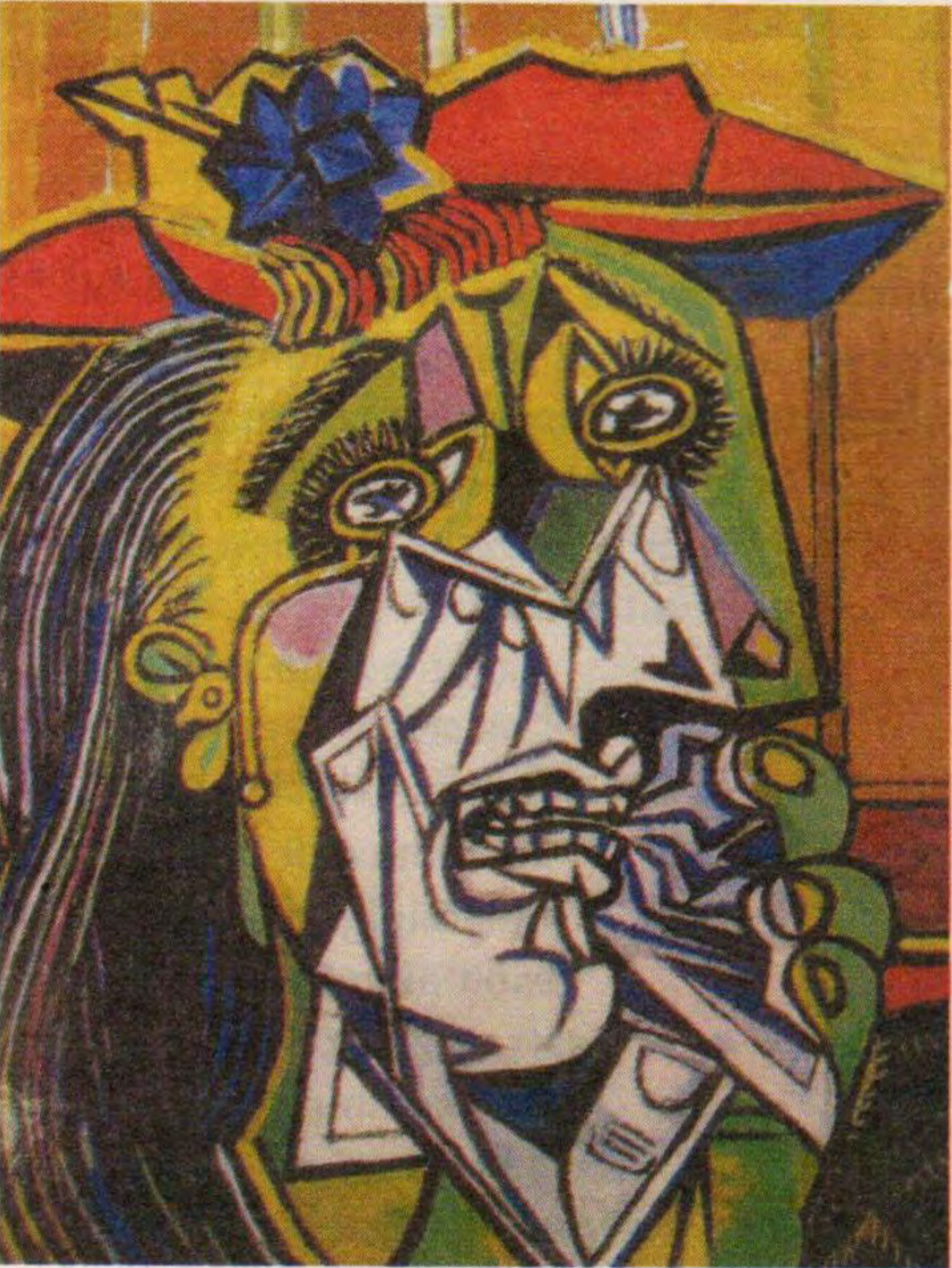
Birbirine sıkı sıkıya bağlı olan Sürrealist grubun üyeleri sık sık beraber vakit geçirmeleri ve birbirlerinin işlerini desteklemeleriyle ünlüdür. 1935 yılından itibaren grubun altı uluslararası sergisinin tamamında yer alan tek sanatçı olan Maar, grubun yıldızıdır. Bu nedenle Maar'ın önce en büyük aşkı daha sonra hayatının en büyük trajedisi olan Pablo Picasso ile kesişmesi kaçınılmaz hale gelir. Çiftin ilk tanışması

Dora Maar, "Yıllar Senin için Bekliyor", 1936.

Man Ray, "Dora Maar", 1936.

Pablo Picasso, "Ağlayan Kadın", 1937.

yakın arkadaş çevresinde yer alan fotoğrafçı Brassai'ye göre, Jean Renoir'in Le Crime de Monsieur Lange (1936) filminin çekimleri sırasında Paul Éluard sayesinde olmuştur. Maar bu karşılaşmayı unutmamış olsa

Dora Maar, "Mayo Giyen Model", 1936.

Dora Maar, "Grands-Augustins'deki stüdyosunda Guernica üzerinde çalışan Picasso", 1937.

Efsaneye göre, bir gün Sürrealistlerin uğrak mekânı Les Deux Magots isimli kafede arkadaşıyla sohbet eden Picasso'nun, kendisinden yirmi altı yaş küçük, donuk mavi gözlü, kalın kaşlı ve simsiyah saçları olan Dora Maar'ı görmesi sıradan bir olay değildir.

da Picasso için önemsizdir; onun ilgisini çekmesi için dramatik olan ikinci karşılaşma gerekmektedir.

Efsaneye göre, bir gün Sürrealistlerin uğrak mekânı Les Deux Magots isimli

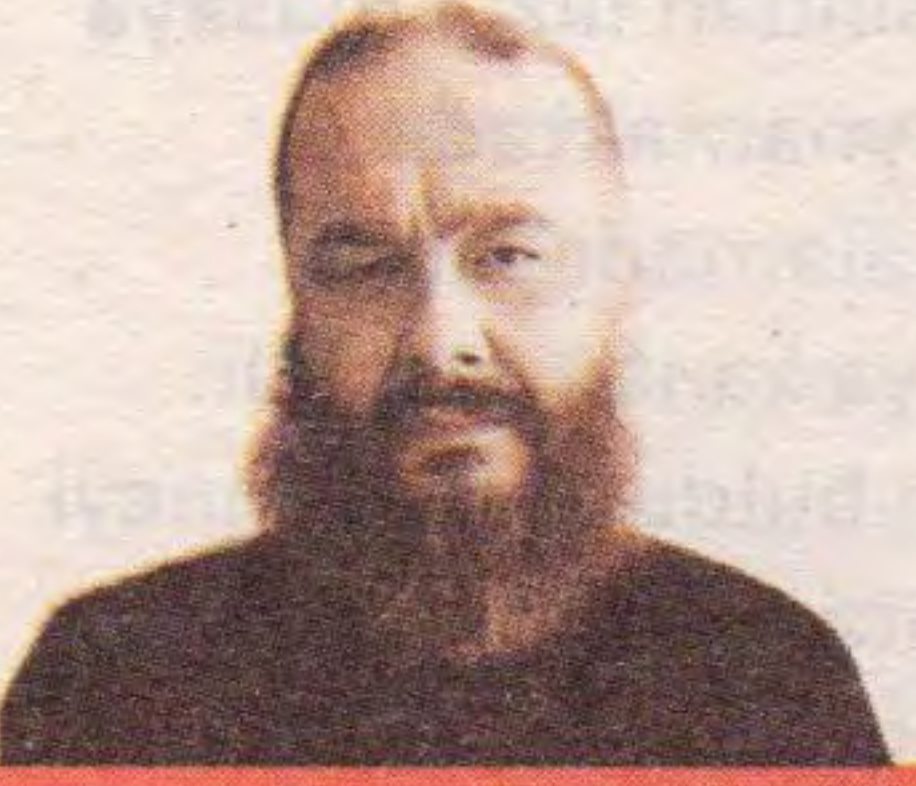
kafede arkadaşıyla sohbet eden Picasso'nun, kendisinden yirmi altı yaş küçük, donuk mavi gözlü, kalın kaşlı ve simsiyah saçları olan Dora Maar'ı görmesi sıradan bir olay değildir. Çünkü Maar, sol elini masanın üzerine uzatmış, sağ elindeki küçük bir çakıyı parmaklarının arasından hızla masaya sapladığı bir çeşit oyun oynamaktadır; her hamlesinde iyi nişan alamadığı için siyah eldiveninden masaya kanlar süzülür. Picasso'nun çok etkileyici bulduğu bu sahneyi uzun uzun izledikten sonra Maar'ın yanına giderek kanlı eldivenini alıp alamayacağını sorması on yıl süren fırtınalı ilişkilerinin başlangıcıdır.

Tanıştıklarında elli dört yaşında olan Picasso'nun özel hayatı kargaşa içindedir. Karısı Olga Koklova'dan ayrılmış, sevgilisi Marie-Thérèse Walter ise kızları Maya'yı doğurmuştur. Bu karmaşada yaratıcı gücünü kaybettiğini düşünerek resim yapamadığı için tüm enerjisini şiir yazmaya adanmıştır. Maar ile tanışmasından kısa süre yepyeni bir döneme giren Picasso, sanat tarihinin en büyük eserlerinden biri olacak olan Guernica'yı resmetmeye başlar. Resmin yapım aşamasını baştan sona fotoğraflayan ise Dora Maar'dır.

Ne yazık ki, Picasso'nun gözünde Maar'ın büyüğü hızla kaybolur. Kadınlara karşı otoriter ve cinsiyetçi tutumuyla tanınan Picasso, Dora'nın zayıflıklarını hızla keşfederek ona karşı kullanmaya başlar. İlk başlarda sadece zihinsel olan tacizler zamanla fiziksel şiddete dönüşür. Maar, modeli olduğu, Picasso resimlerinde acı çeken, işkence gören, üzgün ve hatta ağlayan bir kadına dönüşür, sanatsal bir Tanrı olarak gördüğü Picasso'nun aşağılamalarına alçakgönüllülikle katlanır. Hatta Picasso'nun resim yapmaya dönmesini istemesi üzerine fotoğrafçılığı terk eder.

Savaş yıllarında Maar'ın Picasso ile bitmek bilmeyen kavgaları, onu hayatı boyunca destekleyen babasının Arjantin'e dönüşü, annesinin ölümü, yakın arkadaşı Jacqueline Lamba'nın sürgüne yollanması ve en yakın arkadaşı Nusch Eluard'ın ölümü genç kadını büyük bir bunalıma sürükler. 1943'te Picasso'nun, kendisinden kırk yaş küçük olan ressam Françoise Gilot'a gönlünü kaptırmasıyla sinir krizi geçiren Maar, yıllar boyunca tüm emekleriyle geliştirdiği stüdyosundaki her şeyi yok eder. Uzun süre psikolojik tedavi görmek zorunda kalan Maar, ona elektroşok uygulaması yapan psikiyatrist Jacques Lacan'ın bakımına bırakılır. Hastaneden çıktıktan sonra Picasso'nun maddi desteğiyle Güneydoğu Fransa'nın Ménerbes kentinde bir ev satın alarak neredeyse hayatının sonuna kadar tecrit altında yaşar. Huzur bulmak umuduyla dine yönelir ve aynı köyde yaşayan ressam Nicolas de Staël'in etkisiyle soyut resim çalışmaları yapar. 16 Temmuz 1997'de, 89 yaşında öldüğünde çoktan unutulmuştur.

BU BİR YILBAŞI YAZISI DEĞİLDİR

GÖKHAN HORZUM

Bu bir yılbaşı yazısı değildir. 2022 ya da 2023'ten bahsetmeyeceğim bu yazıda. İçimizdeki o bir

türlü geçmeyen sıkıntıdan bahsedeceğim.

1800'lerin sonlarında yaşayanlarla aynı haletiruhiyedeyiz bence. 1789'un üstünde yüz yıl geçmiş, arada 1830 ve 1848 devrimleri Avrupa'yı hallaç pamuğu gibi atmış. Adına devrim dediğimiz zaman dilimi müthiş renkli, hayat dolu ama bir o kadar da tekinsiz ve tehlikeli. İnsanlar sürekli bir sallantıda yaşamaktan yorulmuşlar. Nihayet sonu gelmiş. Neredeyse 50 yıldır o zamanki "en ileri dünya"yı bir bütün halinde sarsan "küresel" sarsıntılar yerini mikro çatışmalara bırakmış. Keşifler büyük ölçüde tamamlanmış, emperyalizm Afrika'da, Çin'de, Hindistan'da ve Güney Amerika'da "azıcık götüme yer edeyim, dur bak sana neler edeyim" demekle meşgul. "İleri dünya" göreliliği bir huzur ve güven ortamında gittikçe refah seviyesini yükseltirken bir yandan da gelecek yüzyılın kimliğini belirleyecek büyük icatlara, yeni teknolojilerin gelişimine tanıklık ediyor. Bir dönem kapanmış. Ama yeni bir dönem henüz başlamamış. O bir sonraki kuşağın meselesi olacak.

1900'de doğan bir çocuk ise henüz 14 yaşına geldiğinde bütün dünyayı hallaç pamuğu gibi atan bir savaşın içinde bulacak kendini. 40 yaşına ayak basmadan daha da ağır bir savaşa şahit olacak.

Büyük, dramatik değişimlerin çağında yaşıyoruz biz. Yaşadığımız en büyük global travma Covid pandemisi oldu. Rakamları incelemedim ama kendimizi nerdeyse iki yıl eve kapatmamızı gerektirecek bir tehlike yaşadığımızdan emin değilim ben. Dünyanın komple durmasının üstünden bir yıla yakın geçti ve unuttuk gitti.

Her şey ve herkes o kadar hızlı ve ilkesiz bir şekilde değişebiliyor ki kendimizi hayatın içinde bir yerlere konumlandırmakta müthiş zorluk çeker hale geldik. Sis içinde yolunu bulmaya çalışan gemiler gibiyiz. Kerteriz olacak bir nokta seçiyoruz, oraya göre koordinatlarımızı belirleyeceğiz. Evrendeki yerimizi sabitleyeceğiz. Bir deniz feneri görüyoruz, sabit, karanın üstünde, bizim gibi sallanmayan, ona göre ilerlemeye başlıyoruz. Sonra yanından geçerken o fenerin de sabit olmadığını, aslında suyun üstünde bizim gibi hareket ettiğini görüyoruz. Ona bakarak yol alırken başladığımız yerdeki hedefimizden oldukça uzağa düşmüşüz, sadece bununla da

Çizim: Ahmet Karakaya

kalmamış, yol alırken değişmişiz, dönüşmüşüz.

Başlangıçta koyduğumuz hedefleri hatırlıyoruz, o kadar uzak ve anlamsız geliyor ki onlar şimdi bize. Ama yeni bir başlangıç noktası da yok ki "evet, buradan, bir kere daha denerim" deyip başlayabileceğiz.

Bir koya girip, dinlenip, toparlanıp, o koyu kendimize yeni bir başlangıç yapıp bir kere daha ileri atılamıyoruz. Kıtalar geri çekilmiş sanki, sınırsız ama aynı zamanda tekinsiz bir açık denizin ortasındayız. Durursak batacağımızdan ya da korkunç bir fırtınanın dalgaları tarafından yutulacağımızdan, kısacası öleceğimizden korkuyoruz. Durmayıp hareket ettiğimizde de ne için hareket ettiğimizi bilmediğimiz için mustarip oluyoruz. Sürükleniyoruz, her sürüklendiğimiz yer bize sabitmiş gibi geliyor, öyle olmasını istiyoruz aslında, ama değil. Sabitlikten kastım bir taş yoğunluğu

değil yanlış anlaşılmasın, ilanihaye orada olacak bir Kabe arayışı değil hiçbirimizin. Ama en azından yaşamımızın büyük bir kısmında durabileceğimiz, kendimizi içinde hissetmekten memnun olacağımız, daha da fenası "ben varım!" dememizi sağlayacak kadar bir sabitlik. Benden sonrası zaten tufan!

Kendi adıma konuşayım. Çok acı bir itiraf olarak da görebilirsiniz bunu, kendime dair bu arayışta bulabildiğim en güçlü, en sabit alan Fenerbahçe taraftarlığı. Gönül rahatlığıyla ve kendimi iyi hissederek "Fenerbahçeliyim" diyebiliyorum. Gözlerimin olanca çekikliğine rağmen Türk olmak bana aynı -bırakın aynı olmasını hiç-

rahatlık ve huzur vermiyor. Marks'ın dediği gibi, katı olan her şey buharlaşıyor. Hiçbir durum, olay, ülke, kavram, nesne ya da kişi dar, kabul edilebilir bir menzilde hareket etmiyor. Her şey müthiş bir sınırsızlıkta uçuşuyor, biçim, renk, içerik,

**Sisin içinde
yolunu
bulmaya
çalışan gemiler
gibiyiz.**

anlam değiştiriyor, dönüşüyor, sabit kalmıyor. Marks bugünün dünyasında yaşasaydı o cümle orda kalmazdı. Çünkü o katı olanın başka bir şeye ama "bir" şeye yani buhara dönüştüğü bir çağda yaşıyordu. Artık buhar olan her şey de katılaşıyor, sonra sivilaşıyor, sonra katılaşıyor, sonra yeniden buharlaşıyor. Döngü müthiş bir hızla ve durmadan ilerliyor. Biz de bu döngünün içindeyiz, kendimize bile müdahale edemeden sürekli bir şeylere dönüşüyoruz ve etrafımızdaki dönüşümü seyrediyoruz aptallaşarak, korkarak ve gittikçe yalnızlaşarak.

Bunu ilk 30 yaş bunalımlarımın başladığı dönemde hissetmişim. Doğal olarak kendi kişisel sıkışıklıklarına yordum bu durumu. Sonra içimde taşlar yerine oturdu, su berraklaştı. Aynı hissi taşımaya devam ettiğimi fark ettim. Aynı yoğun kaybolmuşluk hissini. Ve çevremde bende küçük ya da büyük hemen hemen her insanın aynı sıkıntıyı öyle ya da böyle bir şekilde ifade ettiğini fark ettim.

Bir dönem kapanıyor, yeni bir dönem başlıyor. Dünya tarihi yeni bir ergenlik dönemi geçiriyor. Bir insanın en çirkin, en bir şeye benzemeyen halidir ergen hali. Dönüp bakın ergenlik fotoğraflarınıza, ne demek istediğimi anlarsınız. Dünya da aynı durumda. Sürekli bir şeyleri deniyor, beğenmiyor, bir kenara atıyor. Biz de onu oluşturan atomlardan olduğumuz için, aynı bunalımları yaşıyoruz. Dünya kendini bulmaya çalışıyor. Size kötü bir haberim var, bu bir süre daha böyle devam edecek.

Aşağıdaki resim Magritte'in Kayıp Jokey'i. Jokeylerin görevi bir parkurda bir noktadan başlayan bir yarışta at koşturmaktır. Sonunda da aynı noktaya varırlar, öyle değil mi? Ama bu kayıp jokey, bir ağaçlığın içinde, nereye gittiğini bilmeden, nereye gittiğine bakmadan, nereye gittiğini düşünmeden dörtnala at koşturuyor. Tanıdık geldi mi?

İŞİL KASAPOĞLU

ile

Tiyatro Sözlüğü

SEMAVER:

Sait Faik
(Diyarbakır Hatırası)

KUMPANYA:

Süreklilik
(Hastalıkta, Sağlıkta)

MUTFAK:

Semaver Kumpanya
(ve çocuklarım)

SEYİRCİ:

Yoldaş
(Birlikte yürünen)

DOĞAÇLAMA:

Prova
(İçine düşülen dünya)

REJİ:

Oyunculara ve metn'e eşlik (Sırt sıvazlama)

FESTİVAL:

Doğurgan
(İddialı rekabet)

SHAKESPEARE:

Baş ucu
(İlaç)

MOLIERE:

Hem çörek tam dursun hem karnım doysun. (Muhalefet)

TURNÉ:

Kampanya
(Şenlik)

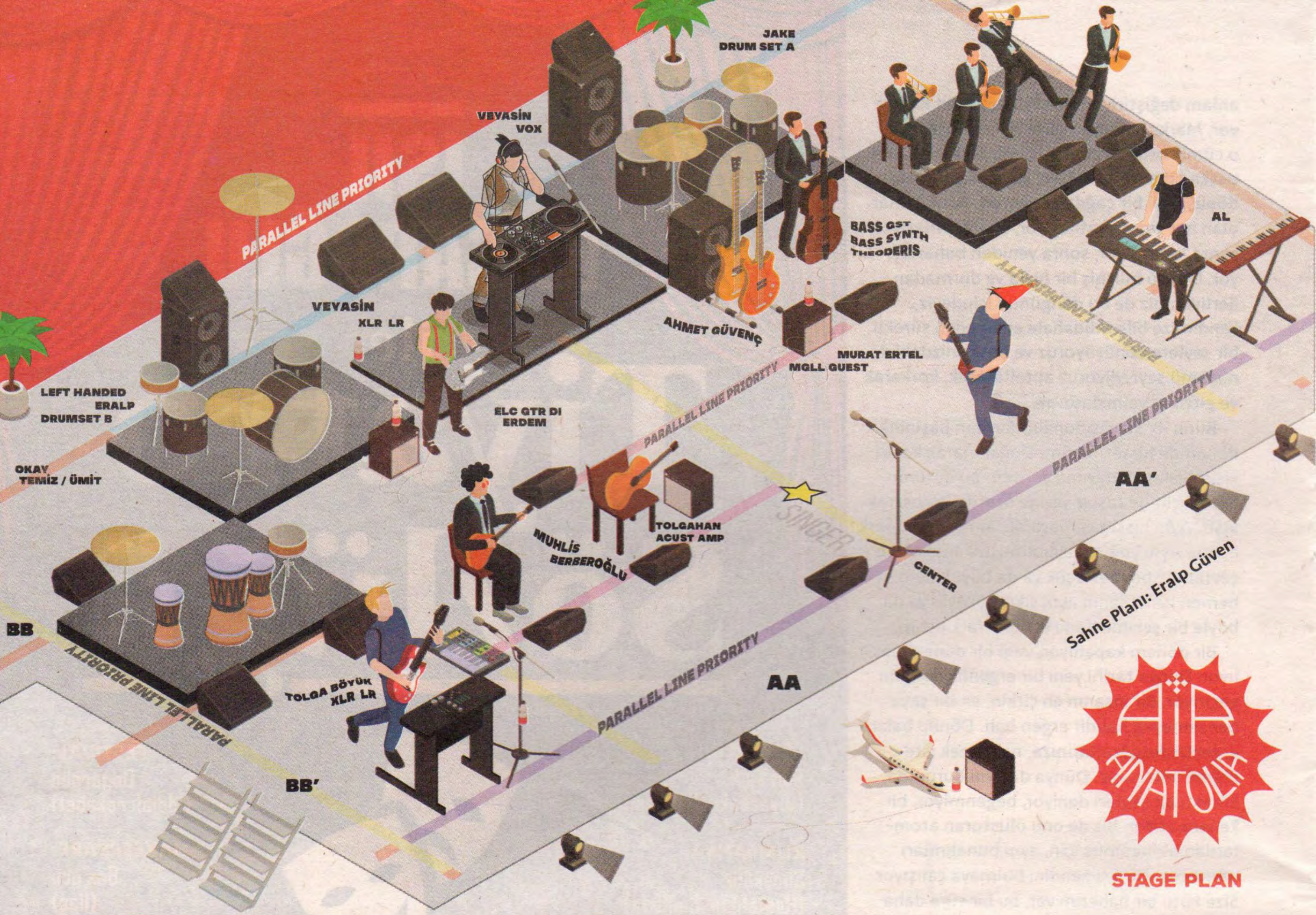
EKİP:

Bireyler
(Kollektif hiç değil)

KULİS:

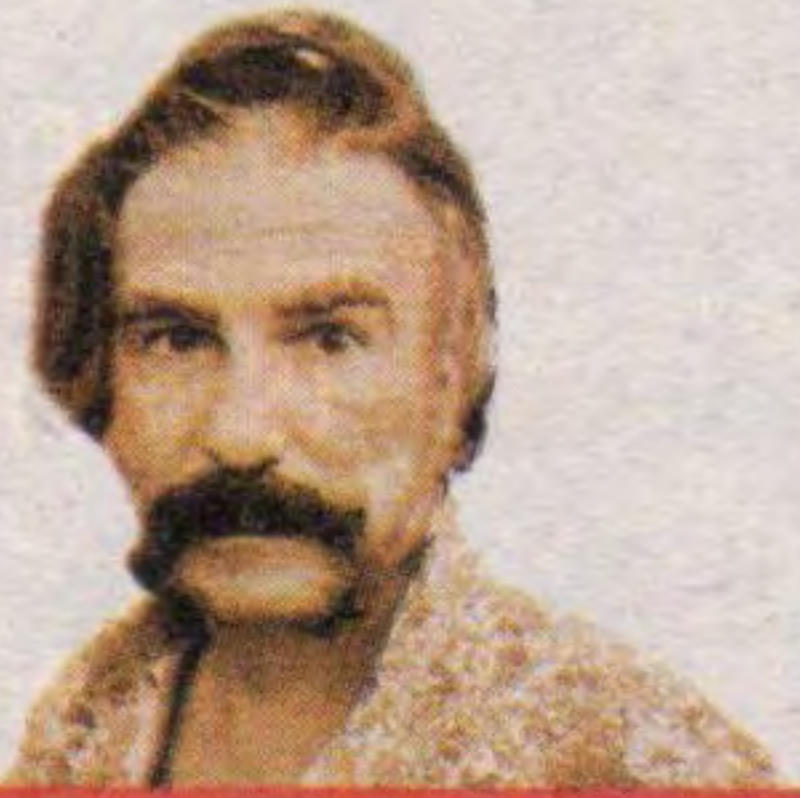
Ev
(Ahşap Konak)

STAGE PLAN

Air Anatolia havalandı

MURAT ERTEL

Eski menejerimiz Ahmetcan Taşdemir aradı dedi ki Londra Caz Festivali ile Zorlu Performans Merkezi karşılıklı iki etkinlik yapacaklar

İslandman grubundan Tolga Büyük ile Hey Douglas! grubundan Veyasin birlikte işin başındalar Anadolu psikedelik müziğini öznel bir biçimde hem Türk hem de İngiliz müzisyenlerle icra etmek üzere büyük bir grup oluşturuyorlar bir de konuklar olacak, seni de konuk olarak istiyorlar. Kimler var diye sordum Cahit Berkay ve Okay Temiz'in adlarını öğrenince tamamdır dedim kahramanlarım.

Memleketin müziğinin çağdaş biçimde en keyifli yorumu bana göre psikedelik dönemdir, hatta BaBa ZuLa da kesintiye uğrayan o şahane dönemle gelecek arasında kurulmuş bir köprüdür.

Milletler ve kuşaklararası bağların güçlendiği bu senaryoda İstanbul ve Londra ayaklarında yer almak keyifti benim için

Memleketin müziğinin çağdaş biçimde en keyifli yorumu bana göre psikedelik dönemdir, hatta BaBa ZuLa da kesintiye uğrayan o şahane dönemle gelecek arasında kurulmuş bir köprüdür.

ve Tolga ile konuşur konuşmaz projeye perküsyoncumuz Ümit Adakale ile Esmâ Ertel'i de önerdim. Ahmet Güvenç'i de istiyorlarmış ama olmamış, ben ararım hallederim dedim; ne de olsa Grup Bunalım provalarında pencerenin pervazına yaslanıp ayrılmayan çocuk bendim.

Düzenlemeleri yapan klavyeci Al Macsween ve İslandman ile iki şarkının provalarını ve kayıtlarını yaparak başladık. Al hakikaten çok iyi bir müzisyendi, hem zevkli

tonları hem de geveze olmayan sağlam çalışı dikkatimi çekti. Yorumladığımız iki bestemde de komalı sesleri bulup klavye tuşlarına bu sesleri atayarak beni şaşırtıp ayrıca takdirimi kazandı. Zaten Tolga'nın dediğine göre onca gün İstanbul'da kalmış amma stüdyodan başka gün yüzü görmemiş.

20 kadar birbirinden yetenekli müzisyen ve konuk ile birlikte gah mihenktaşı besteleri sahipleri ile seslendirerek gah ölümsüz türkülerini yorumlayarak Zorlu'da gençlerin ezici çoğunlukta olduğu heyecanlı bir seyirciye şahane bir konser verip de Air Anatolia'yı hep birlikte havalandırdık.

Londra Caz Festivali'ne geldi sıra ki orada efsanevi Royal Festival Hall'da çalacaktık. Air Anatolia'nın beyinleri Yasin ve Tolga ile konuşurken mekanların hafızasından bahsettik, eski Babylon nasıl bir müzikal titreşim mirasını taşıyordu örneğin... Bu yüzden Royal Festival Hall'da çalmanın bambaşka bir boyutu vardı hakikaten. Zaten oraya gittiğimizde mekanın tüm duvarlarına asılı olan orada verilen konser albümlerinin plak kapaklarını görünce bu titreşim ve mirasa gösterilen sevgi ve saygıyı algıladık hep beraber.

Salona girdiğimde aynı Londra'ya ilk geldiğimde çaldığım Wembley'de arenaya çıkmış gibi hissettim kendimi. Huşu içerisinde bu genç ve yaşlı yetenekli yaratıcı sanatçılar ile birlikte Londra'nın tarihi müzik mabedlerinden birinde daha insanlarla buluşacaktık. Hayatın getirdiği bu güzellik için tüm varlığım ile gülümsedim.

Elimden gelenin en iyisini yapmak için hazırdım. İki curamın tellerini de aynı zamanda değiştirmiştım ama Cüce isimli curamın telleri ter ve pas içinde kalmıştı demek ki onu götürmeliydim yine telleri değiştirdim, Roket isimli sazıma da 24 ayar altın tellerimi takmıştım, entonasyonumla da uğraşıyordum. Artık sözleri bile ezberlemiştim ama bunca yıl sonra bile beni terketmeyen heyecanımla unuturum belki diye ipad yine de nota ayağımdaydı.

Provalar deli gibi sürüyor Tolga ve Yasin binbir türlü Alicengiz oyununu aşarak başarılı şekilde çarpışıyordu. Londra bu sefer her zamankinden çok daha fazla tam bir dünya ülkesi gibi geldi, her millet ve kültür yanyana ve içiçe duruyordu.

Yetenekli gençlerin varlığı ne kadar keyif ve umut verici olursa olsun beni en çok heyecanlandıran eski kuşak sanatçıların varlığı ve onların gençler ve İngiliz müzisyenler ile karışıp kaynaşması oldu. Karşılıklı saygı ve sevgi hep hissedildi ve sürdü.

Süregelen provalar ve konser sırasındaki gerilimli keyifli bekleyiş nihayete erip sahneye çıktığımda dopdolu koca salondaki seyirci ve onlardan yükselen ses ve titreşim ile karşılaşmak muhteşemdi ancak o da ne sesim çıkmadı ve tüm sistemimi saniyeler içinde taramaya başladım ve bu da ne, birileri pedallarımın ana elektrik güç kablosunu çıkartmıştı, hızla eğilip kabloyu taktım ve katırt diye bir ses koca Orange lambalı amplimden bütün salonda yankılandı ve curam acı bir haykırış ile feedback'e girdi onu da tek hamlede söktüm ve konuşmaya başladım.

Koca salonda çıt çıkmıyordu arızaya rağmen başlayabilirdim ve sihirli anlar artık bizimdi. İki uzun şarkımızı sanki saniyeler içinde bitirip o oturan seyirciyi ayağa kaldırıp dans ettirmenin keyfini şu an bile hissediyorum. Esmâ ile beraber döne yüксеle tüm orkestra ve seyircilerle beraber alem değiştirip geri döndük. Tekrar tekrar zihnimde canlandırmaktan kendimi alamıyorum.

Ter içinde sahneyi Dunja'ya (Botic) teslim edip sonra da son selama hep birlikte çıktığımızda o yüksek duygular sakinleşip keyfe ve mutluluğa evrilmişti. Bu harika projeye katkıda bulunabilmek nefis bir duygu, orada bulunan herkesi, sahne üzerinde ve dışındaki tüm ekibi yürekten kutluyorum.

Not: Başlık ilhamı için sevgili Erkin Can Seyhan'a ve muhteşem yazısına selam ederim.

Mehmet Ali & Akşamsefası

FULYA ÖZLEM

İşık Çiçeği

Yıldız filizleri
Denizden kaçarken
Sarılıyor gölgelere
Parıltının nefesiyle.
Güneşin
Leylak ve bronz
Taç yaprağı,
Parılda!
Beklemekten solgun kumsalda
Parılda!
Karnında gömülü
Günahların köklerine
Köpükten alevler
Geceyi serpiştirsin diye
Beklemekten solgun kumsalda
Parılda!
Işık çiçeğinin
Taç yaprağı, parılda!
Parılda ki-
Ay seni,
Sönmüş rüyaların
Bunca fırtınası
Arasında
Gökyüzünden düşen
Yıldızları öptüğün
Dalgaların
Dibine
Batırsın...

KORUMACI

“Can Yücel’le ilk kez nerede şöyle karşılıklı oturup konuştuk?..” diye sormuş olsam, “Meyhanede!” yanıtını almam şaşırtıcı mı olur?.. Oysa, doğru yanıt başka...

NECATİ TOSUNER

Yaşar Kemal denilince akla “İnce Memed” gelir. Ankara’da lisedeyken ödev için okumuştum o romanı ve çok etkilenmiştim. Bende yazma hevesini de artırmıştı. Çünkü yaz tatili için gittiğim Develi’de, beni gezdiren teyzeoğluna çevrede rastladığımız her şeyi sormuştum. Devedikenini bile sen adını öğrenince var oluyordu sanki. “Şişe Suyu” öyküsü böyle yazıldı. Sonra da tuttum İstanbul’un yolunu...

Milliyet’e gidip -kendisine daha önce gönderdiğim öyküler için mektup yazarak beni yüreklendiren- Adnan Tahir’i buldum. Sevgiyle karşıladı bu çaylağı! Yanımda götürdüğüm iki öyküyü -beğendiğini belli ede ede- okudu ve -gazete için daha uygun diye- “Martılar Gülüştüler”i değil de “Şişe Suyu”nu seçti. Öteki öykü için de hemen “Yaşar Nabi Bey”e telefon açtı.

Hah ha!

Yaşar Nabi’nin de gözü yollarda kalmış meğerse...

Boyum biraz uzamış olarak dönmüştüm Ankara’ya.

Sonraki ilk pazar günü öykümü yayımladı Adnan Tahir. Ben kendime öyle “Sevinçlerden sevinç beğen!” derken, bir gün kapı çaldı. Postacı... Kapıda 63 lira 75 kuruş ödedi bana. Yani yazarlıktan para kazanıyorum, 11 lira 25 kuruş vergisini de veriyorum.

Bitti mi, bitmedi..

Bir paket geliyor, -Yaşar Nabi göndermiş. Varlık’ın yeni biçimiyle yayımladığı tüm Sait Faik ve Sabahattin Ali kitapları...

Oysa, hepsinin okunmuşu var bende. Hemen paketi kapıp Sergi Kitabevi’ne koşturuyorum. Erdal Öz izin veriyor ve paketteki kitapları Varlık’ın başka kitaplarıyla değiştiriyorum.

Ve o yaz sonu geldiğinde, ikinci sınıfı da ikinci kez okumak için İstanbul’a kapağı atıyor ve Pertevniyal’e yazılıyorum.

...

Ertesi yıl, bir cumartesi öğleden sonrasında, Cağaloğlu’ndayım... Daha o günlerde çıkardığım ilk kitabımı dağıtmaya çalışırken, Yaşar Kemal’e ilk kez rastlıyorum.

Bildiniz! Ona bir “Özgürlük Masalı” imzalama fırsatını hiç kaçırmıyorum.

Yine de -nasıl bir seçicilikse- Yaşar Kemal’e özenerek yazdığım o “Şişe Suyu” çizgisini hemen bıraktım ve okullar açılırken Varlık’ta yayımlanan “Martılar Gülüştüler” çizgisinde yazmayı sürdürdüm.

Kendi göbeğimi kendim kesmiş oldum.

...

Aradan birkaç yıl geçti.

Yaşar Kemal’in yeni bir romanı çıkmıştı ve ben “Ölmez Otu”nu hemen okumuştum.

Okumaktan daha da ötesi, orada anlatılan “Meryemce” karakterine hayran olmuşum.

Biz “genç” yazarlar, adına kısaca “Edebiyatçılar Lokali” dediğimiz yere iyice dadanmıştık. Beyoğlu’ndaki Pasaj’ın üstünde, küçük bir yerd. Humbor Memet, elinde ülkücülere karşı kalın bir zincirle gezerdi. Onun olduğu günler kapanışa doğru hep bir kavgaya çıkardı.

Bir gün Yaşar Kemal geldi oraya. Benim olduğum masada da oturdu biraz. Ondan beni Parti’ye götürmesini, üye yazdırmasını istedim. Ertesi gün

Meserret’te buluşacağız ama...

Neyse, buraya biraz dolaşıp da öyle gelelim...

...

Cağaloğlu’na doğru yokuşu çıkarken, sola dönen tramvay yolunu karşıya geçtin mi, o köşededir “Meserret Kiraathanesi”. Sonradan “kahve” diye anılır ve Salâh Birsel’de de öyledir. Peki, hiç orada oturdum mu?.. Evet, sanki biraz anımsıyor gibiyim ama uyduruyor da olabilirim öyle. Çünkü, ben onun pastane olmuşluğuna eriştim. Ayrıca, çok sonraları da Meserret’le aynı sıradaydı Ankara Han, Kat 5: Derinlik!

Ama o zamanlar Etibank olmuştu orası. Peki, ben sorayım: N’oldu Etibank!

Can Yücel ile benim benzeş bir yanımız var: İkimiz de babalarımızı çok severiz.

“Ben hayatta en çok babamı sevdim.” diyen bir şiir yazmıştır Can Yücel. İşte, benim romanım “Sancı.. Sancı...” açılınca da “aslan babama” diyen ithaf görülür.

Haa, “Can Yücel’le ilk kez nerede şöyle karşılıklı oturup konuştuk?..” diye sormuş olsam, “Meyhanede!” yanıtını almam şaşırtıcı mı olur?..

Oysa, doğru yanıt başka...

O gün, ben “Meserret Pastanesi”nin iç bölümündeki, kare biçimli, küçük mermer masalarından birinde öyle oturmuş Yaşar Kemal’i beklerken, kapıdan Can Yücel girdi.

Rastlantı mı?..

Geldi, karşıma oturdu. Bana baktı baktı, mermerin üstündeki elimi hafiften sevdi. Sanki diyecek ki: Baban öldü!

Memet Fuat’ın De Yayınevi’nin camlarından bakılınca Vilayet görülür. Yayınevinin olduğu han da bu yüzden “Vilayet Han” adını taşır. Valiliğin biraz aşağısında da Türkiye İşçi Partisi bulunmakta. Yokuşu oradan üç adım inince, işte, aynı sırada Meserret.

Yaşar Kemal gelmiş Memet Fuat’a. Elbette konuşulmuş orada. Can Yücel’i göndermiş sonra bana. Dediği şu:

“Necati vazgeçsin!”

Tamam, bu korumacı davranışı anlıyorum ama yaşımda kırıldım biraz. Ne mi yaptım?.. Bir daha hiç gitmedim o pastaneye...

CHARLIE CHAPLIN

Dünyaca ünlü oyuncu ve yönetmen Charlie Chaplin'in ölümünün 45. yılı. 1913 yılında ABD'ye giderek sinemaya başlayan, dönem koşulları için imkânsız görülebilen mizansenlere, koreografilere ve akrobatik hareketlere yer veren Chaplin, popülist yaklaşımlara, hiçbir zaman benimsemediği bazı yönetim biçimlerine ve teknolojiye yönelik ağır eleştirilerini ise yine bu komedi tarzının içinde eritmiş ve sessizce seyirciye ulaştırmayı bilmiştir.

KİMDİR?.....

Charlie Chaplin, **16 Nisan 1889** yılında üçüncü sınıf bir müzikhol sanatçısının oğlu olarak **Londra'da** dünyaya geldi.

Annesi iş buldukça sahneye çıkıyor, tiyatroya beraberinde onu da götürüyordu. Böylelikle **Charlie Chaplin, ilk defa 5 yaşında sahneye çıktı.**

11 yaşındayken babasını kaybettikten sonra annesi de hastalanıp akıl hastanesine yatırılınca, Charlie Chaplin, küçük kardeşiyle birlikte ortada kaldı. O yaşta hayatını kazanmak zorunda kalan sanatçı, **17'sinde usta bir komedyen haline geldi;** aldığı bir teklif üzerine **Hollywood'a** gitti.

İlk filmi **'Ekmek Parası'**nda oynadığı kötü adam karakteri pek başarılı olamadı ve yapımcıları büyük hayalkırıklığına uğrattı. İkinci filmi **'Venedik Yarışları'**nda ünlü **'küçük serseri'** tipi ortaya çıkmaya başladı ve büyük ilgi gördü. 1915 yılında başrolünü oynadığı, yönettiği ve onu sinemanın en büyük komedyeni haline getiren **'The Little Tramp'** filmine kadar **50'ye** yakın kısa filmde oynadı. **1915'ten** sonra da dünyanın en popüler ve en çok para kazanan sanatçısı oldu.

Sinema tarihinin unutulmaz komedyeni ve en büyük dehalarından olan Charlie Chaplin, **1975** yılında **İngiltere Kraliçesi** tarafından **'sir'** ünvanıyla ödüllendirildi. Hayatı boyunca 4 evlilik yapan Charlie Chaplin'in son eşi **Oona O'Neill'dan,** en büyükleri sanatçı **Geraldine Chaplin** olmak üzere, toplam **8 çocuğu** oldu.

Charlie İsviçre'ye yerleştikten 5 sene sonra **25 Aralık 1977'de** uykusundayken hayata veda etti.

16 Nisan 2016 tarihinde, yani Charlie Chaplin'in **127'nci doğumgünü**nde, İsviçre'deki evi **müze**ye çevrildi. Müze, açıldığı ilk yıl **300 bin ziyaretçi** ağırladı.

FİLMLERİ

Charlie Chaplin'in kısa filmlerinin hepsi birer klasik haline geldi. **'Altına Hücum', 'Sirk'** ve sessiz filmlerin hemen hepsi tarihe geçti. **1931'de 'Şehir Işıkları', 1936'da 'Asri Zamanlar'** gibi sessiz başyapıtlar ortaya çıktı.

En ünlü filmlerinden biri olan **Asri Zamanlar** **komünizm propagandası** yaptığı gerekçesiyle birçok ülkede yasaklandı. Bu filmde **Şarlo**, bir fabrikanın montaj hattında ve monoton bir işte, delicesine çalıştırılan bir işçidir. İşin temposuna ayak uyduramayan Şarlo zamanla bunalıma girer ve bir dizi şanssız olaydan sonra akıl hastanesine gönderilir. Akıl hastanesinden çıktıktan sonra sokakta karşılaştığı bir kadına aşık olur. Şarlo, geçimini sağlamak için girdiği hiçbir işte dikiş tutturamaz. Sevgilisi kendi çalıştığı yerde ona bir iş bulmuşsa da, burada geçirdikleri mutlu dönem de sonunda biter. Umudunu artık yitiren sevgilisi Şarlo'ya **"Bunca çabaya değer mi?"** diye sorar. Film müziğinin eşliğinde Şarlo **"Smile(Gülümse)"** der sevgilisine. **"Gülümse, yitirme umudunu, başaracağız."**

1940 yılında Charlie Chaplin sesli sinemaya boyun eğdi ve o yıllarda Avrupa'nın üzerine bir kabus gibi çöken faşizmin en güzel, en etkili eleştirisini **'Büyük Diktatör'** filminde ekrana taşıdı.

1947 yılında yaptığı ve artık o **'küçük serseri'** tipini oynamadığı, bir cinayet komedisi olan **'Mösyö Verdoux'** ise, sanatçının ilk para kaybettiren filmi oldu.

Charlie Chaplin bundan sonra, **1947** yılında yaptığı **'Sahne Işıkları'** ile de büyük başarı kazandı. Ama son iki filmi olan **'New York'ta Bir Kral'** ve **'Hong Konglu Kontes'**, ustanın eski büyük etkisini kaybettiğinin açık seçik kanıtıydı.

Charlie Chaplin

"Üzgünüm, ama ben dünya hükümdarı olmak istemiyorum. Ne hükmetmek, ne de herhangi bir yeri fethetmek. Bunun benim için bir önemi yok. Tam tersi, nerede olursam olayım, yardım etmek isterim her insana. Yahudi, renkli, beyaz, putperest, herkes yardım etmeli birbirine. Dünyayı böyle daha iyiye götürebiliriz" (Chaplin'in filminden bir konuşması).

Türkiye'de 12 Eylül Askeri Darbesi'nin 42. Şili'de Pinochet Askeri Darbesi'nin ise 49. yılındayız ve darbelerin ülkelerdeki siyasi, kültürel, ekonomik etkileri hala önemli bir mücadele alanları olarak önümüzde duruyor.

Sinema siyasal etkileri olan bir sanat dalıdır. Sinemanın ilk yıllarından itibaren filmlerin konusu o dönemin toplumsal gerçekliği, yaşanan siyasi, ekonomik ve kültürel koşulların bir yansımasını oluşturur. Şili'deki darbenin sinemadaki en etkili örneğini Costa Gavras "Missing" (Kayıp) filminde tüm dünyaya gösterdi. "Kayıp" filmi; senaryosunu ve yapımcılığını Yılmaz Güney'in üstlendiği ve Şerif Gören'in yönettiği, 12 Eylül Askeri Darbesi'nin sonuçlarını eleştiren "Yol" (1981) filmi ile 35. Cannes Film Festivali'nde (1982) Altın Palmiye'yi paylaştı.

Türkiye'de 12 Eylül Askeri Darbesi ile yaşanan baskılar, cezaevleri, işkenceler, gözaltında kayıpları, yaşanan baskı ve hukuksuzlukları, hak ihlallerini birey, aile ve toplum üzerindeki etkilerini merkeze alan (Sen Türkülerini Söyle, Şerif Gören-1986; Ses, Zeki Ökten-1986; Eylül Fırtınası, Atıf Yılmaz-2000; Babam ve Oğlum, Çağan Irmak-2005; Çoğunluk, Seren Yüce-2010...) onlarca film çekildi. Binlerce insanın tutuklandığı, işkencelere maruz kaldığı, onlarca insanın idam edildiği ve sürgünlere gönderildikleri darbenin siyasi, ekonomik, kültürel etkileri ise hala devam etmekte. Bunun yanında bütün siyasal iktidarlar türlü manevralarla, medya aracılığıyla, bilgi kirliliği ile dolaylı ya da doğrudan baskı yöntemleri ve sahte vaatlerle gerçekliği gizlemeyi deniyor.

Bu açıdan bakıldığında Charlie Chaplin'in Almanya Nazi dönemi ve toplama kamplarını merkezine aldığı "Büyük Diktatör" filminde Birinci Dünya Savaşı'na katılan ve savaşın sonunda yaralı olarak hastaneye kaldırılan Alman Yahudi Berberi (Charlie Chaplin) hafızasını kaybetmiş bir eski asker olarak 1933 yılına ışınlanması hiç de tesadüf değil. Hastaneden kaçan Berber 1918-1933 yılları arasında geçen süreyi anımsamaz. Chaplin filmde berberin yaşadığı bu uzun süreli hafıza kaybı ile bu süre içinde neler olduğunu, insanlığın yaşadığı tarihsel süreci görmesini ister. Ona göre

uzun süre hafıza kaybı yaşayan ve bu nedenle hayattan uzak kalan berber ile içinde yaşadıkları zamanın onlara göstermiş olduğu gerçekliği "tanımadan", "anlayamadan" yaşayan insanlar arasında hiçbir fark yoktur. Charlie Chaplin'in Nazi dönemi ve Hitler'in politikalarını merkeze alan ve 1940'larda çekilen filminin bugün hala güncelliğini koruması, bugünün geçmiş üzerinden yeniden sorgulanması ve hafızayı tazeleyerek geçmiş üzerinden bugünü yeniden kurabilmek adına sinemanın imgeleri üzerinden içinde yaşanan dünya gerçekliğini anlamak mümkün.

Charlie Chaplin'in aynı zamanda sessiz sinemadan sesli sinemaya geçiş filmi olan ve Nazi Almanya'sını trajikomik, savaş karşıtı bir dille ortaya koyduğu "Büyük Diktatör" filmi o dönem çok büyük ilgi görmesine ve Akademi'de 5 dalda aday gösterilmesine karşın hiç ödül alamaz.

Oysa Avrupa'da birçok ülkenin işgal edildiği bir dönemde ve ülkede yaşanan vahşeti, Hitler diktatörlüğünün işlediği suçları Chaplin filme alarak sinemanın etkili gücüyle o dönemi insanlığın aklına ve kalbine taşımayı başardı. Chaplin filmi yoğun bir trajik yapı üzerinden kurmak yerine komedi ve trajediyi yan yana getirdi. Bunu yaparken de ne insanlığa yaşatılan vahşeti sıradanlaştırdı ne de filmde mizahı acının yerine geçirdi.

Sinemanın Gücü

Yaralı olduğu hastaneden hafıza kaybıyla mahallesine gelen Yahudi Berber her yanı örümcek ağlarıyla kaplı berber dükkânını açar, dükkanda olayları anlamaya çalışırken, SS askerlerinin dükkânın camekanına Jew (Yahudi) yazdıklarını görür ve askerlerin bu hareketini şaşkınlıkla karşılar, anlam veremez. Yahudi Berber'in yaşadığı getto mahallesi her gün askerlerin kontrolindedir ve sürekli mahallede yaşayanlar askerler tarafından huzursuz edilmekte, aşağılanmaktadır. Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya üniforması ile Fransa'ya karşı savaşmış bir eski gazi asker olarak Yahudi berber dükkânına Yahudi yazan askerleri uyardığı için yakalanır ve sokak lambasına asılırken cepheden asker arkadaşı komutan Schulz (Reginald Gardiner) onu tanır ve kurtarır. Arkadaşı Schulz artık Adenoid Hynkel (Charlie Chaplin) ve onun yeni ordusu için çalışmaktadır. Berber gettoda komşuları ve sevgilisi Hannah (Paulette Goddard) ile yeni hayatına adapte olmaya başlasa da gündelik hayatın karmaşası içinde yaşadıkları ortamda hem korku hem yaşama iç güdüsü iç içedir ve özgürlükleri uğruna aralarından birinin toplama kampında yapılacak bir eylem için canlı bomba olması istendiğinde kimse kendini kurban etmek istemez.

Diktatör Hynkel ise para ve donanma konu olduğunda geçici süreyle de olsa Yahudiler üzerindeki baskıyı kaldırır, onlardan istediği kredi talebi ret edilince onları yeniden düşman ilan eder. Bu ikili tutumunu en yakın arkadaşlarına, komutanlarına, bakanlarına da uygular. Hynkel'in yakın çalışma arkadaşı Herring sürekli omzundaki apoletler, yıldızları, nişanlar ile gösterilir çünkü Herring'i anlamlı kılan bu apoletleridir. Ancak Hynkel ne zaman ona kızsın onun üniformasındaki kalabalık rozetleri söker ve ona verilmiş gücünü alarak, onu aniden aşağıya çeker. Yine Hynkel'in en büyük destekçilerinden Napaloni (Mussolini) karısı (Grace Hayle) ile tren garına geldiğinde tren bir o yana bir bu yana kayarken, Napaloni'nin (Jack Oakle) trenden kırmızı halı serilmeden inmeyi ret etmesi, berber salonunda her iki diktatörün koltukta en yükseğe oturma gayretleri çıkarların çatışmasıyla ve birbirlerinin

zayıf anlarını kollayarak her an nasıl bir güç savaşına dönüştüğünü gösterirken Chaplin filmin her bir sahnesinde kendine has ironiyle izleyiciyi güldürürken, düşündürmeyi başarır.

Sonunda ördek avında iken göle düşen Hynkel ile kendisine çok benzeyen Yahudi berber karıştırılır. Ve Hynkel tutuklanırken toplama kampından asker elbiseleri ile kaçmayı başaran berber onun yerine geçer. Filmin sonunda Charlie Chaplin Yahudi Berberle yer değiştirerek o ünlü savaş karşıtı konuşmasını gerçekleştirir:

"Bizler çok az hissediyor, çok fazla konuşuyoruz. Ancak önce insanlık, daha sonra ise makineleşme geldi. Zekâ ve bilgiden tolerans ve zenginlik gelir. İnsanlık olmadan, gelecek sevgi ve bizim varlığımızın değeri yoktur. Hava alanındaki gelişmeler ve radyo bizi yakınlaştırdı. Bu buluşlar insanlar arasında köprü oluşturdu. Eğer insanların çoğu tarafından kardeşliğin değeri anlaşılırsa, o zaman hepimiz tek kişi oluruz."

Sonuç olarak Chaplin bu filmde Nazi döneminde yaşanan vahşeti, insan kıyımını diktatörlüğün en acımasız yüzüyle gösterebilirdi. Nitekim sinema tarihine bakıldığında Nazi dönemi üzerine çok fazla film çekildiği görülür. Ancak Chaplin bu filmde hem kendi mizahi dilini kaybetmeden, sessiz sinema dönemindeki stil, dans ve mimiklerini kullanarak, korkuyu gülünçleştirmeden, suçluları ve onların kıyımına uğrattığı insanlığı yan yana koydu. Bunu yaparken de izleyiciye dünya tarihinde toplama kampları ile kendilerinden olmayan, kendileri gibi düşünmeyen çocuk, yaşlı, genç, kadın, erkek, hasta, engelli binlerce insanı hem psikolojik hem fiziksel işkencelerle sistematik olarak yok eden, varlıklarına el koyan, sürgünlere yollayan faşizm dönemini izleyiciyi "katharsise" (arınmaya) değil düşünmeye davet ederek yaratmayı başardı.

Charlie Chaplin "Büyük Diktatör"de Nazi Diktatörlüğü dönemini direk filmin ana konusu yapsa da ülke adlarını (Tomania: Almanya), (Bacteria: İtalya), (Osterlich: Avusturya), politikacılar (Adenoid Hynkel: Adolf Hitler; Benzino Napaloni: Benito Mussolini; Feldmarchal Herring: Hermann Göring; Garbitch: Joseph Göbbels) gibi nesne isim ve sembollerini (Nazi gamalı haç, Getto'da yer alan afişler, dükkan ve restoran isimleri) değiştirerek yabancılaşmayı sağlarken, Yahudi (Jew), Ari (indogerman), getto (Getto), toplama kampı (Konzentrationslager) gibi temel kavramları ise değiştirmede. Hynkel'in büyük topluluklara yaptığı konuşmalarda Almanca, İngilizce karışı-

mı anlaşılmaz bir dil kullandı ama arada "Sauerkraut", "Wiener Schnitzel" gibi Almanya ve Avusturya'nın geleneksel yemek adlarını anlaşılar kıldı. Chaplin Hynkel'in Wagner'in müziği eşliğinde dünya balonu ile dans ettiği ve balonun patlamasıyla korkudan duvara tırmandığı sahnede olduğu gibi, süslü tonlamalar, anlaşılmaz konuşmalarıyla nasyonal sosyalizmin etikten yoksun ve boş ideolojisini ve Hynkel'in korkaklığını ironik bir dille ortaya koydu.

Sonuç olarak Charlie Chaplin biyografisinde "Büyük Diktatör" filmini çektiğinde toplama kamplarının bu kadar korkunç olduğunu bilmediğini, eğer oradaki koşulları bilerek bu filmi çekseydi Nazilerin insanları sistematik yok etme uygulamalarını asla mizahi bir dille sinemaya aktaramayacağını söyler. Ancak filmin başında ve sonunda yapmış olduğu konuşmalar onun bireysel ve siyasi bakımdan insanlık, barış ve özgürlüğe olan inancını ortaya koyar.

Chaplin filmi yoğun bir trajik yapı üzerinden kurmak yerine komedi ve trajediyi yan yana getirdi. Bunu yaparken de ne insanlığa yaşatılan vahşeti sıradanlaştırdı ne de filmde mizahı acının yerine geçirdi.

Beyaz, ipek gibi yağdı kar

ATAOL BEHRAMOĞLU

En bilinen, en sevilen şiirlerimden biri. "Elli Yıldan Şiirler" seçkisinin 60-63. sayfalarında.

Aslında "Bir Gün Mutlaka"dan sonraki ikinci kitabımda, "Yolculuk, Özlem, Cesaret ve Kavga Şiirleri"ndeki şiirlerden.

Yazıldığı tarih 1973.

Neredeyse yarım yüz yıl önce. Oysa dün yazılmış gibi.

İzlenimlerim o kadar yeni, canlı.

Şiir Moskova'da, Moskova Üniversitesi öğrenci yurdunun lisansüstü öğrencilere verilen iki odalı stüdyolardan birindeki odamda yazıldı.

Öteki odada tarih alanında lisansüstü öğrenim gören, sonradan profesör olan Finlandiya'lı Timo kalıyordu.

Timo'yla o sırada çok yakın arkadaş değilsen de 1980 sonrasında ben hapisteyken yurt dışındaki insan hakları örgütlerinin birinde beni savunanların başında yer aldığını öğrenecektim.

1984'te bana ait olmayan bir pasaportla yurt dışına çıkabildiğimde Fransa üzerinden gittiğim ilk ülke Finlandiya-Helsinki olmuş, orada parlamentoda Helsinki İnsan Hakları Derneğinin düzenlediği toplantıda bir konuşma yapmış, Timo'yu da ziyaret etmiş, Moskova Üniversitesindeki unutulmaz öğrencilik yıllarımızı konuşmuştuk.

Sonra anımsadığımca bir daha ne karşılaştık, ne haberleştik. Umarım ve dilerim hayattadır, sağlıklı ve mutludur.

...

Sözünü ettiğim odada, yaklaşık bir buçuk yıl süren lisansüstü öğrenciliğimde, hayatımın en

güzel, en renkli, en verimli dönemlerinden birini yaşadım.

Letonya yapımı basit ama kullanışlı pikabımda tanesi bir ruble (yani üniversitede yenilen öğle yemeğinden de ucuz) olan kara plaklardan klasik Batı müziği ezgileri, senfoniler dinleyerek, okudum, okudum, okudum...

Okudukların genellikle ve çoğunlukla, çalıştığım konuya ilişkin olarak, Rus edebiyatı ürünleriydi...

Orada, o odada yazdığımı bu günmüş gibi anımsadığım iki şiir, ikisi de 1973 tarihini taşıyan, "Beyaz, İpek Gibi Yağdı Kar" ve "Mozart, Mayakovski, Peynir, Ekmek, Karanfil vs" dir...

...

Türkiye'den 1970 Eylül'ünde normal pasaportla ve normal koşullarda ilk yurt dışı yolculuğuna çıktığımda, amacım olabildiğince dünyayı tanımak, özellikle de İngilizcemi geliştirmekti...

Nitekim birkaç günlük bir Almanya serüveni sonrasında ilk durağım olan Londra'da bir Wimpy'de garsonluk yaparak bir dil kursunu izlemeye başlamıştım...

Birkaç ay sonra özel yaşam yazgısı beni Paris'e yönlendirdi ve bu kez sıfırdan Fransızca öğrenmeye başladım...

Bu arada Mart 1971'le Türkiye'de gerici askeri darbeler süreci ve devrimci gençlik avı başladı.

Paris Türk Öğrenci Birliği'nin Saint Michel lokalindeki açlık greviyle Denizler'in idamını ümitsizce engellemeye çalışanlardan biri de bendim.

Otel kâtipliği, gece bekçiliği, Türkçe öğretmenliği yaparak yaşamımı sürdürmeye çalıştığım o dönemde, bir yandan da ülke dışında bulunan arkadaşlarla Türkiye'deki baskılara karşı elden geldiğince etkinlikler düzenliyor, yayınlar yapıyorduk.

Pablo Neruda ve Luis Aragon'la karşılaşip iki satır konuşmuş olmam tam olarak bu dönemdedir...

Sonra, 1973'te, önce bir uluslar arası çevirmenler toplantısına, ardından (Haziran'da) Nâzım Hikmet'in ölüm yıldönümünde düzenlenen toplantıya (tarih sırası tam tersi de olabilir) katılmak üzere Rusya Yazarlar Birliği'nin davetiyle gittiğim Moskova'da lisansüstü eğitim talebimin kabulü ve aldığım mütevazı bursla yaşamımın yukarıda sözünü ettiğim Moskva dönemi başlamış oldu...

...

Mutlu, verimli, renkli lisansüstü öğrencilik yaşamı, ülkeden gelen haberlerle kararıyor, gurbetin uzaması ve ülkeye dönüş olasılığının güçleşmekte oluşu ile de mutluluğun yerini giderek keder ve özlem alıyordu... Kardeşim Nihat, başka arkadaşlar hapisteydiler... Bu keder dolu yalnızlık akşamlarından birinde, okumaktan ve düşüncelerden yorgun düşmüş olarak odamdan çıktım, avluyu geçerek sokağa çıktım ve tam o sırada, neredeyse aynı anda ilk kar taneleri düştü ve şiirdeki kız bir balerin gibi usul ve çevik adımlarla önümden geçip gitti... Odama döndüm ve bir çırpıda şiiri yazdım...

...

"Beyaz, İpek Gibi Yağdı Kar", öyle sanıyorum ki "senfoni(k) şiir" diye adlandırılabilir bir tür içinde sayılabilir.

Şiirin adını oluşturan dizenin bir "leitmotiv" olarak tekrarıyla, yanı sıra "kar", "lar" ses birimlerinin baştan sona tekrarlarıyla, araya girişlerle, zamanlar arasında geçişlerle vb...

Bu kadarla yetineyim...

Fakat bizde şiir üzerine değerlendirmelerin bu gibi konularla pek fazla ilgili olmayışının üzüntüsüyle...

BEYAZ, İPEK GİBİ YAĞDI KAR

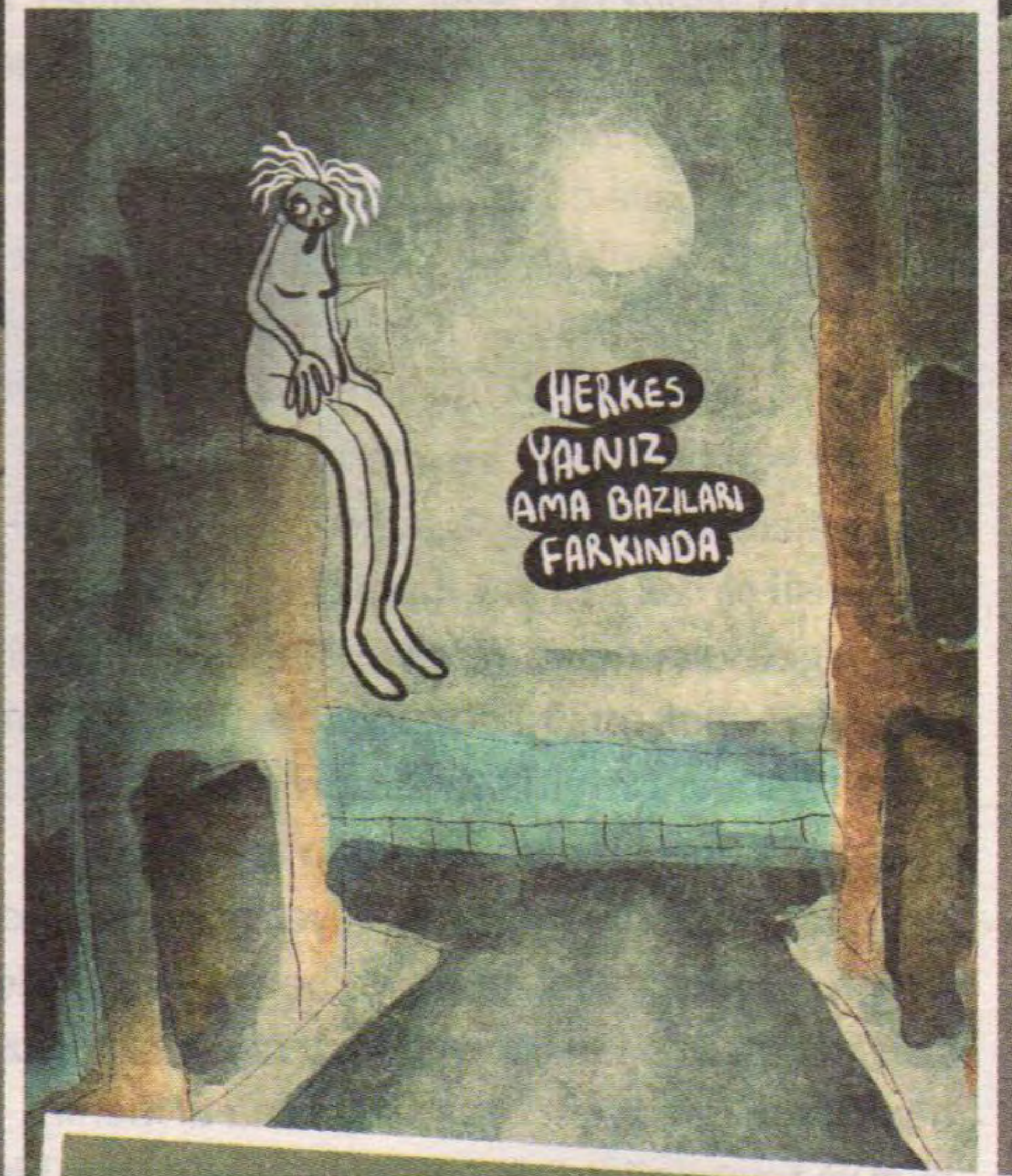
Beyaz, ipek gibi yağdı kar
Bir kız kardan hafif adımlarıyla yürüyüp geçti hayal içinde
Arkadaşlarımı düşündüm, sevgili şeyleri
Sanki her şey bizimle var ve bizimle olacak
Beyaz, ipek gibi yağdı kar
Bir kız kardan hafif yüreğiyle
Geçip gitti güvercinleri anımsatarak.
Uzaktaki şehir
Uykuya dalmıştır şimdi.
Düşündüm bir bir
Kardeşlerimin ne yaptıklarını
Nihat
Uyumuyor olmalı.
-Nefis bir şarkı
Söylüyor yandaki odada bir kız
Bir Rus
Halk şarkısı.
Ve şimdi koroyla
Başladılar-
Nihat düşünüyor
Karanlıkta.
-Sanırım
Bir saatten sonra
Hapishanede
Dışardan söndürüyorlar ışıkları-
Beyaz, ipek gibi yağdı kar
Bir kız kelebek adımlarıyla
Geçip gitti karın üzerinden.
İnsanlar kendi şarkılarını
Kendi hayallerini taşıyorlar.
Çağdaş şarkılar
Gerekli onlara
Hem hayatlarının
Derinliklerinden söz eden
Gerçekleştirilmiş
Gerçekleştirilmemiş duygularından,
Hem
Kavgayı ateşleyen
Somut
Anlaşılır
Akıllı şarkılar.
Beyaz, ipek gibi yağdı kar
Acılarla dolu bu dünyaya.
İnsafsızlık
Vahşet
Hâlâ güçlü
Ve hâlâ iktidarda.
İnsanlar
Ölüyorlar.
Gepgenç
Simsıcak
Ölüyorlar
Sanki
Ölmüyorlarmış gibi.

Bir yandan sürüp gidiyor-
Hayat;
Bir yanda tel örgüler
Parmaklıklar.
Beyaz, ipek gibi yağdı kar
Yağdı kirpiklerine bir kızın
Yağdı mavi bir nehre
Saçlarına yağdı
Otobüslere
Ağaçlara
Evlere.
İçimden
Okşadım onu.
Okşadım içimden
Kelebek adımlarını
Yanımdan geçen kızın.
Herhangi bir kız
Hayalleri olan.
İstedim ki
Daha güzel
Olsun şu dünya.
İstedim ki
Beyaz
İpek gibi yağın karın altında
Bitsin artık
.Bu sürüp giden alçaklıklar.
Bir bebek
Ölüm tehdidi altında yaşamasın
Beşiğinde.
Ve paramparça olmasın
Simsıcak
Capcanlı
Yaşayıp giderken insanlar.
Bırakın, beyaz
İpek gibi yağın karın altında
Hayallerimiz olsun.
Yaşayalım
Özgür
Güzel
Düşünceli.
Anlatalım
Düşündüklerimizi birbirimize.
Sevinç egemen olun her yerde
İnsanca
Bir kaygı.
Beyaz, ipek gibi yağdı kar.
Yağsın.
Dünya daha güzel olacak
İnanıyorum buna.
Bir insan kalbinin güzelliğine
Çocukluğuna
Sonsuz cesaretine, olanaklılığına
İnandığım kadar.

1973

SAMA BADA

KARİKAKARTLAR

HERKES
YALNIZ
AMA BAZILARI
FARKINDA

ÇOĞUNUZUN
VARLIĞINA İNANMIYORUM Kİ...
YARATICINIZA İNANIP,
KENDİ YARATICIMI
İNCİTEYİM.

DÜNYA
SANA NE
ÖĞRETTİ...?

BİR BAŞKASINA
YA DA BAŞKALARINA
TAHAMMÜL EDEMEDİĞİN
NOKTADA ASLINDA KENDİNE
-TAM O NOKTADA OLMANA-
TAHAMMÜL EDEMİYORSUN.

Bilge'den Temiz Ferrari

ARZU ERKAN

Çocukluktan itibaren sürekli bir eylem halinde olmak, hep daha çok şey yapmak, daha çok almak üzerine yönlendiriliyoruz. Hep "daha fazla olmak" peşindeyiz. Hiç erişilemeyen bir *daha çok* ile amacı ve doğrultusu şaşmış bir *olmak* bu. Sevgi, saygı, onay, güven, aidiyet, tutarlılık, bilme ve anlamaya dönük temel gereksinimlerimize ulaşmaya çalışan, kendini gerçekleştirilmeye dönük bir *olmak* mı? Yoksa avdan daha büyük payı koparabilmek için *en iyi* olmak mı, aç kalmamak için diğerlerinden *eksik kalmamak* mı? *Kurda kuşa yem olmamak* için *herkes gibi* -kabilenin diğer üyeleri gibi- *olmak* mı? Türümüzün devamı ve *seçilimi artırmak* için daha gösterişli *olmak* mı? Sağ kalmaya dönük daha temel gereksinimlerimize yönelik varoluşsal bir kaygıyla *olmak* mı? Ya da sahip olmadıklarının derin hüsrânını ve yitik yanlarını bizlere miras bırakan üst nesillerden aktarılan amaçlar ve hedefler, başarı ve mükemmeliyet peşinde bir *olmak* mı? Bana kalırsa bunların hemen hepsinden oluşan bir sarmalın içinde debelenip duruyoruz hepimiz. Evrimin üst basamaklarına tırmanır, bilgi ve teknolojinin nimetleriyle donanırken bir yandan, diğer yandan popüler kültürün bitmez tükenmez taleplerine, gönüllü gönülsüz teslim ediyoruz kendimizi.

Temel motivasyonu her ne olursa olsun, günümüzde herkes hep meşgul. Bir türlü doyuma ulaşamayan, keyif alınamayan koşuşturmacalar içindeyiz. Bilim ve teknoloji alanında ilerledikçe, keşiflerimiz ve yapabildiklerimiz arttıkça, eksikliğimizin ve hiçliğimizin bir o kadar farkına varıyor, kabullenemediğimiz bu gerçeğe *sürekli meşgul* hallerimizle umarsızca meydan okuyoruz. Bu yanılsamanın bir uzantısı olarak, sahip olduğumuz her şeyi ve geleceğimizi, yaşamımızı bu tempoya borçlu olduğumuzu sanmaya başlıyoruz. Sanki çevirmeyi bırakırsak düşüp ölecekmişiz gibi, meşguliyet bisikletlerimizin pedallarını durmaksızın çeviriyoruz. Ne zaman ve nerede durmamız gerektiğini asla kestiremediğimiz gibi, bitkinlik ve telaştan seyrin keyfini de çıkaramaz durumdayız.

Mutlu ve başarılı olmamız gerektiğine, sonu gelmeyen ihtiyaçlarımız olduğuna inanıyoruz. Tüketim çağına taktikleri gereği de inandırılıyor. En baştan söyleyeyim dünyada bunca kötülük, haksızlık ve adaletsizlik varken kimse mutlu olmak zorunda falan değil. Yapabileceğimizin en iyisi; yaşamı, acısıyla tatlısıyla anlamlı kılmaya, yaşamayı öğrenmeye çalışmak, yeni bilgi ve deneyimlere açık olmak, olabildiğince esnemek ve yargılamadan kabul edebilmek; kendimizi, yaşamı ve insanları. Varlık, başarı ve ün peşinde koşarken heybemizde topladığımız ne varsa bir yandan döküp saçıyor, yolun sonunda koca bir boşluk duygusu ile kalakalıyoruz. Tükenmişlik Sendromu, kronik psikosomatik rahatsızlıklar, depresyon, kaygı bozuklukları, alkol-madde

kullanım bozuklukları, ilişki sorunları gün geçtikçe artmakta. Peki, bunca koşuşturmaca ve çaba ile bu kadar çok 'iyi'ye sahipken nasıl oluyor da sağlığımız bozuluyor? Çünkü anlık mutlulukların peşinde koşarken daha birine doymadan diğerini kovalamaya başlıyoruz. Deposu delinmiş son model bir araç gibiyiz, yakıt ikmali yapmak için sürekli duruyor, yolculuktan zerre haz alamıyoruz, gidilecek yollarsa hiç bitmiyor. Tüm meslekler işi gücü bıraktı mutluluğun formülü arıyor. Ne yiyeceğimizden, ne giyeceğimize, hangi sporun neremize iyi geleceğine, hangi yatakta uyuyup nerede uyanacağımıza, hangi burçlarla ilişki kuracağımıza kadar yönergeler uçuşuyor. "Kendimizle baş başa kalmak", "inziva", "şükür", "şefkat" "dinlenmek", "tadını çıkarmak" kavramlarını unutalı çok olmuştu ki neyse ki imdadımıza yine popüler kültür yetişti de "minimalizm", "sade yaşam", "farkındalık", "anda kalma", "nefes", "yoga"nın "trend" olmasıyla ruhumuz bir nebze huzur buldu! Saydığım tüm kavramları oldukça anlamlı buluyor ve önemsiyorum elbette, yalnızca her kavramın hemen içini boşaltıp bir "trend"e "sektör"e dönüştürülmesine, itirazım. Yoga deneyimi sırasında *o poza giremediği için "stres" olmamalı, evrene pozitif mesaj gönderemediği için yetersiz hissetmemeli* insanlar. *Minimalistlik yarıştırmak* gibi ironik bir durum için yapılan yaygara ve müsriflikse akıllara zarar. Her türlü fanatizmi zararlı buluyorum.

Kuşkusuz, belli bir yaşam standardına erişip belli bir zümreye dâhil olabildiğimizi görme gereksinimimiz son derece insani. Olanaklarımız varsa koşullarımızı iyileştirmemizin ne sakıncası olabilir ki? Burada o koşullar ile kendimize ve sevdiklerimize ayıracağımız zaman ve enerjimizin ne kadarını takas ettiğimiz önemli. Elimizdeki kredi kartı ile çok ihtiyacımız olduğuna emin olarak aldığımız *trendy* ayakkabımız ya da en son model telefonumuz için henüz kazanmadığımız bir parayı bankaya bağlarken, bunun için gelecek ay ne kadar daha fazla çalışmak ya da borçlanmak zorunda kalacağımız önemli. Çünkü daha fazla çalışarak yıpranacak, bir sonraki alışverişi daha fazla hak ettiğimizi düşünecek, sonra onu ödemek için çok daha fazla çalışacağız ve bu böyle sürüp gidecek. Hele de ekonomik krizin iyiden iyiye elimizi kolumuzu bağladığı, emeğimizin eriyip gittiği, paranın pul olduğu şu devirde!

Hemen her şeyin satıldığı şu devirde, elbette ki alım gücü çok önemli. Yoksulluğun mutsuzluk getirdiğini söylemek sürpriz olmaz. Ancak yapılan araştırmalarda, varlıklı olmanın mutlulukla belli bir yere kadar doğru orantılı, belli bir yerden sonra ise ters orantılı olduğu gösterilmiş.

Yani para mutluluk getirmiyor ama parasızlık mutsuzluk getiriyor. Geçimini sağlamak, azıcık tasarruf azıcık bölüşmek ideal denge sanki. Çok çalışmak yerine *yeterince* çalışmak ve *aylak* zamanlar da geçirebilmek de geçer akçe sayılmalı. Yeni deneyimler, yolculuklar, keşifler, yeni bir dil ya da çalgı çalmayı öğrenmek ya da bir gösteri izlemek, iyi hissettirmenin yanı sıra uzun dönemde de, iyi hatırlanan ve kişiyi doyuma ulaştıran eylemler. Yapılan araştırmalarda cömertlik, şefkat, kabul ve şükran kavramlarının ruh sağlığı üzerine olumlu etkileri olduğu gösterilmiş. Bundan sonraki nesillere sadeliğin, daha azıyla yetinmenin, koşulların elverdiğinin en iyisi ile mutlu olabilmenin de hayati bir gereksinim olduğunu öğrenmek ve öğretmek bizlere düşüyor.

Ne var ki çoğumuz için yoksunluğunu hissettiğimiz maddi ya da manevi her ne varsa yerine konmaksızın ondan vazgeçmemiz güç: *Ferrari'sini Satan Bilge*, Ferrari'yi almasaydı belki de şu anda hala onu almak için çalışıyor olacaktı ve biz de onu o ünlü kitabıyla tanımıyor olacaktık. Bazı hedeflerimize erişince tamamlanacağımızı düşünürüz, bir bakıma öyle de olur. Her tamamlanışımız, bir başka eksikimizi çarpar yüzümüze. Bu yaşamın değişmez gerçeğidir, bir yanımız hep eksik kalır. Kendimizi bütünlerken bir yandan,

öte yandan eksikliklere katlanabilme kapasitemizi de geliştirebildiğimizde huzurlu bir dengeye ulaşırız. Elbette ki hepimizin her zamankinden daha fazla güce, paraya, üne, ilgiye, öneme, övülmeye, görseleliğe vb. gereksinim duyduğu dönemler olabilir. Bana göre sıkıntı bu kazanımların peşine düşmekte değil, bu kazanımlar doruk düzeye eriştiği halde bile, erişildiğinin farkına varamamakta. Kimileri çabalamayı bıraktığında koşulların

eskisinden de kötü olacağını sandığından koşuşturmacayı bırakamaz. Bu grupta daha çok; *dayanıksızlık şeması*, *evham* ve *karamsarlık* ön plandadır; endişelerine söz geçiremez tedbirde *ifrata* kaçarlar. Kimilerininse sahip oldukları varlıklar kendi kimliklerinin ve özlerinin önüne geçmiştir. Bunlarsız bir hiç olacaklarını düşünebilirler. Bu grupta ise daha çok *değersizlik*, *başarısızlık*, *yüksek standartlar şemaları* hâkimdir; vasat olmaya katlanamazlar. Bu kişiler geçmişlerinde sevgi ve güven dolu bir ortamda büyümemiş, hor görülmüş ya da koşullu sevgiyle büyümüş olma olasılıkları yüksektir. Her iki grubun da yaşam yolculuğuna güvenli ama keyifli bir seyrir için çıktıklarını hatırlamaları, büyük hevesle bindikleri görkemli seyahat balonları yerden yeterince yükselmediğinde daha iyisini almaya kalkmak yerine, içine doldurdukları fazlalıklardan birer birer kurtulmaya niyetlenmeleri bir çıkış noktası olabilir.

Bazı hedeflerimize erişince tamamlanacağımızı düşünürüz, bir bakıma öyle de olur. Her tamamlanışımız, bir başka eksikimizi çarpar yüzümüze.

Hayatımızı zorlaştıran ilişkiler de zamanla geride bırakılması gereken birer yük haline gelebilirler. Arkadaşlıklar *örneğin, çok kıymetli, "kendi seçtiğimiz kardeşlerimiz deniyor" ya, işte öyle anlamlı dostluklar.* Ancak yaşam yolculuğunda bir noktada arkadaşlarımızla oluşturduğumuz makasın açıklığı gitgide artıyorsa ilişkilerin de gözden geçirilmesi gerekebilir. Geçmişimizden getirdiğimiz şemalarımız ve başa çıkma yöntemlerimiz ve deneyimlerimiz değiştikçe bizler de değişir, dönüşürüz. Eski hallerimizle seçtiğimiz dostlar, eşler ile ortak paydada buluşmak olanaksız hale gelebilir. İlişkiler dans gibi, biz adımlarımızı *değiştirdiğimizde karşımızdaki sürekli aynı adımları atmaya devam ettiğinde bir ahenkten bahsedemeyiz. O zaman dansın da bir anlamı kalmıyor, sürekli ayağımıza basılması canımızın yanması da cabası. İnsanlar birbirine ruhsal olarak yük olmaya başladıklarında yollarını ayırabilmelidirler.* Oysa belki de en zor gözden çıkarılanlar, ilişkiler oluyor. Geçmişe takılıp kalmak ve çözüm planı içermeyen pişmanlıklarımız en büyük zihinsel kalabalıklarımızdandır. Keşke dediğimiz her şeyi pişmanlık ve esefe boğmak yerine, çıkardığımız sonuç ve eriştiğimiz *anlamları* bundan sonraki hedeflerimizi belirlemekte kullanmak da hayatımızı daha anlamlı yaşamamıza yardımcı olacaktır. *Bağımlılık, yetersizlik, terkedilme, duygusal yoksunluk, onay arayıcılık kendini feda şeması* olan kişiler yolunda gitmeyen ilişkilerini sonlandırma konusunda hayli *güçlük yaşarlar.* Bu konuda Şema Terapi kendine yardım kitaplarını ve kaynakları takip etmek gerekirse bir terapistten yardım almak iyi gelebilir. İlişkileri yürütmek için verilen emek ve yapılan fedakârlıklar ne kadar kutsalsa bitirebilmek için olanlar da öyledir.

Bazen ne yapsak kendimizi toplumda ayırıkotu gibi hissederiz. Bu her zaman eksik ya da uyumsuz olduğumuz anlamına gelmez. *Çirkin ördek yavrusu* masalını hatırlayalım. Bir gün kuğuya dönüşmeyecek olsak da bir şu koskoca dünyada, bir yerlerde kendimizi daha ait hissedeceğimiz bir sürü mutlaka var ve şu biricik hayatta neden peşine düşmeyelim?

Şemalar hakkında dinleme önerisi: *Kendimle Karşılaşmalar* podcast kanalı.

İşimizden, yapmayı seçtiklerimizden, zaman ayırdığımız kişilerden memnun muyuz? Hayatımızı gerçekten istediğimiz gibi yaşamak nelere nasıl yer açmalıyız? Bunlar üzerine zaman zaman kafa yormak, yerinde kullanılan bir "Hayır" cevabı hiç tahmin edemeyeceğimiz kadar huzur getirebilir hayatımıza. Karşılıksız yapılan gönüllülük işleri, sosyal yardım projeleri, imece usulü oluşumlar yine yaşamımıza sadelik ve doyum getirecek olan diğer seçenekler. Küçük ve önemsiz görünen ruhumuza iyi gelen alışkanlıkları hafife almamak, bunları zorunluluk olmaksızın ve telaşsızca yapmak sıklıkla unutilan enerji kaynaklarıdır. Medya ve sosyal medyadan tamamen olmasa da ara ara uzak kalmak, belli sürelerle paylaşım yapmamak, teknolojiden uzak saatler ya da günler geçirmek de öyle.

Mehmet Ali & Akşamsefası

KURU SOĞAN

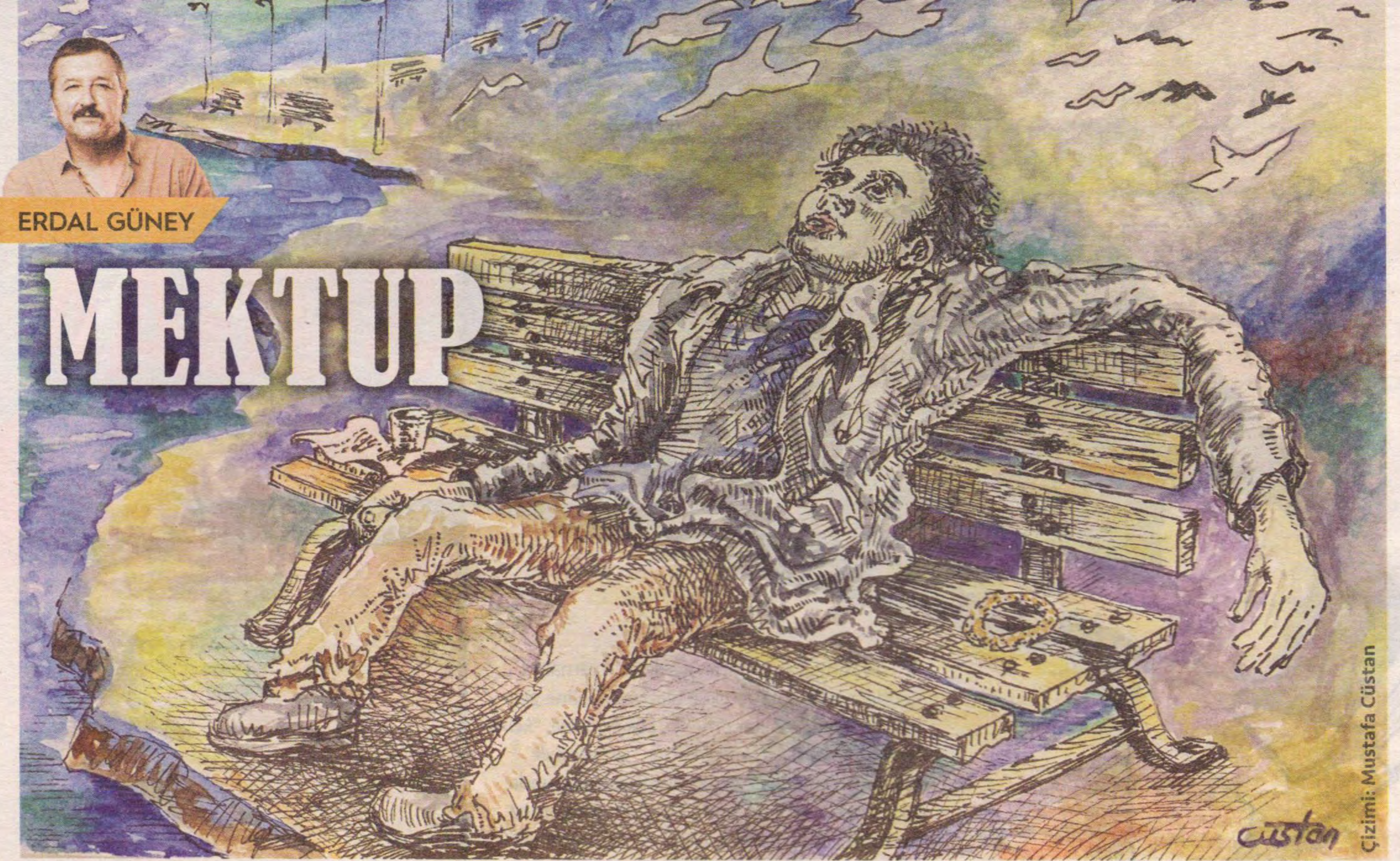
BENER BULDUKLU

göğsümden akan
iki damla gözyaşı
hatırası var
acı tatlı
çocukluğum
bir sofraya bezinin kenarında saklı

yokluk
satılacak gapit
ve kapıda bir inek...

çaresizlik
bileylemiş öfkesini
bir kalkar bir iner
yumruk yumruk olmuş babam...

çocukluğumu avuçladım
bellegimin karanlıklarında
elimde kalan
bir sofraya bezi
yumruk yumruk babam
parçalanmış kuru soğan
ve
yufkamda düğümlenmiş bulgur pilavı...

ERDAL GÜNEY

MEKTUP

Neredeyse yarı uykulu geçirmişti tren yolculuğunu. Saatlerce hareketsiz kalan bedeni tutulmuş, boynu kaskatı kesilmişti. Sağa sola çevirirken ağrıyordu. Elini boynuna götürüp ovaladı. Başını geriye yatırdı. Etrafını gizleyerek parlayan güneşle karşı karşıyaydı. Gözlerini kapadı. Yüzü ısındıkça güneş kendisine biraz daha yaklaşıyordu sanki. Ağırlığını banka verdi. Sırtının ezilmesinden tuhaf bir keyif alıyor, kaslarının sinirlerine yaptığı baskı giderek hafifliyordu.

Ayağını uzatsa dalgalara değecekti. Lodos, yanaşmakta olan vapurla rıhtımın arasına sıkışan dalgalarından azade tuzlu su zerreciklerini güneşten gevşemiş yüzüne taşıyordu. İstifini bozmadı. Etrafındaki seslerin artışına aldırmıyordu. Ne başını doğrulttu ne de gözlerini açtı. Güneşle bakışmaya devam etti. Yüzü ısındıkça içi de ısınıyor, sabahın serinliği kırılıyordu. Vapurun art arda çalan düdüğüyle birlikte kalabalığın gürültüsü de yitip gitti. Caddeden geçen araçların, meydana çıkıncıların, vapurun peşine takılmayıp rıhtımda pinekleyen martıların sesi kaldı geriye. Bir de bacağından gelen o ses, şappp!

Başını doğrulturken sağ gözünü araladı. Martının emaneti olanca ihtişamıyla dizinden yukarıya doğru krem rengi pantolonuna dağılmıştı. Bir tuval bezine gelişigüzel fırlatılmış desenler gibi. Gözünü kapatıp başını geriye doğru alırken Venedik'teki sergiyi düşündü. Tülin, ilgisizliğine takılmış, resme bakarken hiç susmadan anlatmıştı. "Yani kafalarına göre tuval bezine atmıyorlar boyaları. Sanatçının içsel coşkusu ifade etme kaygısı bunlar. Taşizm deniyor, soyut dışavurum diye düşün sen. Pollock bunların babalarından". Birlikte geçirdikleri yılların ardından Tülin'in o öğreten ısrarından, üstenci dilinden ne kadar da sıkılmış olduğunu anımsadı. Kendini salmış ağzı giderek yukarı doğru gevşedi. "Üretiminin kendine tapmasını isteyen

tanrılarla dolu sanat dünyası" diye haykırıyordu. Tülin burnundan soluyarak uzaklaşmıştı yanından. Bir ressamın çalışmasını bitmek tükenmek bilmeyen didişmelerine nasıl da ortak ederlerdi. Aralanan dudaklarından dişleri de gözüküyordu şimdi.

Kalktı. Derin bir nefes çekip omuzlarını geriye doğru alırken şişen göğsünü öne çıkarttı. Bedenindeki gerginliği ciğerlerinde tuttuğu nefesi yavaş yavaş dışarı verirken rahatlatı. Yarı uykulu geçirdiği anların mahmurluğu hâlâ üzerindeydi. Denize baktı. Vapur görünmeye başlamıştı. Köşedeki simitçiden bir simit, su ve çay alıp çantasını bıraktığı banka geri döndü. Cebinden çıkardığı mendili ıslatıp martının emanetini dikkatlice silmeye başladı. Dağılmaması için gösterdiği özen yetersiz kalıyor, krem rengi pantolonunun sağ bacağı giderek alacalı bir renge bürünüyor. İnâat etmedi. Tülin'le de hep böyleydi. Tartışıp bitirdikleri ne varsa saçılırdı ortalığa. Giderek yayılır, içinden çıkılmaz bir hâl alırdı. Oysa kurumasını bekleyeydi...

Zamanı kendi haline bırakmanın ne demek olduğunu bilemeyecek kadar telaşlıydılar birbirlerine karşı. İlk zamanlar tutkudandır deyip geçiştirmişlerdi yaşadıklarını. Bilemezdi elbette; hiçbir şeyin olduğu gibi kalamayacağını, ne geçmişe ne de bugüne faydası olmayan bencil bir olgunluk büyüteceğini. Bir başına büyüme serüveni değil mi bu! İnsan böyle inşa ediyor işte yalnızlığını. Harcında korku, beceriksizlik, yorgunluk dolu sıradan bir anıt gibi kalakalıyor kendi içindeki kalabalığın meydanında. Elindeki mendili buruşturup yere fırlattı.

İskeledeki kalabalıkla birlikte martılar da çoğalmaya başlamıştı. Ayağa kalkıp elindeki simitten bir parçayı ağzına attı. Çıtır çıtır. Yanık susam ve pekmez tadı, içine çektiği iyot kokusuyla harmanlandı. Çaydan bir yudum aldı. Ağzında kalan çay sapını denize tükürdü. Simitten küçük bir parçayı daha denize doğru fırlattı. Birkaç martı fark edip başına üşüştü. Bir parça daha koparıp fırlattı denize. Martıların sayısı artmaya başladıkça, elinde fırlatıp atacak hiçbir şey kalmadı.

Cebinden zarfı çıkardı. Üzerinde sadece adı yazılıydı. Artık saymayı bırakmıştı. Her tartışmadan sonra bir mektup gelir, mektup gelene kadar tartıştıkları önemsizleşirdi. Bu bir çeşit kavuşma olabilir miydi? Bu defa mektubun gelişi çok gecikmişti. Zarfı başparmağıyla okşarken güneşe baktı. Etrafını gizleyerek parlıyordu yine, kendi dışındaki her şeyi karartarak. Mektup elinde, o karanlığın içinde giderek kayboluyordu.

Rıhtımda martılara simit fırlatan birkaç kişiyi fark etti. Martılar yarış halinde, havadaki simit parçalarını kapmak için kanat açıp perdeli ayaklarıyla suyun yüzeyine konuyorlardı. Bu telaş, vapurun iskeleye yanaşırken manevrasını duyurmak için art arda öten düdüğüne karıştı. Çımacı halatları iskele babasına bağladı, eğreti küçük köprüyü vapura uzattı.

Yanaşan vapura binmek için iskeleye doluşanlar çoğaldıkça, elindeki mektupla baş başa kaldı. Mektubu cebine koyup tekrar çıkardı. Bir neden bulsa açacaktı. Tırnağıyla martının emanetini dürttü, hâlâ ıslaktı. Yerinden kalktı. Mektubu denize fırlatıp vapura binen kalabalığa karıştı...

İnsan böyle inşa ediyor işte yalnızlığını. Harcında korku, beceriksizlik, yorgunluk dolu sıradan bir anıt gibi kalakalıyor kendi içindeki kalabalığın meydanında.

Mehmet Ali & Akşamsefası

Cici: Travmalarımızın Kökenleri

HALİL İBRAHİM SAĞLAM

Filmin kırılma noktası olan su hortumu sahnesinin dramatik açıdan izleyiciyi ikiye bölmeye şaşırtıcı. Zira, neyin daha ağır neyin daha hafif bir travma olduğuna kanaat getirerek bir nevi 'travma yarıştırmaya' gereksiz ve düşüncesiz bir davranış olduğunu düşünüyorum

iki yıl önce Bir Başkadır ile Netflix'in en iyi ve toplumda en çok konuşulup tartışılan yerli dizisine imza atmayı başaran Berkun Oya, bu sefer de Cici ile Netflix'in en iyi yerli filmini çekmekte zorlanmamış. Netflix'in yerli filmleri arasında çitanın çok düşük olması da önemli bir etken, zira projenizi Berkun Oya, Onur Saylak, Ozan Açıktan gibi isimlere emanet ettiğinizde bir adım önde başlamış oluyorsunuz. Netflix de bunu fark etmiş olacak ki, yeni dizilerinde ya da filmlerinde hem içerik hem görsel anlamda vizyon sahibi yönetmen - senaristlerle çalışmaya ağırlık vermeye başladı.

Cici, Bir Başkadır kadar toplumun her kesimini kapsayıcı bir hikayeye sahip değil. Fakat TRT'nin tek kanal olduğu, Betamax kasetlerin yaygın olduğu ve televizyonda Kemal Sunal filmlerinin döndüğü bir 80'ler atmosferinden günümüze dek yayılan bir kurgu sürecinde bir aileyi travmatik açıdan irdeleyerek hafızayı ön plana çıkarıyor. Filmin kırılma noktası olan su hortumu sahnesinin dramatik açıdan izleyiciyi ikiye bölmeye şaşırtıcı. Zira, neyin daha ağır neyin daha hafif bir travma olduğuna kanaat getirerek bir nevi 'travma yarıştırmaya' gereksiz ve düşüncesiz bir davranış olduğunu düşünüyorum. Günümüzde politik açıdan, sosyolojik açıdan, ekonomik açıdan, adaletsizlik açısından oldukça kötü ve yorgun yıllar geçirmemizin, dertlerimizin büyüklüğünün (kime göre, neye göre?) bazı kişileri böyle bir kıyasa götürdüğü aşikar. Neticede on kişi birebir aynı olayı yaşasa hepsi olaydan farklı farklı etkilenecektir. Bir olayın ne derece travmatik olup olmadığı da haliyle yaşayan kişide neyi tetiklediğine göre farklılık gösterir. Senaryonun bu travmayı aktararak aktarmadığını konuşmak başka, "Alt tarafı hortumla biraz sulamış çocuğu, ne var yani bunda?" diyerek travmayı küçümseyip değersizleştirmeye çalışmak başka şey. Ayrıca Kadir'in (Okan Yalabık) babasına sadece bu olay sebebiyle bir kını oluştuğunu söylemek de zor. Evdeki otorite figürü olarak tek karar mekanizması olan babaya, annesinin mutsuzluğu üzerinden de öfke duyuyor. Kendisine yönelmesini beklediği sevgiyi babasının bir başka çocuğa veriyor olduğuna şahit olması da bu travmayı tetikleyen ve yoğunlaştıran sebepler olarak görülebilir.

Berkun Oya'nın tıpkı Bir Başkadır'da olduğu gibi kendi stilini belli eden yönetmenlik tercihleri burada da keskin bir şekilde öne çıkıyor. Oya, hikayenin akışını belirli belirsiz

kesmelerle bozarak, karakterlerin geçmişini ve bugününü iç içe geçiren bir yapıda ilerletirken olayların çoğunu genel ve uzun planlarla gösteriyor. Hem izleyiciye hem karakterlere karşı bir mesafe takınan bu reji dokunuşları zaman, mekan ve karakter algısı üzerine soğukkanlı ama kalıcı mizansenler inşa ediyor. Bu bağlamda dramatik çatısını görsel açıdan özenli detaylarla örerek duygusu sarsıcı ve kalıcı bir film ortaya çıkarıyor. Film riskli ve değerli kılan en önemli kısmı da aslında bu dokunuşlar: 150 dakikalık, genel izleyici için çekilmiş, duygusal etki bırakmayı amaçlamış, içinde birçok yıldız oyuncu barındıran bir aile dramasının anlatı ve reji olarak Çağan Irmak ya da Mahsun Kırmızıgül sinemasının formül sularına hiç sapmaması.

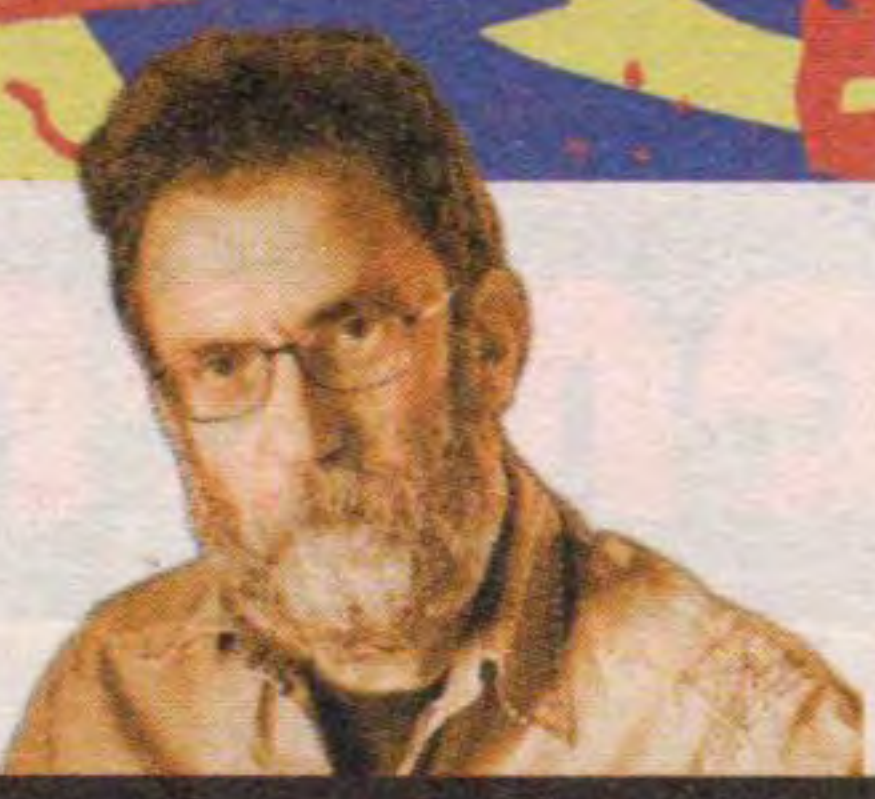
Filmin kurgusu tıpkı hikayenin akışında ve karakterlerin geçmişinde yer aldığı gibi 'film içinde film' olarak dizayn edilmiş. Hikayenin başlarında karşımıza çıkan 'kamera' aslında film içerisindeki en önemli nesne. Nesneden ziyade filmin kalbi, can damarı. Her şey onunla başlıyor ve onunla nihayete eriyor. Film zaten tipik bir köyden kente göç filmi olmayı en baştan reddediyor. Hikayenin geçmişini tamamladığımızda birden günümüz haline atlıyoruz ama mekan, zaman, hafıza ve travmaların kalıcılığıyla beraber. Unutulmaz bir anın, bir yaranın yol açtığı, yıllara yayılan ve onunla beslenen bir film seti.

Güçlü oyunculuk performansları filmi beğenen ya da beğenmeyen çoğu kişinin reddetmediği en önemli koz. Nur Sürer yıllarca canlandırdığı sayısız karakter arasında en hafızalardan çıkmayacak performanslarından birine imza atıyor. Funda Eryiğit ve Nur Sürer'in geçmiş ve şimdi arasında birbirini tamamlayan performansları hem hikayenin vardığı yer olarak kilit bir noktada hem de filmin duygu skalasında yeri oldukça yoğun. Okan Yalabık'ın başarıyla canlandırdığı, travmasıyla yüzleşmeye çalışan, tüm hayatını etkileyen kalıcı bir sancı yaşayan, bunun için yönetmen olan karakteri bir nevi olayların fitilini ateşleyen, tüm karakterleri yeni bir sorgu sürecinden geçirip düşünmeye, yüzleşmeye sevk eden bir turnusol niteliğinde. Olgun Şimşek'in ne kadar büyük bir oyuncu olduğunu bir kez daha anladığımız karakteri ise filmin en unutulmaz anlarında her daim parlıyor. 'Başlamazsam? Ne diyorsun? Sıkırım suyu mu diyorsun?' sahnesinin duygusu ve ardından Berkun Oya tarafından bilinçli olarak Şimşek'in yüzüne kesilen yakın planın sanki zaman donmuş gibi uzatılması şimdiden unutulmazlar arasına girdi bile. Şevval Balkan'ın Z kuşağı karakteri ise filmin ruh haliyle tezat duruşundan beslenerek kuşkusuz filme renk katıyor ve filmin gizeminin çözülmesine rasyonel bir katkıda bulunuyor.

Yerli yapımlar arasında Masum ile Blu Tv'nin en iyi dizisine, Bir Başkadır ile Netflix'in en iyi dizisine imza atan Berkun Oya, Cici ile de Netflix'in en iyi filmine imza atmış oluyor. İzleyiciyi sürekli farklı açılardan ikiye bölen ve üzerine uzun uzun tartışma konuları sağlayan, elini attığı her işte dramatik çatı, sinematografik yaklaşım ve oyuncu yönetimi olarak bir kalite getiren Oya gibi isimlerden daha çok olması dijital platformların yararına olacaktır.

Mehmet Ali & Akşamsefası

HAYDAR ERGÜLEN

“Halka AŞIKLAR CEMİ temaşa geldi!”

Aşıklar Cemi bir kez kurulmaya görsün, Sonsuzluk Cemine döner, dönsün tabii, duyan gelir, gören gelir, uçan gelir, konan gelir, göçen gelir. Gelenler hoş gelir safa gelir, boş gelmezler, anıları getirirler, unutulmazı getirirler, dilden gönülden yürekten hiç düşmeyi getirirler.

Ses bir ruh ya da sesin bir ruhu var, hiç eskimeyen, sönmeyen, azalmayan, yaşlanıp bir köşeye çekilmeyen bir ruh bu. Hem yaşayan hem de sesin sahibi göçüp gittikten sonra bu dünyada baki kalan sedadan bir ruh. Türkü söyleyen birini dinlerken sesine bakarım hep, yalnızca duymak için değil görmek için de sesi. Çoğu gözlerini kapar, kendinden geçer, bazıları Arif Sağ gibi durmaksızın kafasını sallar ya, ses de aslında ruh göreviyle işbaşındadır, kendini yalnızca o ana, söylediği türküye verir, duygusuna varır, tam anlamıyla ezgiyi ve onun duyurduklarını yaşar. ‘Ruh seferde’dir, olanca hükmüyle, varlığın yerine geçmiş, ses biçiminde gezmeye başlamıştır.

Aşıklar Cemi öncelikle seslerden kurulu bir cemdir ki, yaşayanlar canıyla, göçenler ruhuyla ses verirler, ses olurlar bu canlar sofrasına. Cemi cümleyi bir sofrada toplayan da sestir. Gönül telimizi de o sesler titretir, gülüştüklerimizi de o sesler hatırimıza getirir. Selahattin Pınar ile Sadettin Kaynak’ın soyadlarına bakınca, sanki müzikle ilgili almışlar, seçmişler soyadlarını diye düşünürüm. Pınar ile Kaynak, müziğin hem bireyliğimize katkısını hem toplumsal zenginliğimizdeki yerinin nereden geldiğini işaret eden iki soyadı.

Kaynağında taşlamadan, alaydan, güldürüden uzunhavaya, ağıda, gurbet türkülerine, neşenin ve kederin yer aldığı, hiç bitmeyen, çağılayan bir pınar olarak akışını sürdürüyor türkülerimiz, değişlerimiz, ağıtlar, bozlaklar, hoyratlar, zeybekler, halaylar, semahlar ve havalarımız. Celeneğin geleceğe tazelenerek, yenilenerek, çoğalarak gittiği en anlamlı hallerden biri. Eskimezliğin değeri. Kökeninde şiir ve müzik ya da söz ile saz ve ses ile saz olanın dayanıklılığı. Belki de yolculukta insanın içinden, kulağından, yüreğinden, dilinden düşürmediği yoldaşlardır söz ile saz, yoldaş türkülerdir.

Cem sürüyor ama çadırı toplama vakti geldi. Kurtlar kuşlar, ceylanlar turnalar, sunalar, göller, nehirler, dağlar, ormanlar, ağaçlar, rüzgar, gündüzler, geceler, doğadan aldığımızı doğaya vermek değil mi müzik? Ondan sesler almak, toplamak, şaşırmak, sevinmek, sonra onları bir araya getirip sunmak. Sanat sanat için midir sanat toplum için midir? İki yanıt biliyorum, içiçe iki türkü gibi: Sanat hayat içindir, hayat da paylaşmak içindir, öyleyse sanat da paylaşmak içindir! O hep sürecektir, tıpkı Aşıklar Ceminin de sürekli olduğu gibi.

Anamadığımız, geç kaldığımız, fakat iki satırla da olsa adını anmadan geçmek istemediğimiz,

kalbimize, ruhumuza seslenmiş, belleğimize yerleşmiş, dilimizden düşürmediğimiz pek çok türkü var, onların bestecisi, yorumcusu var. Şimdi meydana bu unutulmaz adlara bırakıyoruz.

Kazancı Bedih Gazelhan diyorlar, cümbüş, ud ve tambur çalıyor, Sıra Gecelerini onunla duydu memleketin batı yakası ahalisi. Az bulunurlardan. Şöhretten sıkılanlardan. Eşi dostuyla çalıp söylesin, muhabbet etsin, bu kadarı da yetsin diye düşünmüş ama öyle olmamış! Urfa çarşısında kazancılık yapmış. Bir söylüyor, ‘Pir’ söylüyor. Fuzuli’nin “Öyle sermestem ki idrak etmezem dünya nedir” dediğini sesine almış, aleme yaymış, sonra da “Nice bu hasreti dildar ile giryan olayım/yanayım aşkınla büryan olayım” diyerek bendelerinden başkalarını da kendine, sesine bağlamıştır. Fuzuli, Nabi, Abdi’den gazelleri meclise düşürmekle kalmamış, gönüllere ateş de düşürmüştür kimi sözleriyle: “Ocağım söndü nasıl beladır/bırakıp gitti bu ne devrandır/Dünya gözümde Kərbela’dır/Allah’tan bulasan...”

Tenekeci Mahmut Güzelgöz Kazancı Bedih’ten sonra yazıyorum ama onun hocası aslında, pek çok gazelhanın da, tabii İzzet Altınmeşe’den Selahattin Alpay’a, Mahmut Tuncer’e türkücülerin söyledikleri de ondan alınma, kaynak kişi yani. Gazelhan ve mevlithan. Öyle ya mevlit için de makam, üslup, yol, ses bilgisi, görgüsü gerek. Biri kazancı biri tenekeci, ikisi de hem işleriyle hem sesleriyle halk içinde muteber kimselerden olup, yalnızca seslerini değil, figanlarını da arşa duyurup, varlığa hayretin sürmesine güzel sebep olanlardan. Ümmi demek de bir övgü sayılır ki, tabiatıyla demektir, tabii bir halin sesi demektir onun için. Fehm-i Kadim olarak da bilinen Fehmi’nin gazelini ta içinde duyanın övgüsüdür bu: “Yanıp bir nar-ı ruhsara çırağan olduğun var mı?/Senin pervane ve şem’a şemistan olduğun var mı?”

Hisarlı Ahmet deyince akla ilk “Kütahya’nın Pınarları” türküsü gelir. ‘Çocukluğunu ve gençliğini babasının yanında kavakçılık yaparak geçirdi’ yazıyor, kavak yetiştiriciliği yapmış. Türkülerinin pastoral, yani doğaya ilişkin olmasında bunun da payı olmalı. Aşık Cemleri, Sıra Geceleri derken, ‘Gezek’lere geliyoruz, gençlerin evlerde toplanıp eğlenmesi anlamına geliyor. Üç telli sazla orada tanışıyor, sonrasında klarnet öğreniyor. Hacı olunca bu saz söz işini bırakmasını söyleyenlere ‘Ben sazımla rabbime sizden daha yakınım’ demesi hakkaten gözyaşartıcı. Bırakın müziği, nerdeyse kadını yasaklayacak kadar sapkın molla takımına ve

zihniyetine, üstelik inançlı bir insan tarafından verilmiş en güzel yanıt. ‘Zeybek tavrı’ ile uyumlu ‘süpürme’ tekniği, ünlü türkücü Özay Gönlüm’ü de çok etkiliyor. Hisarlı Ahmet’in derlediği, çalıp söylediği pek çok türkü arasında “Havada durna sesi gelir” ve çok sevdiğim bir türküsü daha vardır ki bana şiir kadar güzel gelir: “Ben kendimi gülün dibinde buldum/ kuru kuru sevda imiş sarardım soldum/aşk bir rüya imiş kendime yordum...”

Zaralı Halil Söyler Ne söyler, derdini söyler, dertten söyler, nasıl söyler, içten söyler, içli söyler, yanık söyler. Soyadını kanunla mı almıştır bilmiyorum ama hem ömrüne hem çilesine hem de tutturduğu havalara pek uygun düşmüştür. Gariptir sözcüğün tam anlamıyla, ‘feleğin sillesini yemiş’lerdendir. Zayıf, çelimsiz, halsiz, annesinin ‘incik’ dediği, artık inceliğe mi sayılır incinmeye mi yoksa ufaktefekliğe, güçsüzlüğe mi, bilinmez. Fakat Zaralı Halil’in bedenindeki hasara, zayıflığa karşın, bıyıklarındaki ve sesindeki gürlük dikkat çekicidir. Gür sesiyle hem dinleyiciyi hem zamanının önde gelen pek çok sanatçısını mest etmiştir: “Kara gözler kurbanım ağam kara gözler/ Anam deryada gemim kaldı/ Kaptanlar kara gözler/Ben geldim yar kaldı/O yar bilmem kimi gözler/havar yârim zalım yârim...” dedikten sonra şaşırtıcı bir söyleyişle ‘berrak yarım’ diyecektir. Notaya alınmış 8 türküsü olan Zaralı Halil Söyler doğru söyler: “Bu dünyada benlik satan ahmaktır”.

Nurettin Dadaloğlu, Selahattin Erorhan, Saniye Can, Aliye Akkılıç, Osman Türen, Ahmet Sezgin, Yıldız Tezcan, İzzet Altınmeşe, Bedri Ayseli, Nuray Hafıtaş, Talip Özkan, Nevzat Karakuş, Yavuz Top ve “Muhabbet” ekibi, dengbejler, Elazığlı Enver Demirbağ çocukluğumun, gençliğimin unutulmaz türkücüler, yorumcuları ve derleyicileridir. Onlar artık Türk Halk Müziğinin de klasikleri arasında sayılıyorlar.

Bu yazı Urfalılarla başladı, bir ünlü Urfa Halfetili Nuri Sesigüzel’le sürüyor. **Nuri Sesigüzel** kadar soyadını kendisine yakıştıran az bulunur. Marka gibi. Urfa lehçesiyle söylediği türkülerini ilk 45’lik plaklarda dinlediğim için bende ayrı bir hatırı var. Bir yerde de benzerini Zaralı Halil için okumuştum. Onu taş plaklarda dinlemenin güzelliğinden, cızırtıyla sesinin buluşmasından doğan büyüden söz ediyordu. Benim için de 45’lik plaktaki türkü 3-4 dakikada bitiyor, ama söyleyen Güzide Kasacı gibi şenlikli bir ses ya da Nuri Sesigüzel gibi hem renkli hem lezzetli bir sesse tadı damağımda kalıyordu, ahengi, tınısı

kulağımdan gitmiyordu. Sesigüzel giyimine kuşamına, saçına başına özen gösteren titiz bir türkücü olarak da yer etmiş aklımda ta o günlerden, 1960 sonlarından beri. Hatta çok şık olduğu, renkli ceketler ve takımlar giydiği için Nuri Ceketigüzel diye de anılıyormuş! Pek çok filmde de oynadı, şarkıcı ve türkücülerden Emel Sayın'ı hatırlıyorum sinemada da hayli boy gösteren, Erol Büyükburç'u bir de. "Senin en güzel yerin/kahverengi gözlerin" dizeleriyle ünlü "Kahverengi Gözlerin" türküsü herhalde Nuri Sesigüzel'le anılacak ilk ezgisidir. Göz, kaş, kirpik hem halk şiirimizin hem de halk müziğimizin en çok kullanılan, övülen güzellikleri. Sesigüzel'in "Kara kaş gözlerin elmas" türküsü de "Kralın Klasikleri" arasındaki yerini almıştır. "Hangi bağın bağbanısan", "Atımı bağladım nar ağacına", "Karşılıksız sevenler", "Urfa dağlarında gezer bir ceylan" da klasiklerinden.

Başlığı "Urfalıyam ezelden" koyacaktım, vazgeçtim, "Urfa'ya paşa geldi" türküsünün ikinci dizesini başlık yaptım, öyleyse sıradaki Urfalı'dan **Urfalı Babi**'den söz edelim biraz da. Urfa Haliliye Belediyesi'nin sitesinde ondan "Postmodern türkücü" diye söz ediliyor. Dahası var, Urfalı Babi "Fütüristik müzisyen" ve sıkı durun "Funk-Disco-Türkü karışımı" işler yapan, besteci, türkücü, amatör tiyatrocu ve 'Derviş'. TRT'nin yayına başladığı 1970'lerde ekranlardan tanıdığım Urfalı Babi, o zaman bilmiyorduk ama Salvador Dali'yi andırıyormuş meğer! Hele bazı pozlarında kardeş gibiler adeta! Müziğe nasıl başladığını da bir maniyle dile getirir Babi: "1930'da bizi eşkiyalar soydu/üryana çevirip Siverek yolunda cırlıçıplak koydu/Oradaki bir hacının elinde sazı gören Urfalı Babi/Dokuz yaşında sübyanken müziği duydu". İşte sizin de duyduğunuz gibi böyle oldu her şey! Urfalı Babi başka bir alemden gelmiş gibiydi, kendisi de bir alemdi zaten. Samimiyeti ekranlardan geçer, evlere dolardı nerdeyse. Şarkı türkü söylerken de kendisiyle dalga geçerdi, bir anlamda bu süreci ihlal ederdi. Yapıbozumcu diyelim biz de, öyle ya madem postmodern, fütürist, punk denmiş! Öyle de davranmış. Bülent Ecevit'e suikast girişimini plağa okuduğu bir şarkıyla kınamış, Barış Manço'dan Erkin Koray'a ünlüler şarkılarını seslendirmiş, Şemsi Belli'nin bozuktur düzene çatan ünlü "Anayasso" şiirini besteleyip türkü olarak okuyan da odur. Futbol kulüpleri için şarkılar da yapan Urfalı Babi gibi ilginç bir kişiliği Yeşilçam da bulmuş, gurbet motifli birkaç filmde oynamış. İlk kalp naklini gerçekleştiren doktor Bernard'a yaptığı konuşmalı, efektli, ambulans sirenli bir şarkı da yapmıştı! Komik, dosdoğru bir adamdı. İyi yürekli olmasıyla da tanınır. Çoğu gamlı baykuşlar gibi çalıp söyleyen halk şairlerinin yanında eğlenceli ve eleştirel şarkılarıyla da yüzümüzü güldürdü Urfalı Babi. "Disco Kebap" adlı uzunçaları da alanında ilktir, dinlemeniz bilhassa tavsiye edilir! "Kes biiiir!" diye başlar şarkı. Dönerin bugünkü küresel şöhretini 70'lerde anlamış olmalı! "Ne güzel kebab/yemesi sevap" diye kebab çeşitlerini sıralar sonra da.

Şemsi Yastıman bir efsane isim. Şemsi

Yastıman Müzik Evi. İstanbul Ortaköy'de miydi, rastlardım hep. Kırşehirliymiş, tam yerinden, Neşet emminin memleketinden, "kokar Kırşehir'in gülleri kokar" diye boşuna söylenmemiş! Destanları, taşlamaları, Urfalı Babi'nin "Disco Kebap" albümünden söz etmiştik, Yastıman'ın da ilginç bir çalışması var: "Uzaylılar Hoşgeldiniz". Kaynak kişi, derlemeci, saz eğitmeni de aynı zamanda. "Memleket Hasreti" türküsü de hala hatırlardadır: "Kırşehir'e varsam ya akşam sabah/topraklara yüzümü sürmek istiyom" diye başlar, Kırşehir destanı olarak devam eder. Sevimli, çocuksu, yerel dille söylenmiş, Kırşehir'e özgü pek çok söyleyişin de yer aldığı bir şiirdir. "Uzaylılar Hoşgeldiniz" in sözleri ise komik ötesi gibi dursa da, yeryüzüne göndermeler, taşlamalar da içerir: "Toplanır mı sizde parsa/ ayda var mıdır boş arsa/biz de gelek boş yer varsa/uzaylılar hoşgeldiniz". Ünü memleketi tutmuş bir mahalli sanatçı. Tam anlamıyla geleneğe sahip çıkan şiirleri var, meslekleri tek tek anlattığı "Zenaat Destanı" gibi. Tütünden neler çektiğini anlatan, bir tür şikayetname olan "Tütünname". Özgün dedikleri de böyle bir müzik insanı olsa gerek.

Sefil Selimi aslen terzi. Yani şiire yakın ve eli yatkın. Terzilik de yapmış, şiir kitapları da yazmış, sanırım artık aranıp da bulunmayan, lafta kalan 'Anadolu İrfanı'nın da son temsilcilerinden. Sefil Selimi mahlası, diğerkam olmasının da bir göstergesi. Sefillik, yoksulluk, biçarelik gibi, nefinden geçmiş halk şairlerine özgü hiclenmeyi o da yapmış. Sivas Şarkışlalı. Yapıtları arasında sözleri ona, bestesi Feyzulah Çınar'a ait olan "Kimse Bana Yaran Olmaz" deyişi de var: "Bu kızılbaş oldu yunmaz dediler/ kapıya bacaya konmaz dediler/kestiği haramdır yenmez dediler/ İmam Hüseyin'e uydum uyalı". Tasavvuf ehli bir halk şairi olduğu kadar Hak şairi de sayılır, çünkü bu sözleri söylemek hiç kolay değildir Alevi olmayan biri tarafından. 'İmanı hükümdar, benliği esir' bir ozan olarak da nitelendirilir Selimi. Buna da en iyi örnek "Kul Yanmasın" adlı şiiridir: "Hor görme Rahman'ın kudreti yolda/kul yanmasın, Sefil Selimi yansın".

Nezahat Bayram halk müziğinin unutulmaz adlarından, seslerinden, Muazzez Türüng, Muzaffer Akgün, Neriman Altındağ Tüfekçi ile sanırım birlikte anılan türkücülerimizden. Türkücü Necla Erol'un da kardeşi. Müzik tutkusu aileden, annesi, babası, kardeşleri ud, kanun çalıyor, şarkı, türkü söylüyorlar. Aile senfoni mi demeli, evden sesler mi? Sesi yanıklardan. Neriman Altındağ nasıl "Kışlalar doldu bugün"ü dinletirken inletiyorsa, Nezahat Bayram da "Huma Kuşu" ile öyle bir sesleniyor ki, kalp, dil, gözler hep birlikte sisleniyor, hisleniyor, tesellisi ise "Sen ağlama kirpiklerin ıslanır/ ben ağlayım deli gönül uslanır" sözleri oluyor. "Şu kışlanın kapısına", "Kara tren", "Tanrıdan diledim şu kadar dilek" türkülerini de onun hafif gücenik sesinden hatırlıyorum. Ankara Radyosu'nun "Bir Solist" programıyla evlerimize, kalplerimize konuk olduğu zamanlardan ve o türkülerini sıraladıkça dökülen sıra bilmez gözyaşlarımızdan. Biraz da içedönük bir ses,

buruk bir tadı da var. "Keklik gibi kanadımı süzmedim/murad alıp doya doya gezmedim/bu kara yazıyı kendim yazmadım/alnıma yazılmış bu kara yazı/kader böyle imiş ağlarım bazı/gönül ey sebebim ey!" Hemen tüm türkülerini severmişim Nezahat Bayram'ın, elbette sesini sevmekten bu, yorumunu, kendisinden kattıklarını, duygusunu, öyle olunca türkülerini de ezber ediyorsun. "Aşan bilir karlı dağın ardını" deyip...

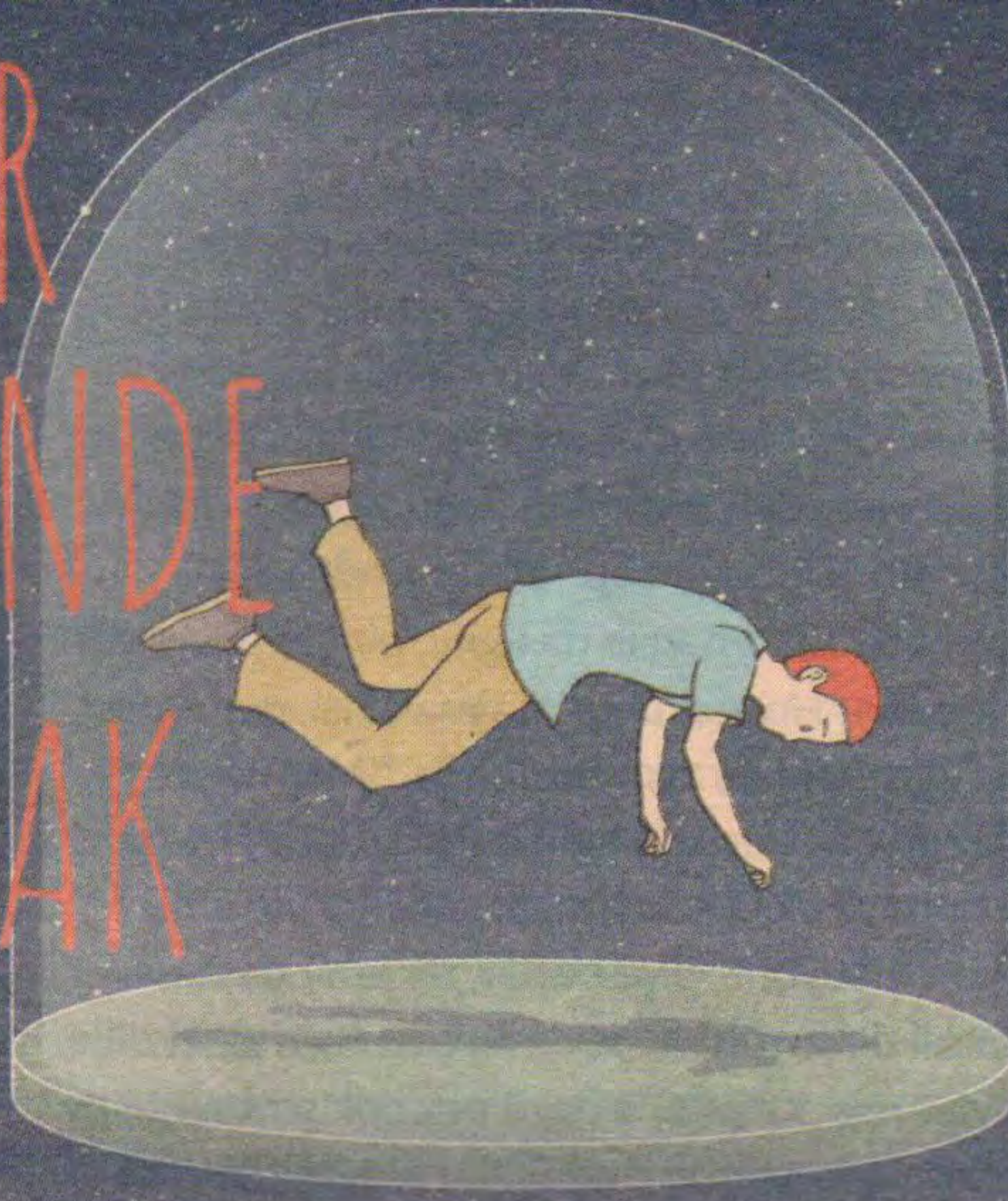
Ayşe Şan'ı kimler hatırlıyor, bu Kürt dengbej kadını? Diyarbakırlı, bir dengbejin kızı. Babasından dinlediği dengbejler yolunu açıyor bu üzüm gözlü, billur sesli kızın. Tabii o yıllarda radyolarda dinleme olanağımız olmadığı için, çok sonra dinleyebildim ben de. Şarkı söyleme isteği her şeye baskın çıkar, babasına, kocasına karşı çıkar, iki evi de bırakır yola çıkar. Antep Radyosunda Türkçe okur ama açık hava dinletilerinde hem Türkçe hem Kürtçe söyleyecektir. Abdallar ya da dengbejler gibi kendi de sesi de yoldadır artık. Almanya, Bağdad, şarkıları dinlenmeye ve sevilmeye başlanır. İzmir'e yerleşir, bir daha sevdiği memleketi Diyarbakır'a dönemez, annesinin mezarını ziyaret edemez. Annesi için söylediği "Heywax Daye" ezgisinde de bu derdi: "Bu dünyada kimsem kalmadı, yalnızım" diyerek dile getirir. Annen yoksa kimsen yoktur! Sesi billurdan başlayarak kadife, kor, yanık gibi sıfatlarla övülür, anılır, ama genç yaşta yitirdiğimiz bu yürekli Kürt kadının tıpkı ünlü şarkısının adı gibi kederin sesi olduğu bilinir: "Qedere". Kürtçe kamlar ve stranlar, şarkılar ve uzunhavalılar söyler ve bunlardan bazılarının sözlerini kendisi yazar. Gözyaşı dökmek için Kürtçe bilmek şart değildir Ayşe Şan'ın türkülerine. Kederi kaderi, kaderi kederi olanlardandır çünkü.

Nida Ateş İlk nerede dinlediğim hatırlamıyorum ama şöyle söylediğimi hatırlıyorum: İyi de ben nerdeydim? Öyle bir iddiam da yok amacım da, nasıl mı şöyle! İlhan Berk, 'dünyada benden habersiz bir şiir yazılamaz!' derdi! Nasıl ama? Ben, bugüne kadar nasıl da dinlememişim, duymamışım diye kendime bozuldum açıkçası! Bir yandan da, demek ki eski bir adam diye düşündüm. Sesi, biraz da adı, Nida ya, Nida Tüfekçi zamanından da olabilirdi Seha Okuş çağlarında da! Anlayacağınız kendi kendime gönül gezdirdim! Öyle ağırdan, ezgin, usul, içli, yüklü bir ses, eski demeye dilim varmıyor ama kadim diyeyim, öyle de bir ses. Eskiden, yeniden söylüyor tabii terbiyesiyle, usulüyle, hakkıyla, kıvamıyla, acısıyla ama hep tadiyla ve tadında. Efkari yapıştırma değil, çok yakışıyor. Herkese mi öyle geliyor bilmiyorum ama, sanki hep benim sevdiğim türkülerini, deyişleri çalıp söylüyor gibi geliyor bana. İyi bir şair gibi. İyi şairler de bizim için özel yazmışlar hissiyatı vardır ya, öyle. Esiri'nin "Gel ey gönül mülk edinme bu dehri" ezgisini Nida Ateş'ten bir dinleyin, derine dalın, sonra hep orada kalmak ister insan. Yine Nida Ateş'in sesi elinizden tutar ve sizi birden değil, yavaş yavaş çıkarır, kendinize getirir, teskin eder. Ama bir zaman böyle dolaşırsınız, onun sesinin izinde. Benim gibi.

BÜYÜLÜ BİR FANUSUN İÇİNDE YAŞAMAK

MERVE KÜÇÜKSARP

Aynı imalat hattından çıkmış gibi görünüyoruz; bedenimiz, yüzümüz, hatta bakışlarımız bile aynılaşmaya başladı bir diğerimizle.

Malum modern dünya, bir yandan sınırsız olanaklara sahip olduğumuz, yeterince çabaladığımız takdirde istediğimiz her şeye sahip olacağımıza inandırırken bizleri, diğer yandan daha çok satın almamız, para harcamamız için teşvik eder. Bizler aldığımız ürün veya hizmetle kendi kimliğimizi tanımlayacağımızı, özgür bir "birey" olacağımızı zannederken, aslında sistemin tüketmeye teşne azimli bir neferine dönüşürüz.

Güya çağımız, salt "birey" olmanın öneminin hiç olmadığı kadar vurgulandığı bir çağdır ancak bu düstur kişinin bireysel özgürlüğünü sağlaması için verilen bir salıktan ziyade kendine yatırım yapması, para harcaması için çok iyi kurgulanmış bir tertiptir. Nitekim modern bireyin satın alma sürecinde yaşadığı yanılsamayı sosyolog Zygmunt Bauman şu şekilde anlatır:

"Etiketin, markanın ve alışveriş yerinin müşterileri için yapabileceği şey işte budur: Kafa karıştırıcı ölçüde dolambaçlı, bubi tuzaklı mutluluk yolunda onlara rehberlik etme. Kişinin doğru yolda olduğunu, hala yarışta bulunduğunu ve umut beslemeye devam edebileceğini onaylayan, herkesçe tanınan ve saygı duyulan bir sertifikayla ortaya çıkarılan bir mutluluktur bu."

Zygmunt Bauman'ın "herkesçe tanınan ve saygı duyulan sertifika"dan kastı ise membaı Batı olan, bilim ve teknolojiyle birlikte dünyanın diğer bölgelerini de etkisi altına alan, "küreselleşme" adı altında gün be gün daha da yayılan hakim Batı kültürüdür. Bu kültürün zenginlikleri malum ama bir de zaafı mevcut. Keza bu kültür ki, özgürlüklere ve çeşitliliğe verdiği kıymetle tanınmasına karşın kendi dillerinin dışındaki dilleri dilden saymayan, yabancıları sınırlarından içeri sokmayan, kendi markaları, ürünleri ve değerlerinden mürekkep sistemlerini benimseyenlere kucak açan, benimsemeyenlere hoşnutsuzlukla yaklaşan hegemonik bir kültür aynı zamanda... Bu kültür bir zamanlar Hollywood filmleriyle evlerimizde misafir olurken; artık internet sayesinde gece gündüz ikamet ediyor. Geçmişte ağzında sigara izmaritiyle karizmatik pozlar veren Humphrey Bogart'ların yerini, bugün sosyal medya üzerinden yaptığı tek bir paylaşım ile milyonlara ulaşan ve kullandığı ürünü pazarlayan küresel ünlüler aldı.

Batı icadı teknoloji ürünleri ve internet milyonlarcamızı adeta büyü bir fanusun içine hapsetmiş durumda. Bu fanusu elinde tutanlar, en mahrem sırlarımıza, nelerden hoşlanıp nelerden hoşlanmadığımıza vakıf; arzularımızı bilecek, hatta yeri geldiğinde belirleyecek kadar da hakimler bizlerin dünyasına.

Üstelik kimse silah zoruyla sokmuyor bizi o devasa fanusun içine; bilakis kendi hür irademiz ve isteğimizle giriyoruz. Girmek için para veriyor, gerektiğinde teknoloji mağazalarının önünde kuyrukta saatlerce bekliyoruz. Siyasi fikrimiz ne olursa olsun, neoliberal sisteme senalar düzsek de, ona mızraklar fırlatsak da; o fanusun içinde kalmayı sürdürüyoruz. Zira bu fanustan başımızı çıkardığımız takdirde, mesela akıllı telefon veya uygulama kullanmayı bıraktığımızda, iş hayatında ve sosyal hayatta pek çok olanaktan yoksun oluyor, kimi zaman da şövalye giysisiyle sokakta dolaşıyor muyşçasına gülünç duruma düşebiliyoruz. Bizler de çaresiz o büyü fanusunda kalmaya devam ediyor, o fanusta yaşayan milyonlar aynı havayı soluyor ve gitgide birbirimize benziyoruz.

O büyü fanusun içinde ilk bakışta sınırsız olanaklarla çevriliyiz, keza bir markete girdiğimizde gıda çeşitliliğinden gözümüz kamaşıyor, bir alışveriş merkezine gittiğimizde onlarca mağaza ve ürün başımızı dönüyor. Ne var ki, görünürde var olan tüm bu olanaklara karşın, aynı ekonomik sınıfa mahsup olan insanlarla aynı hayatı yaşıyor, aynı tür gıdaları tüketiyor, sokaklarda benzer tekstil ürünleriyle boy gösteriyor, aynı telefonları kullanıyor, aynı arabalara para vakfediyor, aynı telefon uygulamalarında saatler geçiriyor, sosyal medyada aynı ünlüleri takip edip aynı trendlere ve hayallere gönül veriyoruz. Hatta kamera kadrasına bakıp aynı gülücükleri verirken aynı şeyleri düşünüyoruz.

Alışkanlıklarımız kadar fiziksel görünüşümüz de gün be gün birbirine benziyor. Modern

dünyanın dayattığı güzellik ve iyi görünme baskısı, spor salonlarında saatler harcamamıza, güzellik ve bakım ürünlerine hatırı sayılır bir servet yatırmamıza, hatta estetik cerrahlarında deva aramamıza yol açıyor. Aynı imalat hattından çıkmış gibi görünüyoruz; bedenimiz, yüzümüz, hatta bakışlarımız bile aynılaşmaya başladı bir diğerimizle. Artık bu tek bile tipleşmeyi yadırgamıyor, aksine bu güzellik baskısına direnen, saçları beyazladığı halde boyatmayan, burnundaki kemeri al-dırmayan, kırışıklıkları ile barışık olan birini, -hele ki göz önünde biriyse- hoşnutsuzlukla karşıyoruz.

Mahallelerimiz, caddelerimiz de bu tek tipleşmeden nasibini alıyor. Aynı mağazalar, lokanta ve kahve zincirleri kanser hücreleri gibi hızla yayılıp kent kimliğini tarumar ediyor. Öyle ki, neoliberal düzenin bizi nefessiz bıraktığı 2022'de değil, daha esamesinin okunmadığı 1925 gibi erken bir tarihte, Stefan Zweig'in söylediği gibi:

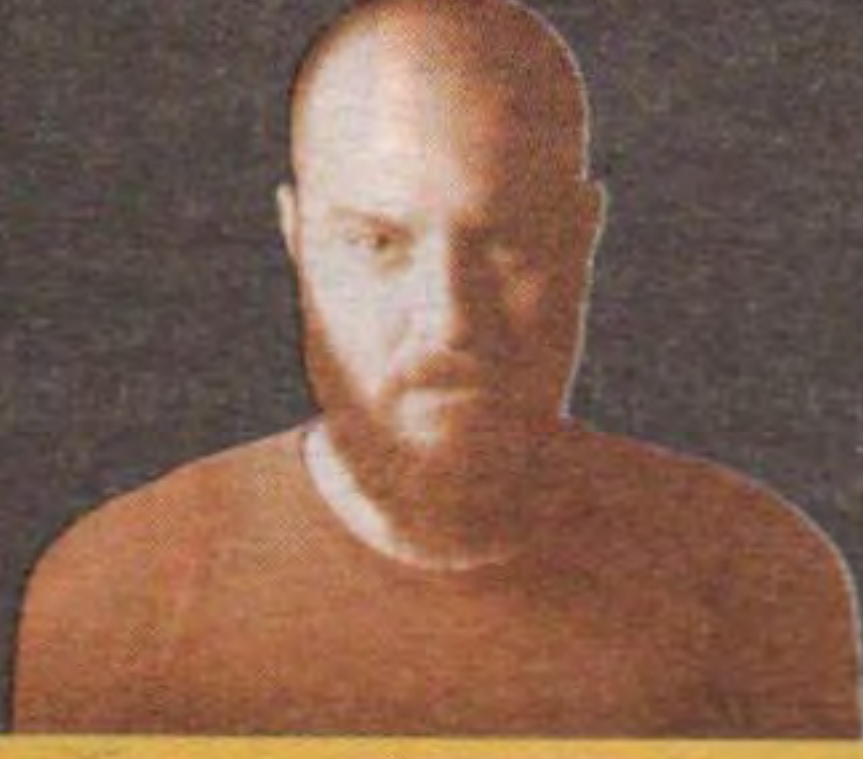
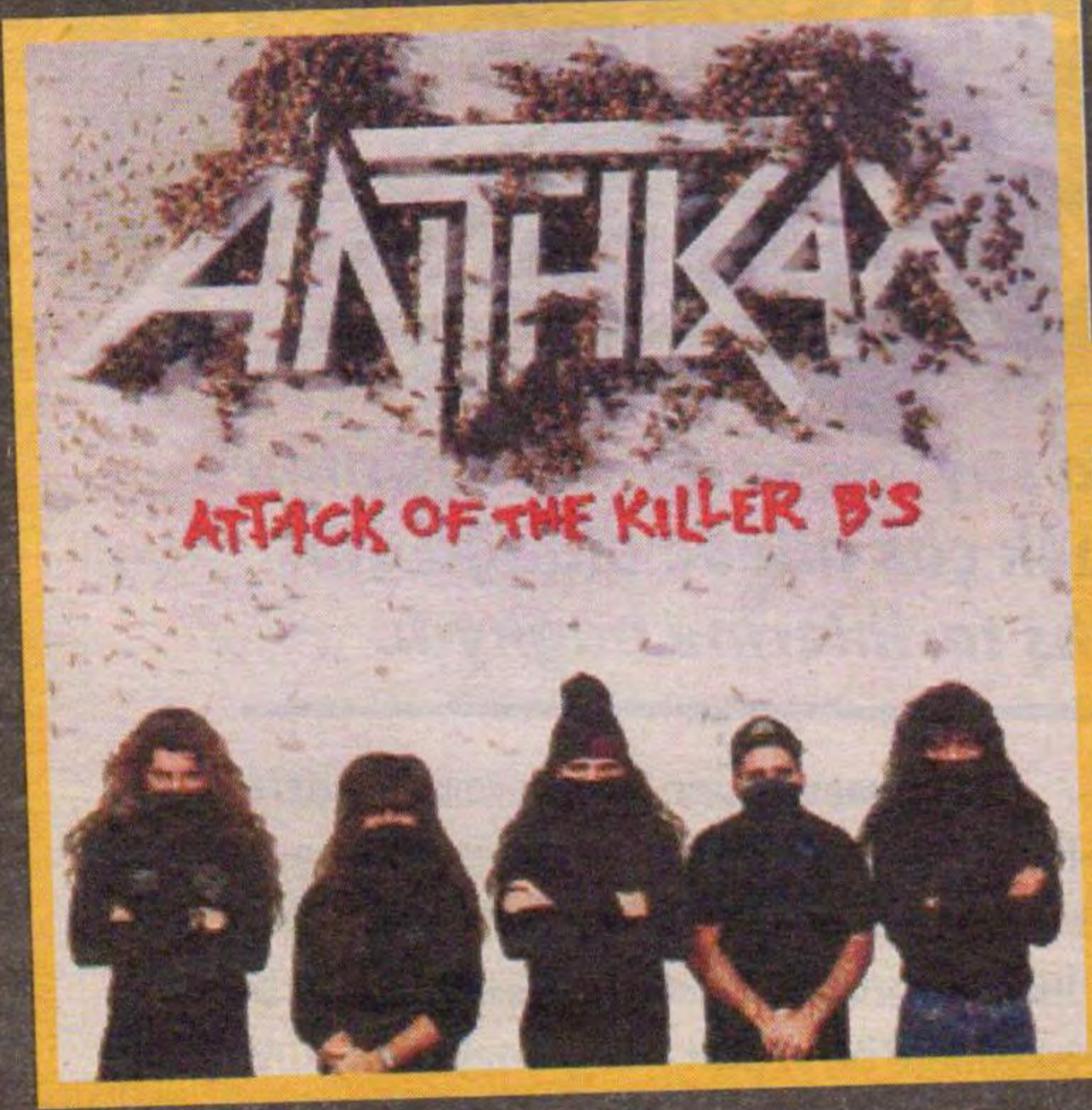
"Dış dünyadaki yaşam biçimleri tekdüze hale geliyor ve her şey tek tip bir kültürel şema üzerine düzenleniyor. Halkların özgün gelenekleri yıpranıyor, giyim kuşam tek tipe evriliyor, adetler ve töreler ise küreselleşiyor."

Bu kitlesel kimlik imalatının sürdüğü, aynı hayat tarzlarının dayatıldığı, aynı hayallerin ezber yaptırıldığı tüketim dünyasında sanatla uğraşmak da ahir dünya düşü gibi geliyor kulağa. Kapitalizm, sanatı da metalaştırıyor, tüketilir hale getirmeye çalışıyor. Artık bir sergi salonunda bir tablo karşısında dakikalarca tefekkür halinde dikilen sanatsever değil makbul sayılan; ne de anlamı müphem, yoruma açık sanat eseridir arzulanan. Her şeyin çabuk tüketilebilir, yerine yenisi konabilir tarzda ve detayda olması amaçlanıyor. Haliyle bu düstur anlamdan yoksun kılıyor ve tek düzeleştiriyor sanatı. Daha doğrusu sanatı sanat olmaktan çıkarıyor. Bugün endüstri ortamında üretilen pop müziğin ahvali bu sava hatırı sayılır bir kanıt değil midir zaten!

Ve televizyonumuz... Yarım yüzyıldan fazladır evlerimizin ve hayatımızın gerçek hakimi, kültürümüzün aynası olan beyaz cam... Açtığımızda onlarca hatta yüzlerce kanal keyfimize amade; öyle cazibeli ve baş döndürücü... Ne var ki, kanalların pek çoğunda benzer içerikler, programlar veya yarışmalar var. Haber saatlerinde ise fotokopiyle çoğaltılıp dağıtılmışçasına aynı metinler okunuyor.

Nitekim fikir çeşitliliğindeki çoraklık, siyaseti de etkiliyor, başta kendi ülkemiz olmak üzere tüm dünyada... Farklı fikirlere, farklı kimliklere toleransımız kalmadı. Karşıt siyasi cenahta olan biriyle aynı ortamda bulunmaya katlanamıyoruz. Son yıllarda dünyanın pek çok bölgesinde düşünce özgürlüğüne saygılı, etnik çeşitliliğe tahammüllü, demokratik politikacılar değil de, net ve katı ideolojilere sahip partilerin iktidara gelmelerinin bir tesadüf olduğunu söyleyebilir miyiz? Kimseye kızmaya ne hacet, bu durum bir fanusun içinde yaşamak isteyen biz milyonların tercihi olsa gerek!

Üretimin kalbi: Bir Şarkı

BARIŞ AKPOLAT

Adı yeni duyulmaya başlanan bir sanatçısınız diyelim. Müzik mi yapacaksınız? Sosyal medyada kendinizle ilgili içerikler üretip fark

edilip parlamaya mı çalışacaksınız? Oyunun dışında kalıp farklı bir yol mu çeceksiniz yoksa oyunu kuralına göre mi oynayacaksınız? Kendi yolunuzu çecekseniz bu çizgi size ait, kişiliğinizin gerektirdiklerini kendiniz deneme yanılma ile bulacaksınız. Ama oyunu kuralına göre oynayacaksanız 2023'te bu yolları izlemenizde fayda var.

...

Müzik piyasası artık kendini sosyal medya platformlarına ve o platformlarda yaşayan gençlerin yarattığı trendlerin hükmüne kaptırmış durumda. Bunu sadece müzik sektörü yaşamıyor. Dünya çapında büyük yatırımlar alıp satış yapmak yani tüketilmek istenen tüm markalar piyasaya girip bu formüller üzerinde çalışmak zorunda. Gençlere hitap eden fenomenleri bul, trend'lerin peşine takıl, satış yap. Protein tozu veya şarkı hiç farketmiyor. Vur-kaç, sonra yeni bir ürün bul ve devam et. Tüketim böyle bir şey. Buna itiraz edecek güce sahip olmak çok zor.

Eğer böyle bir gücünüz varsa büyük ihtimalle bu yazıyı okumuyorsunuzdur.

"Artık hiçbir şey eskisi gibi değil, bazı şeylerin de tadı tuzu kaçtı" diyecek değilim. Yıllar içinde değişen akışa göre hareketler evriliyor. Bu hep böyle olmuş. Radyolardan şarkılar keşfedilip plakçılara hücum edilen bir dönem var. Bu dönemi merak edenler maalesef bir sezon sonrasında elimizden alınan Martin Scorsese yapımı "Vinyl" adlı diziye göz atıp 1970'lerde bu sektörde neler yaşanmış çok iyi anlayabilir. Sonrasında CD, MP3, Streaming falan derken dikkat ederseniz teknolojiyle beraber tüm sistemin değiştiğini kolayca gözlemleyebiliyoruz. Anthrax'ın "Attack of the Killer B's" kaydı sayesinde hayatımda ilk kez EP formatı ile tanışmıştım. "Extended Play" adlı bu format albümlere alınmasa da sanatçıların veya plak şirketlerinin umut vaad ettiğini düşündüğü şarkıları rastgele toplayıp yayınladığı kayıtlar. Crossover, hardcore/thrash grubu Anthrax bu EP'de rap ve acid denemeleri yapıyordu. Dinleyicisini bu kayıtlarla yoklardı gruplar.

İleriye yönelik plan yapmak için birebirdi EP'ler. Artık EP, single'dan fazla, albümden az şarkı içeren bir üretim şekli olarak görülüyor. Nabız yoklama değeri gittikçe azaldı. Bu sektörde her şey üretimdir, içeriktir.

Herkes sürekli EP yayımlıyor. Üstüne üstlük bu EP'lerin tür bakımından sanatçının her zamanki imzasından bir farkı da yok. EP'lerdeki 4-5 şarkıyı da single olarak yayımlıyor artık herkes.

Ya da şunu söyleyeyim. Sürekli yeni üretim halinde olmak veya bu illüzyonu yaratmak amacıyla şöyle bir yol izleniyor artık. Tüm kış boyunca her ay yeni bir single yayımla ve sonrasında bu şarkıları "Üşüdüm üstümü örtsene EP" olarak piyasaya sal, içine de yeni bir şarkı koyarsan yepyeni bir üretimmiş gibi davranabilir herkes. Ve her şarkı için de bir klibe ihtiyacınız var elbette, klip demeyelim de bir video içerik yani. Olabildiğince video çekmek gerek. Hayatınızı kamera karşısında yaşamanız lazım. YouTube, TikTok, Instagram Reels falan derken kamera hayatınızdan eksik olmamalı. Bu bana çok garip gelse de video olmadan şarkılar biraz fazla geri planda kalıyor.

Albüm ve single çıkışında eskisi gibi hummalı çalışmalar, heyecan verici ısıltılı partiler artık yapılmıyor. Bunlar pahalı etkinlikler. Onun yerine bu etkinliklere harcanabilecek parayla klip çekebilirsiniz. Para harcamanıza bile gerek yok. Kamerasa şarkınızı söyleyin ve YouTube'a yükleyin, yanına da (Official Video) yazın bitti.

Artık maalesef bir müzisyenin sadece müzik yapması diye bir şey yok. Tüm sosyal medya platformlarında olmak zorundasınız, eğer grubunuzun adı Duman veya adınız Ezhel değilse... 2022'de ortaya çıkan ve parlamak isteyen bir sanatçıysanız üretimlerinizi ikiye katlayın. Emin olun çok sıradan müzik ve sesler var etrafta. Sadece fazla üretmek bile -sıradan olmadığınızı varsayıyorum- sizi birkaç adım öne geçirecek.

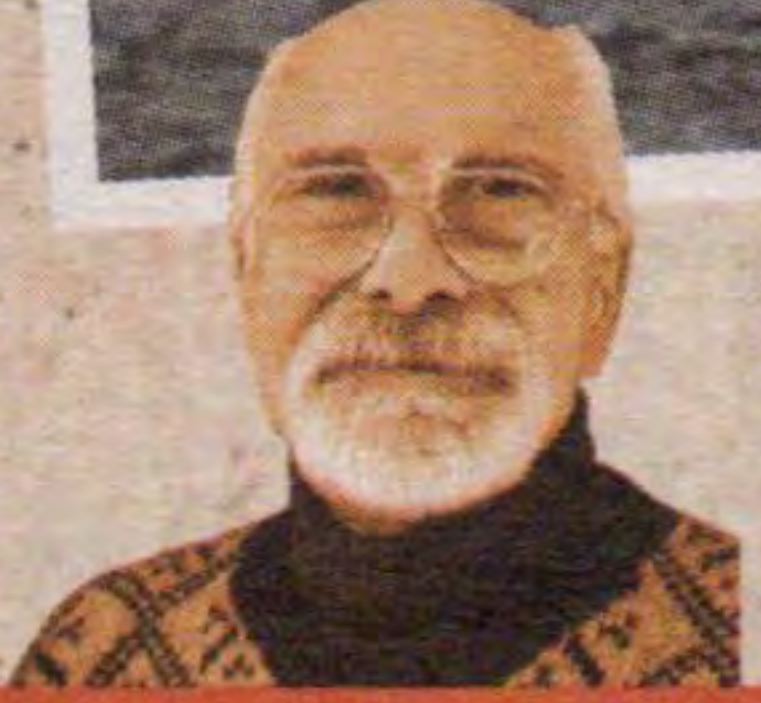
Tek bir üretim için farklı sosyal medya platformlarında o platforma uygun içerikler üretin. Ama bu platformlarda üreteceğiniz içeriği siz değil sizin iyiliğinizi düşünen bir başkası bulsun.

Bu anlattığım çok basit bir formül.

2023 yılının ilk sayısında yani önümüzdeki ay 2022'de en çok dinlediğim sanatçılar ve 2023'te mutlaka takip etmeniz gerektiğini düşündüğüm isimlerden bahsedeceğim. İyi yıllar dilerim.

Gençlere hitap eden fenomenleri bul, trend'lerin peşine takıl, satış yap. Protein tozu veya şarkı hiç farketmiyor. Vur-kaç, sonra yeni bir ürün bul ve devam et. Tüketim böyle bir şey. Buna itiraz edecek güce sahip olmak çok zor.

1950'li yıllarda Çengelköy'den Köprü'ye...

EMRE KONGAR

İstanbul'un yaz aylarında sayfiye yerlerine taşınma geleneği, bizim ailede de, pek çok ailede olduğu gibi okulların kapanış ve açılış tarihlerine bağlıydı.

Nasıl başladığını, hangi ilişkilerle Vahdettin'in Köşkü'ne kiracı olarak gitmeye başladığımızı bilmiyorum.

O zamanlar Köşk'teki kiracılardan biri olan Karadeniz'in nüfuzlu bir ailesinin çocukları **Yılmaz Yıldırım** ile **Yaşar Yıldırım** benim yakın arkadaşlarımdı.

Sonradan **Yaşar**'la Şişli Terakki'de birlikte okumuştuk.

Bir de **Perran Abla**'yı anımsıyorum.

Sonradan orta okulda benim biyoloji hocam olmuştu da kış gelip de okul açıldığında, bir türlü "Perran Abla"dan "Öğretmenin" hitabına geçememiştim.

Yılmaz ve **Yaşar Yıldırım** hâlâ hayattalar.

Onlara da hangi ilişkiyle Vahdettin'in köşküne kiracı olarak geldiklerini ve öteki kiracıları bilip bilmediklerini sordum.

Yaşar Yıldırım'ın söylediğine göre, Beyoğlu'ndaki Lale sinemasının (İstiklâl Caddesine Taksim'den girişte soldaki sinema, artık yok) sahibi babalarının dostu imiş. O tavsiye etmiş.

Bizim aile hangi ilişkiyle orayı bulmuş bilmiyorum.

Hem elektriği yok, hem yokuşu çok uzun.

Bu nedenle de mevsimliği 400 lira; o zaman ikişer okulda çalışan annem ve babamın tek bir okuldan aldıkları bir aylık maaşa denk, yani çok ucuz.

Bavul'daki ilk yazılarımda Vahdettin'ni Köşk hakkında uzun uzun bilgi vermiştim.

Sonra da bu yazıları ilavelerle birlikte, İstanbul adlı kitabımda yayınladım.

Bu nedenle burada uzun uzun köşk ve oradaki hayatı tekrar anlatmak niyetinde değilim.

Sadece Çengelköy ile Köprü arasında vapurla gidiş-gelişlerin öyküsünü anlatacağım.

...

Biz köşke Mayıs sonunda, kimi zaman da Haziran başında taşınırdık.

Tekrar Çarşıkapı'daki kışlık evimize dönüşümüz de Eylül ayının ortasını, bazen de Ekim'in

başını bulurdu.

İstanbul'un yaz aylarında sayfiye yerlerine taşınma geleneği, bizim ailede de, pek çok ailede olduğu gibi okulların kapanış ve açılış tarihlerine bağlıydı.

Elbette okullarımız hemen tahmin etmişlerdir:

Okullar kapanır kapanmaz geline ve okullar açılınca terk edilen yazlıklarda, ikisi de öğretmen olan anne-baba, çocukları biraz daha fazla tatil yapsınlar diye, kimi zaman okullar kapandıktan sonra Haziran Ayı'nda yapılan bitirme sınavlarına ve okullar açılmadan önce başlayan Eylül Ayı'ndaki bütünleme sınavlarına, Çengelköy'den gidip gelirlerdi.

İşte bu yazı, hem anne babamın hem de bizim, Çengelköy'den İstanbul'a, Köprü seferi yapan vapurla gidiş gelişlerimizin öyküsünü anlatmak için yazıldı.

...

O yıllarda İstanbul'da vapur trafiği oldukça yoğun olarak kullanılırdı.

Köprüden kalkan vapurlarla, Adalar'a, Kadıköy'e, Haydarpaşa'ya, Bostancı'ya ve Boğaz'a gidilirdi.

Boğaz vapurlarının son iskeleleri Kavaklar idi. (İstanbul'un bu iki yakadaki son iskelelere "Kavaklar" derlediler.)

Boğaz vapurlarının sefer saatleri de bütün Deniz Yolları vapurlarının seferleri ile birlikte, kalın bir küçük kitapçık biçiminde basılan tarifelerle halka ulaştırılırdı.

Her yıl değişen ve yeniden basılan bu kitapçığı almak bütün İstanbul'un en önemli işlerinden biriydi.

...

Köprü'den Boğaz seferi yapan her vapur her Boğaz iskelesine uğramazdı elbette.

Belli Boğaz-Köprü hatları vardı.

Kimi hatlarda vapur Köprü'den kalkar, belli bir kıyıdaki bazı iskelelere uğrar ve son vardığı iskeleden tekrar Köprü'ye dönerdi.

Ayrıca Köprüden Rumeli ve/veya Anadolu yakasındaki son iskelelere, yani "Kavaklara" doğrudan giden ve dönen direkt seferler de vardı.

Bazı iş saatlerinde Sarıyer ve Büyükdere'den Köprüye direkt seferler yapıldığını da hatırlıyorum.

Şimdi, artık çoğu kullanılmayan ve bir bölümü İBB tarafından yeniden seferlere açılan bütün iskelelere bu vapurlarla gitmek olanaklıydı.

Özellikle de Rumeli ve Anadolu yakalarında karşılıklı kıyılarda yer alan iskeleler arasındaki ilişkiler, özel olarak bu iskeleleri yani Boğaz'ın iki yakasını birbirine bağlayan seferlerle sağlanırdı.

İki kıyı arasındaki bağlantıyı kuran bu seferlerin, Köprüden veya Kavaklardan gelen vapurlarla ilişkileri yani hangi iskelelerden ne zaman "Aktarma" yapılacağı her yıl yeniden basılan seferleri gösteren "Tarife"de belirtilirdi.

Ayrıca, örneğin Beykoz ile Yeniköy gibi bazı önemli iskeleler arasında, Köprü'den ve Kavaklardan gelen vapurlar da, aynı seferde her ikisine birden uğrayarak doğrudan ilişki kurarlardı.

Elbette bütün bu anlattıklarım gündüz saatleri içindi.

Bir gece çok geç bir saatte, Sarıyer'den dönerken Çengelköy'e uğraşan vapurun saati çoktan geçmiş olduğu için uygun bir vapur bulamamıştık.

Sarıyer'den gece yarısına yakın bir saatte kalkan vapur, karşı kıyıda sadece Küçüksu'ya ve Üsküdar'a uğruyordu.

Biz de Çengelköy'e gitmek için ya Küçüksu ya da Üsküdar'da inmek zorundaydık.

Büyükler Küçüksu'yu seçmişlerdi.

Gece yarısına yaklaşan bir saatte taksi filan bulmak olanaksızdı.

En büyük teyzemin felç geçirmiş olan eşi, Yavuz zırlısının son Çarkçıbaşı'sı, Sait Güney eniştemle birlikte iki aile, çocuk çocuk saatlerce Çengelköy'e kadar yürümüştük.

Üstelik teyzemler Havuzbaşı'na devam etmişlerdi.

Elbette biz de o yorgunluğun üzerine, "oflaya pufloya" kendimizi Köşkün o ünlü yokuşuna vurmuştuk.

...

Köprü-Boğaz hatlarından biri, Anadolu yakasında, Köprü ile Çengelköy arasında düzenlenmişti.

Köprü'den kalkan vapur, sırasıyla Üsküdar, Kuzguncuk, Beylerbeyi iskelelerine uğradıktan sonra Çengelköy'e gelir ve oradan tekrar aynı iskelelere uğrayarak Köprü'ye dönerdi.

Bizim köşk tepede olduğundan, vapurun Köprü'den gelişi görülürdü.

Vapur Kuzguncuk'tan kalktığına, Köşkten yola çıkmak gerekirdi.

Çünkü kıvrıla kıvrıla, Ayazma'nın önünden geçip, hemen hemen iskelenin tam karşısına inen yokuş çok uzundu.

On dakika kadar sürerdi inmek.

Çıkmak çok daha zor ve uzundu elbette.

Vapur Kuzguncuk'tan kalkıp Beylerbeyi'ne gelirken biz de kapıdan çıkardık.

Ama kimi zaman evden çıkmak çok zaman alır, aşağı indiğimizde vapuru kaçırmış olurduk.

Annem ya da babam, kimi zaman biz de, vapuru kaçırdığımızda, hemen iskelenin yanındaki meydanda Üsküdar'a kalkan bir dolmuşa biner vapuru Üsküdar'da yakalardık.

Vapuru Üsküdar'da yakalamak gerekirdi, çünkü okullar genellikle eski yarımada tarafında olduğu için, Üsküdar-Kabataş arasında çalışan "Araba Vapurları" (Biz "Arabalı vapur" değil, "Araba vapuru" derdik) anne-babamın işine yaramazdı.

...

O zamanlar Koronavirüs salgını filan olmadığından, vapurda cam bardaklardan çay da içilirdi.

Ben vapurun yan tarafındaki açık yerlerinden, karaya bakan sol yani iskele tarafında oturmayı veya en arkasındaki güverteden, pervanenin beyaz köpüklerini seyrederek denize bakmayı severdim.

Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin sınavını kazanıp Ankara gitmeden önce, Köprü'den direkt bir Kavak vapuruna binmiş, anılarımla birlikte İstanbul'a veda ederken, yine bir vapurun arka güvertesinde uzun bir Boğaz seferi yapmıştım:

Kendimi, 18 yaşında, ağabeyini ve babasını bu kentte kaybetmiş, üniversite eğitimi için, annesini tek başına bırakarak "gurbete", İstanbul dışına yani "taşraya" giden "görmüş geçirmiş" bir genç sanıyordum.

Bu "görmüş geçirmiş genç" kimliği yanılsamasının temelinde, bu kentte yaşadığım aşklar ve henüz sonuçlanmamış son bir ilişkinin varlığı da yatıyordu herhalde!

Ama o yanılsamanın zihnimdeki ve yüreğimdaki etkisiyle hayatım hakkında derinliğine irdelemeler yaptığımı ve çok önemli kararlar aldığımı anımsıyorum.

...

Şimdi Çengelköy'de, sadece Vahdettin'in Köşkü'nün değil, çarşının da, bütün tepelerin de canına okundu...

Eski Çengelköy'ün, o insana huzur veren sükûnetinden eser kalmadı.

Ama her şeye rağmen, iskelenin yanındaki meydanda babamın gölgesinde kahve içtiği o ulu çınar hâlâ duruyor:

Bütün saldırılara karşı direnerek...

Ve benim neredeyse yüz yıla yaklaşan anılarımla birlikte, ıhlamur kokan ilk öpücüğümün tadını da koruyarak!

Mehmet Ali & Akşamsefası

ALİ DENİZ USLU

Mürekkep tüküren bir çiçeğim

Ne bahçe, ne dağ, ne orman
Eli, teni, dili plastik kim değse ölen türden.
Mezar dolu evlerde,
Huzur dolu mezarlarda,
Duaların kuytusunda,
Kırılğanlığın soğuşunda,
Şehvet değil dehşetin terlettiği ellerde,
Mürekkep tüküren bir çiçeğim.

KİBELE'NİN ÇAĞRISI

ALMULA TÜREDİ

Anadolu Medeniyetleri Müzesi, şehrin şimdi unutulmuş bir köşesine mih gibi çakılı, ne vadettiği dışarıdan anlaşılmayan, geçmişe karanlık ve serin bir geçit gibi girebileceğiniz bir oyuğa yerleşmiştir. Müze, Ankara'nın sarp kayalıklarına kurulu en eski mahallesinde, dışarıda baharat ve kebab satan esnafının çığırtkan coşkusuna inat daha uzun yıllar orada dikilecek olmanın verdiği kibirli bir sessizliktedir.

Ara sıra okulların öğrencilere tarih sevgisi ve bilgisi aşılama hevesi içinde düzenlediği kısıtlı süreli geziler dışında, dünyanın dört yanından gelen turistlerin meraklı bakışlarına aşınadır daha çok. Okul gezilerinin süresi müzeyi anlamaya yetmez. Çocuklar, içeri girdikleri anda dış dünyadan kopup başka bir boyuta geçtiklerini hisseder de bilmezler. Sırtı hafıftan ürperten serinlikle birlikte içeride yankı yapan akustikte düşünmeksizin seslerini alçaltırlar. Bir zamanlar yaşamış olanların kullandıkları eşyalar çoktan toza dönen sahiplerinin bedenlerine ağlarken, varılan sessizlikle birlikte ruhlara saygı duruşunda bulunulur.

Tarihi kendilerinden ve büyük babalarından ibaret gören kimi öğrenciler, yaşadıkları toprakların eski sahiplerinin çeşitliliği karşısında şaşkına dönerler. Anadolu'yu sadece köydeki çeşmelerden ve kahvelerden ibaret zannedenler, kadim medeniyetlere ait heykellerle göz göze geldiklerinde ezici bir vakarla huzursuz olurlar.

Kalabalık bir öğrenci grubunun arkasında kalıp uğultulu varlıklarından sakınmaya çalışan Sibel, her sene yaptığı gibi yine yeni yaşına girmeden müzeyi gezmeye gelmişti. Tam olarak gezmek denemezdi. Genelde kendi adının selefi Kibele'nin önüne gelir, iki yanındaki panterleri zapt eden güçlü tanrıçanın tebessümlü yüzüne dalar, kendince dilekte bulunurdu ona. "Yaşama amacı ver bana Kibele..."

Gözlerinin olduğu yerdeki boşluklara ulaşmaya çalışır; sarkmış memeleri, göbeği, iştisamlı bacaklarının arasında dünyaya getirdiği insanın kimin soyu olabileceğini düşünmeden edemezdi. Kibele, bereket ve doğurganlık; soyların devamı, ümidin tükenmediği idi. Gün döner; yenisi gelir; her gün dönümünde ümit kendini yeniden var ederdi.

Sibel, ümitlerini sık sık yitirirdi. Kendine dair, ailesine dair, ülkesine dair düşünceleri sürekli inişli çıkışlı bir seyirde çoğu zaman zihnini ve kalbini allak bullak ederdi. İnsanlara inanır; aldanır; bir daha aldanmayacağına dair yeminler etse de yine inanır ve yine hayal kırıklığına uğrardı. Böyle günlerde herkesin ve her şeyin kendisine karşı olduğunu düşünür, koca dünyada yapayalnız hissederdi. Öğrencilerin Kibele'nin görüntüsüne gülüşlerine

takılmadan edemedi. İçine birden öfke doldu. Kim bilir kendilerince heybetli tanrıça üzerine ne komik şakalar yapıyorlardı. Kibele'yle yalnız kalınca ondan özür dilercesine karşısında dikildi. Köydeki büyük büyük ninesini düşündü. Kibele gibi heybetli, onun gibi doğurgan, onun gibi insanları kucaklayan hallerini, yorulunca iki bacağını yana açıp onun gibi otururken ellerini her bir dizine yerleştirmiş, askere gidip de geri dönmeyen kocasının ardından evin hem erkeği hem kadını oluşunu ama ümidini hiç kaybetmeyen tebessümlü yüzünü hatırladı. Başını önüne eğdi. Kendi ufak dertleri hayatını kâbusa çeviriyordu. Ufak şeyleri dert eden ufak bir insandı ne de olsa...

Kemikli ellerine baktı, parmaklarına bol gelen akik taşı yüzüğüne. Etten kemikten elleri toz olsa bile belki binlerce yıl sonra sergilenecek yüzüğüne karşı kıskançlık duydu. Her yeni yaşına girmeden gelip bu müzeyi gezerdi ki kendi ölümlü ve kısacık ömrünün şu müzedeki objelerden daha kalıcı olmayacağını hatırlasın.

Ah burada yaşanır, deyip iç geçirdiği yeşillikli bir köyde bile en fazla ne kadar nefes alabilirdi ki? Ömür, hızla kayıp giden bir yıldızın yeryüzündekilere selam çaktığı kadar iz bırakıyordu. İzsiz, tozsuz, bilgisiz geçip gidiyorduk öylece. Hızla giden bir tren camından bakıp da gördüğümüz kadar anlayabiliyorduk hayatı. Her şeyden kısa kısa, hiçbir şeyi tam sevip kucaklayamadan. Bunca kısacıklık içinde bile dünyayı dert edinerek... "Yaşama amacı ver bana Kibele..." dedi, tekrar. Bunca yıllık insanlık tarihinde denk geldiğim dönemden sana yalvarıyorum. Bu kadar küçükken yalvarmaktan başka ne gelirdi elden? Durdu... Duaları yoğun bir esans gibi karıştı sanki havaya, arkada minik damlalar bırakarak.

O anda beklemediği bir his geldi. Sırtı ürperdi, kulağının dibinde aslında birden fazla sestense oluşan bir ses bir şeyler söylüyordu. Bilmediği bir dildi, belki de birden fazla dilin karışımıydı. Zihni hiçbir kelimeyi yakalayamıyordu. Bilmeden okuduğu Arapça duaların başının sonunun birbirine karışması gibi zihninde dönen bir tekerleme... Yanında kâğıt kalem olsa bir yerlere karalayacaktı.

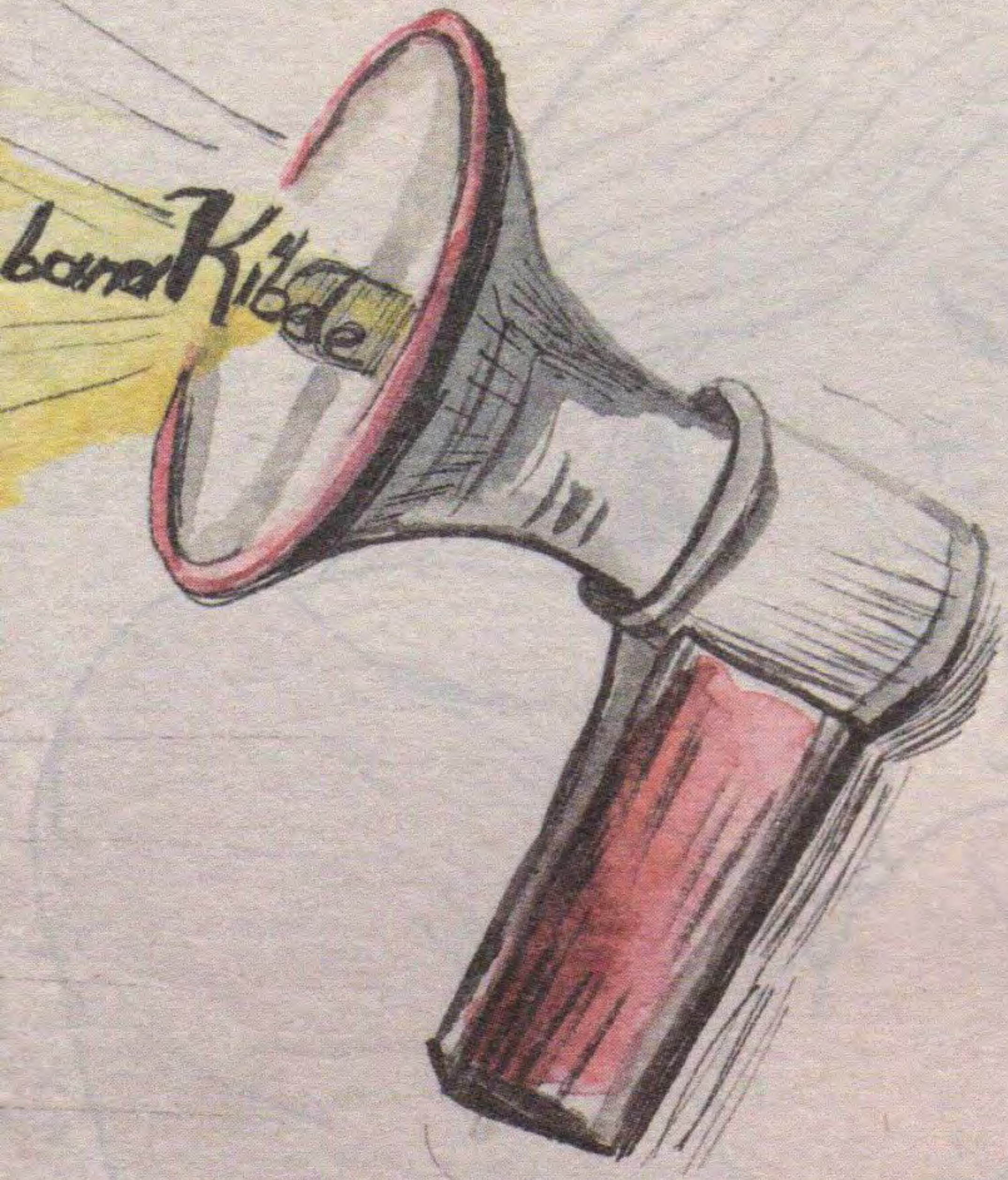
Kibele, bereket ve doğurganlık; soyların devamı, ümidin tükenmediği idi. Gün döner; yenisi gelir; her gün dönümünde ümit kendini yeniden var ederdi.

Ne sesler tanıdıktı ne harfler. Sanki Kibele dile gelmiş, müzedeki tüm heykellerden eşyalardan vazolardan takılardan destek alıp binlerce yıl öteden ses

veriyordu. Yılların koridorunda yankılanan bilinmedik sesler birbirine çarpıp çoğalarak aynı şeyi söylüyorlardı. "Amaç sensin" diyorlardı Sibel'e. "Sadece ak..." Sibel, elleriyle kulaklarını kapattı. Çocuklar çoktan müzeden ayrılmışlardı; o tek başına müzenin serin salonunda Kibele'nin huzurunda heyecanla sağa sola bakıyordu. Kibele, daha önce de seslenmişti ona. Bu seferki farklıydı sanki. Yankılı bir seslenme. Diğer odalardan da gelen, başta fısıltı gibi, kulak verince artarak çoğalan ve farklı dillerin karışımı ama kulak yerine zihninle duyunca anlayabileceğin diller. Önce tümölüslere gömülü Frigce karıştı zihnine; Hatti ülkesinden rahiplerin dili baskıladı onu; sıradan insanların duaları ile kralların buyrukları ses verdi Sibel'e. Tarih boyunca edilmiş tüm sözler üşüştü sanki başına. Heybetli tanrıçalar ayaklanmıştı, oyuk gözlerini belerterek bağırıyorlardı şimdi. Sibel hızla salondan çıktı. Etrafında kimse kalmamıştı; sanki herkesi yutmuştu salon. Bir başına anlamadığı dillerin saldırısına uğramış, oradan oraya savrulurken Urartu salonunda buldu kendini. Bakır kazanların içine saklanmış boğa başları ile sirenlerin tehditkâr bakışlarını gördü. Çılgık çılgıca Ankara maymunları çıktı aşağıdan sanki omuzlarına.

Kaçtı müzeden. Koşarak gerçek dünyaya sığındı. Müzenin kapısına nasıl geldi, oradan o yokuşu

Çizim: Burçak Yazıcı

yuvarlanarak nasıl indi hatırlamıyordu. Sesler geride kalmıştı. Kendini eve attığında abisiyle annesi bir şeylerin yanlış olduğunu anlamışlardı. Birbirlerine bakarak sessiz kaldılar. İsterse Sibel anlatırdı. Onun üzerine gidilmezdi zaten. Sibel odasına girdi. Tir tir titriyordu korkudan. Üşüme hissiyle birlikte uykusu da gelmişti. Beyni onu korumak için kendini kapatmaya çalışıyordu adeta. Düşlerle gerçekleri birbirine karıştırarak uykuya daldı hemen. Hiç rüya görmedi. Rüyalar gerçeklerine karışmıştı zaten. Uyandığında hala akşam olmamıştı. Annesiyle abisinin fısıldaşmaları geldi kulağına. Annesi, sesini alçaltmayı kadınca hallerden bilirdi de abisinin arada çatlayan ve beceriksizce sessiz konuşmaya çalışan gırtlğından çıkan sesleri yakaladı hemen. Hep böyle olurdu; hep Sibel'in arkasından fısıldaşırlardı. Önce çocukken gittiği doktorları, okulda arkadaşları, evde annesi babası... Duymaz zannederlerdi de Sibel her şeyi duyardı. Kibele'yi iştmiş insan, fanilerin sözlerini mi duyamayacaktı?

Bu son ilaç yaramadı, dedi annesi. Kaç kere dedim doktora değiştirmesin diye. Biraz zaman tanımak lazım anne, dedi abisi. Hemen tesir etmez belki. Sibel, zihninde bir şeylerin ters gittiğini çocukluğundan beri biliyordu. Başka boyutlara açılıyordu onun kafası. Normal insanların beyinlerinin kullanmadıkları bölümleri Sibel'de çalışır haldeydi ve onu hep yanlış ve farklı yerlere ittiriyordu. Yanlıştı; girilmemesi gereken odalara giriyordu. Farklıydı; herkesin ne düşündüğünü hemen anlardı. Bu onu hasta yapıyordu. Kayışı kopmuş gibi, kontrolsüzce kanat çırpıyordu zihni. Aklına yine Kibele düştü. Zamanın tanrıçası da kendi gibi zihin okur muydu? Sesleri hemen iştir miydi? Belki de insanlar o yüzden tanrıça seçmişlerdi onu. Sesleri duyunca beyazlarını çıkarana kadar gözlerini belerten tanrıçadan korkmuşlardı. Tanrıça da onlardan korkmuştu belki. Kendindeki tuhafluktan, insanların onu anlamayıp bir yerlere kapatmalarından, büyücü deyip yargılamalarından, belki öldürmelerinden. Hükmetmişti korkusunu yenmek için. Sibel onu anlıyordu şimdi. Dediklerini yapacaktı. Kibele gibi sadece akacaktı. Çünkü amaç oydu; korkulara rağmen amaç yaşamaktı.

Mehmet Ali & Akşamsefası

ÖNDER ABAY

İletişim çağının tutuklusu

İletişim çağından geçiyoruz. Sanki bizi bugüne getiren tüm çağları anlamış, öğrenmiş ve tüketmiş gibi hiç beklenmedik bir hızla iletişim çağının ortasına düştük. Çok değil bir kuşak öncemizden elektriksiz akşamları, yolsuz ve okulsuz köy hikayelerini dinlerken bir anda kendimizi iletişim çağında bulduk. Teknolojin hızına insan yetişemiyor. Bir yanımda ekonomik krizle mücadele etme yöntemi ararken diğer yanımda yapay zekanın hayatımızı kolaylaştırma hikayelerini dinliyoruz.

İletişim çağının ortasında olup, sayısız iletişim aracı varken insanların arasındaki iletişim bağı zayıflıyor hatta çoğu zaman kopuyor. Birbirine benzer insanların bile karşı karşıya geldiğine şahit oluyoruz. Milyonlarca insanın kullandığı sosyal mecralarda hesap açıyor olmak bizi yalnızlık belasından kurtaramıyor. Yapılan birçok anket sonucunda insanlar kendisi yalnız olarak tarif ediyor.

İnsanları sosyalleştirmek ve tanıştırmak üzerine çalışan sosyal mecra teknolojileri aslında toplumun sosyal kaslarını zehirliyor. Kendini önemli hissettiren, benzerleriyle sürekli rekabet içerisinde olan, sesine ve fikrine aşık bireyler haline geldik. Önce kendimizi başka kişiler gibi tanıttık sonra bu başkalığı sevip biz de bu kişiliğe inanmaya başladık. Dışarıdan gelecek her türlü eleştiriye kapalı, kendimizi geliştirme konusunda tembel insanlara dönüştük. Çoğu zaman dinlemeyen, duysa bile anlamakta zorlanan yine sosyal mecralardan okuduğu bilgiyi hiçbir sorgudan geçirmeden doğru kabul edip başka ortamlarda tekrarlayan papağanlara dönüştük.

Dünya teknolojiyi kendi hayatlarını kolaylaştırmak için kullanırken biz sosyal

İletişim çağının tutukluları gibiyiz. Dünyanın en ücra köşesindeki gerçekleşen bir olaya refleks verebiliriz ama oraya asla ulaşamıyoruz. Teknolojik olarak iletişim sağladığımız hiçbir yere gidemiyoruz. Paramız olsa vizemiz çıkmıyor.

zehrimize dönüştürdük. Uzun süredir sosyal medya hesaplarında başka, mutlu ve aşk dolu gösterdiğimiz hayatların sonuna geldik. Bir yandan doğalgaz faturasını nasıl ödeyeceğimizi düşünürken sosyal mecralarda pozitif hava estiremiyoruz. İletişim çağındayız ama yoksuluz. İletişim çağındayız, Kanadalı bir yaşıtımla konuşabiliyoruz ama oraya gidecek paramız yok. İletişim çağının tutukluları gibiyiz. Dünyanın en

ücra köşesindeki gerçekleşen bir olaya refleks verebiliriz ama oraya asla ulaşamıyoruz. Teknolojik olarak iletişim sağladığımız hiçbir yere gidemiyoruz. Paramız olsa vizemiz çıkmıyor.

İletişim, sosyal mecralarda çözülebilecek bir sorun değil. Özellikle bizim gibi baskının yoğun uygulandığı ülkelerde. Kendine aşık ama yalnız olmaktan bıktıysak en geleneksel yöntemlere geri dönmeliyiz. Birbirini dinleyen, anlamaya çalışan, temas eden insan olmaktan; kolektif davranmaktan, birlikte hareket etmekten başka çaremiz kalmadı.

AYDILGE

Zehirli Sarmışık

Bık sık sık, başladı yine Aydılgöze konuşmaya kafamın içinde. Yorulmaktan bile yoruldum. Çernobilden kalan boş binalar kadar sıkıldım. Geviş getirir gibi, sağdan sola, soldan sağa aynı düşüncelerin dönüp dönüp kafamı F1 pistine çevirmesinden, psikoloji makaleleri okumaktan, kendime kızmaktan, sonra acımaktan, iki meditasyon yapıp, üçüncü de pöflemeden, büyümemekten ve çocukluk yaralarımın açılıp açılıp kanamasından fenalık geldi artık.

Farkındalığı da, andalığı da, andavallığı da batsın! Bir tekme koyasım, uzaya fırlatasım var tüm bildiklerimi. Toksik bağların artık neredeyse ilimini yapmış bir insan olarak hala aynı yaralarda kendimi düğmelemeyi başarmam büyük marifet! Sinir oluyorum. Öfkeliyim evet! Ah, öz şefkat diyorlar, anlayış göstermeliymiş insan kendine. Ama yani benim de bir sabrım var. Bu "kendim" denen şey, bu kadar travmalarını iyi bilip, üzerinde çalışıp hatim ettikten sonra niye hala gidip her takılan çelmede kafayı betona çakıyor? Küçük Aydılgöze'yi sevmeli, insan içindeki çocuk bilincini fark etmeli, yok efendim kendi kendimizin ebeveyni olmalı... Eeeh yeter be! Hep aynı terane. Tamir edilmesi gereken bozuk bir oyuncak gibi kurcalıyorum kendimi. Ama olmuyor, yalama olmuşum sanki. Kendimin yenisini almak istiyorum artık, tamir olmuyor bu eldeki. Yeni sürümü yok.

Güncellemeleri indirecek kapasitem de kalmadı. Yetişemiyorum, hiçbir şeye yetişemiyorum. TikTok'ta neşeyle zıplayanlara, Twitter'da öfkeden çatlayanlara, Instagram'da hüznü saklayanlara, TV'de kutuplaşma katlayanlara, müzikte Rapçe patlayanlara yetişemiyorum. Acaba bu kadar da etkileşmesek mi, devamlı iletişimesek mi? Gerçek bir tek başlılık, sahte bir beraberiz hissinden daha iyi değil mi? Zaten her yerimiz olmuş toksik ilişki... Nasıl çıkılır ki bu kısır döngüden?

Neden hala canım yanıyor? Neden hala bu kadar zayıf ve kırılanım? Çocukluk travmalarınızı 40 yaşına, belki 50 hatta 60 yaşına gelip hala atlatamadığınızı görürseniz kendinize kızmaz mısınız? Bir yerde okumuştum, "Sağlıklı insan sorunları olmayan değil, sorunlarının farkında olan ve bunları çözmek için elinden geleni yapandır. Asıl sağlıklı olanlar sorunlarıyla asla yüzleşemeyenlerdir. Bir insanın travmalarının olması onu sağlıklı biri yapmaz." diyordu psikoterapist Tunç Tataker. Haklı ama bende de yüzleşe yüzleşe yüz kalmadı. Artık derim de aşındı. Ama hala da travmalarım zangırdamaya devam ediyor. Mesela 72 yaşına gelmiş annem bir telefon ediyor, kadıncağzın ağrımayan sağlam yeri bile kalmamış, ama yine de ne yapıp ediyor öz güvenimi sarsacak ufak bir şey söylüyor ve ben başlıyorum sık sık düşünmeye. Yaram var ve gocun gocun

Tamir edilmesi gereken bozuk bir oyuncak gibi kurcalıyorum kendimi.

gocunuyorum. Çıktığım konserlerde binlerce insanı etkileyip sahnenin tozunu attırırken, annem karşısında tek attırdığım şey beynimdeki sigortalar. Ama kızsam ne fayda? Kalbi sıkışır, tansiyonu çıkar, Allah korusun bir yerine bir şey olur. Eninde sonunda gelip vicdan azabı yüreğime oturur. Böyledir işte ben ve benim gibiler. Üstelik anne babalarımız bu dünyadan göçseler bile kafamızın içinde konuşmaya devam edecekler. Çünkü içimize işlediler. Ah bizler... Annemizin mutluluğundan sorumlu hale getirilen, kendi özümüze, arzumıza uygun seçimler yaptığımızda ve bağımsız hareket ettiğimizde bundan suçluluk ve huzursuzluk duyan bizler... Çünkü bize öyle öğretirler. Dizlerinin dibinde olalım ki hiç onları terk etmeyelim diye kendi başımızın çaresine bakamaz hale gelelim isterler. Uzaklaştığımızda ise, öyle mutsuz ve huzursuz olurlar ki, bunun suçunu da bize yüklerler. Nasıl hissettiğimizi tartışmak veya ifade etmek mümkün değildir o yüzden. Azıcık sıkıştılar mı, "Ben anneyim!" diye başlar cümleler. Onlar ki hep yakınan ve ihtiyaçları hiç bitmeyendirler... İhtiyaçlarını karşılamak da bizim görevimizmiş gibi bizi manipüle ederler. Annenin ölümüne yol açma korkusuyla yaşamanın ne demek olduğunu en iyi biz biliriz. Çünkü o korkunun açtığı kraterler eşşek kadar olsak da sızım sızım sızlamaya devam eder. Sınır koysak da, onu değiştirmeye çalışmanın nafie olduğunu fark edip kendi tepkilerimizi değiştirmeyi öğrensek de, onun bizi kontrol etme çabalarının kendi iç dünyası kontrol edemediği için olduğunu fark edip kendimizi ayırtırsak da yine de bir yerde o kraterler zangırdamaya devam eder. Asla tamamen yok olmayacaklarını kabul etmek gereklidir belki de çünkü yok olmadıklarını gördükçe sinirlenip attığımız her yumruk, kraterlerin biraz daha aşağı doğru genişlemesine

neden oluyor. Biz de kraterin dibinden bağırmağa başlıyoruz kendi kendimize. "Yahu yine mi aynı sorun, hala mı aşamadın?" diye.

Peki sorarım sana aşağıdaki; kutsal annelik, tepemize tepemize kakılırken, toksik anneliği konuşabilmek zaten başlı başına çok zor değil mi? Hele ki bizim gibi geleneksel toplumlarda, ikinci plana atılan ve sürekli şiddete ve baskıya maruz kalan kadınlar için çocuklar, sadece çocuk değil ki. Kadının iktidarını gösterip uygulayabileceği yegane alandır çocuklar. Kutsal diye dokunulmazlık atfedilen annelik mertebesinin bayrağı da "ben anneyim!" sözüdür zaten. İşte o yüzden insan kendi benliğini inşa edip kendi bayrağını dikmeli kalbinin gönderine. Yoksa hep bir "hayatım benden çalındı" hissiyle debelenip duracağız böyle giderse. "Yok dikemezsin, senin kendine ait bir bayrağın yok" diyecekler tabi ki de. Ve haklı çıkmalarından ödümüz kopacak. Başaramamaktan, görünmeyen göbek bağları yüzünden ileri koşamamaktan, düşersek "Bak gördün mü düştün işte, ben sana demiştim" denilmesinden, yükseklere uçarsak "beni bıraktın gittin, tansiyonumu çıkarttın" diye suçlanmaktan ödümüz kopacak... Ve bazen çok yorulacağız. Belki içimizin ağrısını, Bavul diye çok sevdiğimiz bir dergiye yazı yazıp paylaşmaya çalışacağız. Ama eninde sonunda yine kafayı kaldırıp göğe bakacağız. Hala kırılan, yorgun ama gururlu bir gülümsemeyle, belki gözümüzden bir kaç damla da yaş düşerek, orada dalgalanan kendi bayrağımıza bakacağız. Vay be, renklerini sevdiğim, dalgalanmak da sana ne güzel yakışıyor...

Y. EMRE CEREN

Aeneas'ın Yolculuğu

Troialı Prens Ankhises İda Dağı'nda sığırlarını otlatırken, Tanrıça Aphrodite'nin gözüne takılır. Tanrıça bu prensin güzelliğine ilk görüşte âşık olur. Tanrıça derhal insan kılığına bürünerek dağa iner. Onun inişiyle türlü yaban hayvanı sevgiyle dolar. Ankhises de insan kılığındaki tanrıçaya aynı duyguları besler. Birlikte olmalarının ardından tanrıça "Senin bir oğlun doğacak, Troialılara kral olacaktır o ve çocukların çocuklar doğuracaktır sonsuzluğa dek" der. Beş yaşına kadar çocuğa perilerin bakacağını ama kesinlikle bu çocuğun Aphrodite'den olduğunu söylememesini belirtir. Ardından da gider. Rivayete göre bir içki sofrasında dilini tutamayan Ankhises, Zeus tarafından çarpılır. Bundan dolayı ya kör ya da topal kalır.

Aeneas gerçekten de beş yaşında dağdaki perilerce babasına teslim edilir. Babası onu şehre götürerek tüm eğitimini alacağı eniştesine emanet eder. Soyu ta Zeus'un oğlu Dardanos'a kadar uzanır. Hektor'un ardından Troia'nın (Truva'nın) en yiğidi olarak tarif edilir. Ancak Hektor ve kardeşlerinden kat ve kat üstünlüğü vardı, annesi bir tanrıçaydı. En nihayetinde Truva Savaşı çıkar. Doğumundan öncesinden bu yana hep yazgılı olduğu İda Dağı (Kaz Dağları) bu defa da karşısına çıkar. Ama bu kez savaşta girişeceği ilk çatışma olarak. Dillere destan Akhilleus ile İda Dağı'nda karşı karşıya gelirler. Haliyle Akhilleus Aeneas'ın birliklerini tarumar eder. Ardından bir yerlere sığınır. Ama savaşta daha fazla rol alır ve her başı dara düştüğünde bir tanrı veya tanrıça gelerek onu kurtarır. Kimisi buluta gizler savaşın olmadığı bir tapınağa götürür, kimisi onun için araya girerek yaralanır.

**"Kaderi kurtulmaktır
Aeneas'ın... İz bırakmadan
ölmemeli Dardanos soyu.
Ölümlü kadınların verdiği
çocuklar arasında Kronosoğlu,
Dardanos'u severdi en çok...
Güçlü Aeneas kral olacak
Troialılara, kral olacak
çocuklarının çocukları."**

Ancak Aeneas anasının kehaneti ortadayken hiçbir fani tarafından öldürülemezdi. Bu yüzden de savaş sırasında tanrısal bir kan taşıyan Akhilleus'la her karşılaşışında tanrılar tarafından kayrıldı.

Sonra at şehre girer, şehir düşer ve Aphrodite tarafından kaçması için verilen işaretlere yaklaşık 80 yaşındaki babası Ankhises'in de telkinleri eklenince Aeneas babasını, eşini, çocuğunu ve bir de kutsal heykel Palladion yanına alarak yola koyulur. Ancak yolda eşini kaybeder, geri dönüp arayınca eşinin hayaleti yolculuğunu sürdürmesini söyler. İda Dağı'na varır, sağa sola kaçmış Troialıları toplar ve denize açılır. Ardından kendisine rüyasında bildirilen yere doğru yolculuğa başlar. Klasik bir mitsel yolculuk yaparak Trakya, Girit, Yunanistan'ın muhtelif yerlerine uğrar. Sonrasında rotasına uyarak Sicilya'ya varır. Ancak babası Ankhises orada ölür. Sonra ters bir rüzgâr onları gerisin geriye Afrika'ya sürükler. Onlar da bir önceki sayıda anlattığımız Dido anlatısıyla bağlantılı olarak Libya kıyılarına gemi onarma ve

tedarik için çıkar. Sonrasında tanrılar aşkı meşki bırakması görevini sürdürmesi için ikaz eder. O da el mecbur bu ikazlara uyar. Yola koyulur, Dido ölür ve Kartaca ile kuracağı kent arasında efsanevi bir düşmanlık başlar. Güney İtalya'daki Cumae kentine varır ve orada Dante'ye de ilham kaynağı olacak bir yolculuk başlar. Aeneas yeraltı dünyasına iner, acı çekenleri, Araf'ta kalanları, nehri geçemeyenleri ve gelecekte olacakları, yani soyunun binlerce yıl sonrasındaki halini görür. Babası Ankhises'le konuşur yazgılı olduğu geleceği dinler. Sonra doğru rotaya koyularak İtalya'yı bir uçtan bir uca gemiyle geçer. Nihayetinde Tiber Nehri'ne varır. Burada Rutul kabilesi vardır, onlarla pek çok kez savaşacaktır. Nehrin içlerine doğru gidip Palatinus Tepesi'ne kurulmuş Pallantea şehrini ziyaret eder. Burada babasının eskiden tanıdığı Arkadialı kral Euandros'la ittifak kurar. Onun telkinine uyarak yöredeki siyasal olaylara dahil olur. O esnada Rutul Kralı Turnus Troialıların kampına saldırır. Troialılar için tam her şey bitecekken, Aeneas ve müttefikleri savaş alanına gelir. Aeneas düşmanı Turnus'u teke tek dövüşte öldürür. Latinus'un kızı Lavinia ile evlenir. Sonrasında Lavinium şehrini kurar. Bir gün yine yöredeki düşmanlarından biriyle savaştayken ölür, ancak derhal çıkan bir fırtına ölüsünü yok eder. O da pek çok Eskiçağ kahramanı gibi tanrı katına alınır. Soyu ise Aphrodite'nin kehanetini doğrular nitelikte sonsuza dek uzanır. Lavinium'un ardından Alba Longa şehri kurulur, torunları yıllarca tahtta kalır. Sonrasında Aeneas'ın neredeyse 14 kuşak sonraki torunu Romulus, kardeşinin kanını akıtarak Roma şehrini kurar ve Aeneas soyu dünyaya egemen olur.

FÜRUĞ'A

"Gerçek aşkın yolu hiçbir zaman pürüzsüz değildir."
Jane Austen

HİDAYET DAŞ

Dönmeyen günden
Dönen güne
Gün dönmeden
Kapımda
Ben üşürken yoktun
Kapından sadece bakmak istedim sana
Erken baş göz etti yazgım
İstemedim
İstedim
Baş göz esir oldu ayrı düştüm
Anne
Tanrı ona göz verdi görecek
Gönül verdi açacak
Deryalara daldı kaçacak
Duvarlarda şarkı oldu
Yazacak
Umutlar isyanlar anılar oldu
Durmadan hep oldu
Oldu hep oldu hak ederek
Erken açtı bahar
Yüksek sesle kadın oldu
Peçenin ardına bakmak istedi hep
Gün dönmedi
Diyerek yıldız tozu oldu gitti..
Anne..
Derken
Giderken
Seni kaybetmeden
Durup sadece güzel yüzüne bakmak istedim
Anne..

"Ben iç
dünyama
dönüyorum.
Orada
hayal
kırıklığına
yer yok."

Oğuz Atay

- İmtiyaz Sahibi: Birgün Yayıncılık ve İletişim Tic. A.Ş. adına İbrahim Aydın
- Yayın Kurulu: Önder Abay, Ümit Bektaş
- Edebiyat Danışmanı: Haydar Ergülen
- Editörler: Oğuz Alkan, Mustafa Kömüş
- Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Sefer Selçuk Özbek
- Reklam ve İletişim: 0546 2883328 - bavul@bavuldergi.com
- www.bavuldukkani.com
- Kapak Tasarım: Ahmet Karakaya
- Grafik Tasarım: Barış Can Sarıcaş
- Adres: Gülbahar Mahallesi, Avni Dilligil Sokak, Özden Apartmanı, No: 14/3 Mecidiyeköy/Şişli İstanbul
- Baskı: İleri Basım Mat. Amb. Reklam Tanıtım Yayın ve Teknik Hiz. Tic. A.Ş.
- Adres: Yenibosna Merkez Mh. 29 Ekim Cd. A1 Apt. No:5/902 Bahçelievler-İstanbul (Vizyonpark 2.Plaza B-1 Blok Kat:9 No:81-82)
- Tel: 0212 454 32 90 - 0212 454 34 83
- Genel Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.
- ISSN: 2149-8113 Aylık yaygın süreli yayındır.

/bavuldergi

/bavuldergi

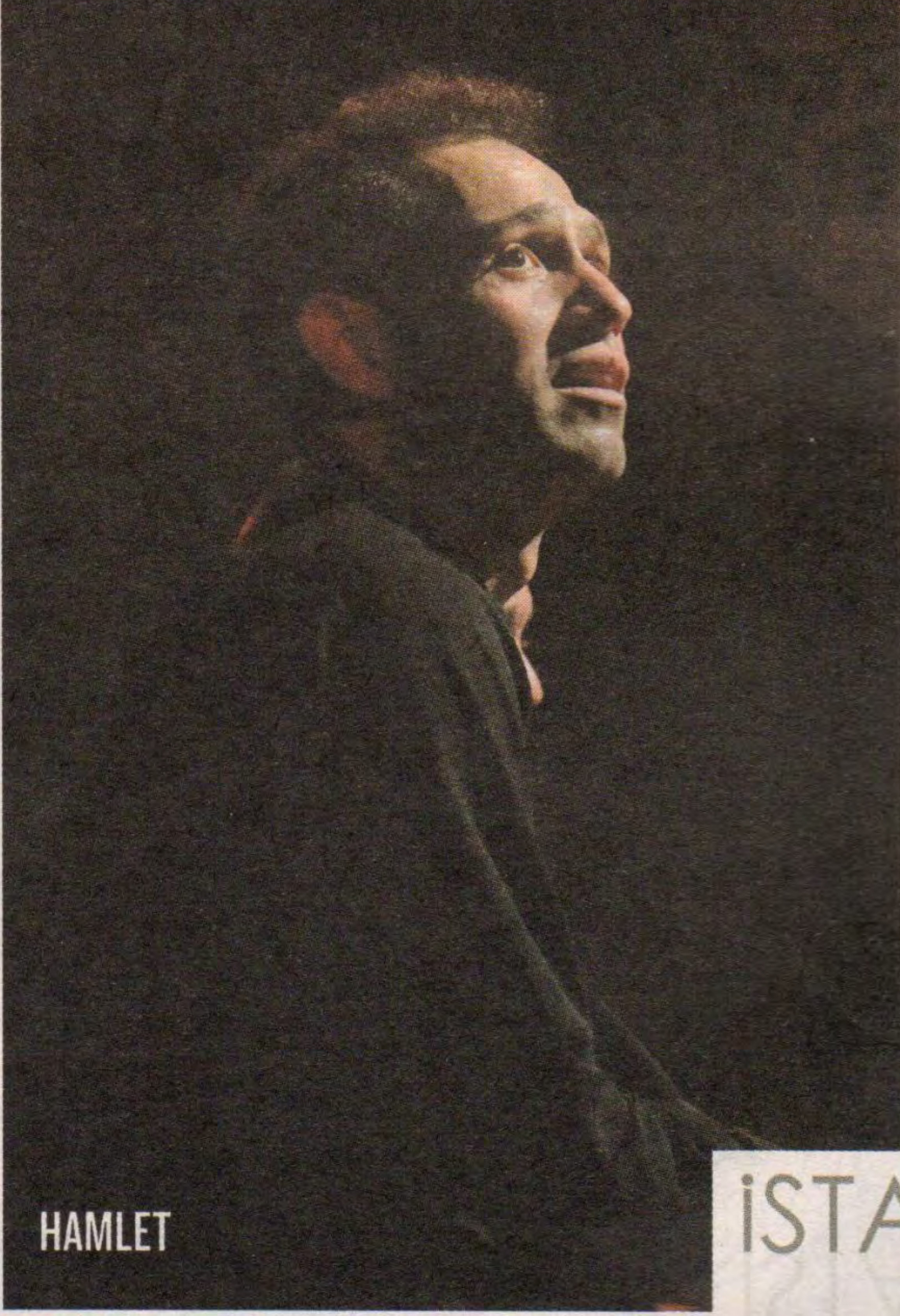
/bavuldergi

Aralık 2022

sehirtyatrolari.ibb.istanbul

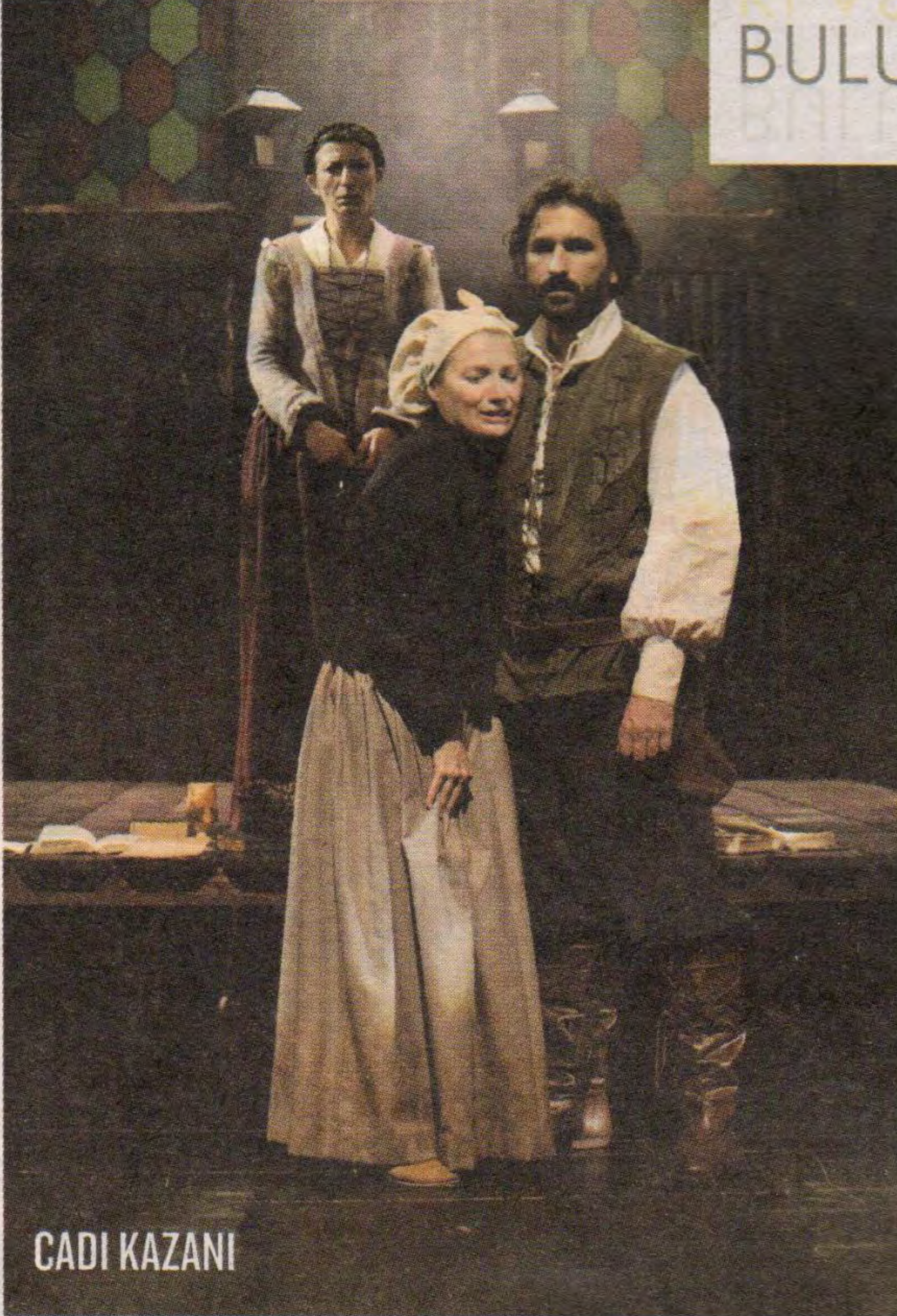

HAMLET

TARTUFFE

İSTANBUL
KLASİKLERLE
BULUSUYOR

CADI KAZANI

FOSFORLU CEVRIYE

sehrintiyatrosu

sehir_tiyatrosu

sehirtyatrolari

sehirtyatrolari1914